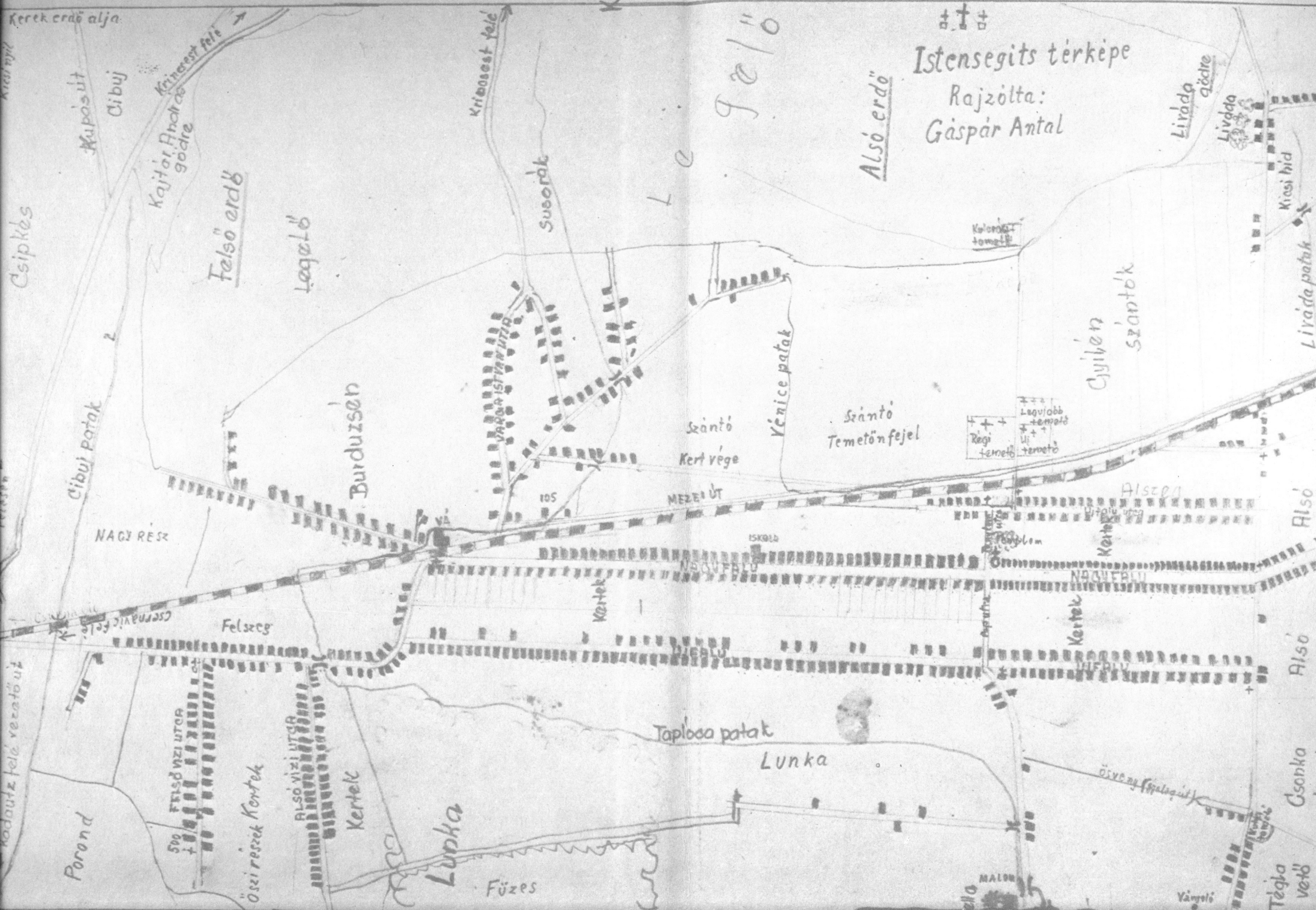
Gáspár Simon Antal

AZ ÉN SZÜLŐFÖLDEM, A BUKOVINAI ISTENSEGÍTS

AKADÉMIAI KIADÓ · BUDAPEST


Istensegits térképe
Rajzólta:
Gáspár Antal
Alsó erdő
Felső erdő
Legelő
Csipkés
Cibuj patak
Kajtár Antal gödre
Kriváosest felé
Kulpos út
Cibuj
Susorák
Burduzsán
Vadas istvan utca
Szántó
Kert vége
Kénice patak
Szántó
Temetőn fejel
Cyilén
szantók
Livada gödre
Livada
Kisi hid
Livada patak
Kalonkai temető
Legujabb temető
Régi temető
Uj temető
Alsóa
Alsó
MEZEI ÚT
105
NAGY RÉSZ
ISKOLA
Kertek
Csernajic felé
Felszeg
Taplóca patak
Lunka
Lunka
Füzes
Porond
Kodoutz felé vezető út
FELSŐ VIZI UTCA
ALSÓ VIZI UTCA
Őszi részek Kertek
Kertek
Tégla vető
Csonka
Alsó
MALOM
Vámyoló

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Gáspár Simon Antal

AZ ÉN SZÜLŐFÖLDEM, A BUKOVINAI ISTENSEGÍTS

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Gáspár Simon Antal

[Erdélyi Magyar Adatbank]

AZ ÉN SZÜLŐFÖLDEM, A BUKOVINAI ISTENSEGÍTS

Facsimile kiadás
Akadémiai Kiadó, Budapest 1986

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A válogatás és a kísérő tanulmány
FORRAI IBOLYA *munkája*

ISBN 963 05 4441 5
© Akadémiai Kiadó, Budapest 1986
Gáspár Simon Antal jogutódja • Forrai Ibolya

Printed in Hungary

[Erdélyi Magyar Adatbank]

TARTALOM

[ISTENSEGÍTS FEKVÉSE] (facsimile) 1
[BUKOVINAI MAGYAR NÉPSZOKÁSOK ISTENSEGÍTSEN] (facsimile) 11
AZ ÉN SZÜLŐFÖLDEM, A BUKOVINAI ISTENSEGÍTS (facsimile) 43
[BUKOVINAI NYELVJÁRÁS (SZÓTÁR)] (facsimile) 119
KÉPEK 129
UTÓSZÓ *(Forral Ibolya)* 143
A bukovinai székelyek kéziratos irodalma 145
Gáspár Simon Antal élete és munkássága 151
Kísérő jegyzetek 159
Irodalmi áttekintés 163

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[ISTENSEGÍTS FEKVÉSE]

Istensegits fekvése. (1)

Istensegitset 80 menekült székely család alapitotta Mártonfi Mór pap vezetésivel. A Sucsáva vize terin választottak hejet. A falu szép igyenes hejen fekszik a kopasz hegy tövibe, a mely a falu mellet keleten van, északról délre nyulik. Nyugat felöl a Sucsáva vize határolja ugyancsak északról délre fojik. A falutól délre szép sik mező terül el, „alsó mező", erösi jó termö födek. A vasut a falu felső részit „felszeget" „burduzsén"tól el választja s után a falu mellett északról délkeletre halad. / Csernavicstól Bukarest ill. Jássi felé. Az „alsó mezön a vasut keleti felin kezdödik a mező dombos része „Ódal, s „gyilén". Az „alsó mező" egy része „czigán kut", s „csonka templom", s „tégla vető". A falutól nyugatra s a Sucsáva vize terin levő jó termékeny födek „lunka". A viz mellet füzes huzodik végig, s az „alsó porond" s „felső porond" lud, s bárány legelő. Ammellett huzodik egy düllö „fiskus". Ezek venik körül a falut délről, nyugatról, s északról a

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Istensegits fekvése 1

Istensegitset 80 menekült székely család alapitotta Mártonfi Mór pap vezetésivel. A Szucsáva vize terin választottak hejet. A falu szép igyenes hejen fekszik a kopacz hegy tövibe, a mely a falu mellet keleten van, északról délre nyúlik. Nyugat felől a Szucsáva vize határrólja ugyancsak északról délre fójik.

A falutól délre szép sik mezö terül el, „alsó mező", erőst jól termő fődek.

A vasút a falu felső részit „felszeget" „burduzsén"tól el választja s oztán a falu mellett északról délkeletre halad. /Csernavicztól Bukarest ill. Jássi felé. Az „alsó mezőn a vasút keleti felin kezdődik a mező dombos része. „Ódal, s gyilén". Az „alsó mező" egy [ré]sze „czigán kút", s „csonka templom", s „tégla vető". A falutól nyugatra s a szucsáv[a] vize terin levő jó termékeny fődek „lunka". A viz mellet füzes húzodik végig, s az „alsó porond" s „felső porond" lúd, s bárány legelő. Ammelett húzodik egy düllő „fiskus". Ezek veszik körül a falut délről, nyugatról, s északról a

2) vasúton belöl. A vasuton küjel - / keletre /
oldalas, dombos, szántok, s kaszálók
húzódnak. „Csipkés", „Czibuj", „Kupás útnál",
„kerek erdö alja", „pelesén", „Hadiki határnál"
„kicsi nyil", „nagy nyil" „halastó", „halastó-
patakja", „Cseres", határig. A falu mellett
húzodó hegy „kopaszhegy", településkor
erdö vót, abból épitkertek szépapáink.
Még vótak házak a mejikek abból lettek
épitve. A Dévai László János háza es
abból épült. Mikor ment Dévára el adta
Barabás Lajosnak. Mikor ki települtünk
magyarországra 1941 be, még jó eps hár
vót, csak arról lehetett meg üsmerni
hogy régi hár hogy gerendbe. vót épitve.
/ farkas fogba / A gerendára ez vót rova:
Épült 1777 be. Ezétt mondogatták az
ö gé. tréfálkozva: a mikor Istensegits
épült, három hét vót az esztendö.
Az erdö jóva réne szilfa, s cserefa, de
vót fenyöfa es. Most nincs egyetlen fa
se. Most „nyomás" / legelö /. De neve
megmaradt erdönek. „Felsö erdö" s „alsö-
erdö". A két erdö között ered a susurák-
patak, a mejböl a falun belöl / nyúgatra /
tapsolva leri, s bele föj a malom

2 vasúton belől. A vasuton kűjel - /keletre/ odalas, dómbos, szántok, s kaszálok húzódnak. „Csipkés”, „Czibuj”, „Kupás útnál”, „kerek erdő alja”, „pelesén”, „Hadiki határnál”, „kicsi nyil”, „nagy nyil”, „halastó”, „halastó-patakja”, „Cserés”, horáicz. A falu mellett húzodó hegy „kopaczhegy”, településkor erdő vót, abbol épitkeztek szépapáink.

Még vótak házak a mejikek abbol lettek épitve. A Dévai László János háza es abbol épült. Mikor ment Dévára el adta Barabás Lajosnak. Mikor ki településünk magyarországra 1941 be, még jó ép ház vót, csak arrol lehetett meg üsmerni hogy régi ház hogy gerezdbe vót épitve. /farkas fogba/ A gerendára ez vot róva: Epült 1777 be. Ezétt mondogatták az ö[re]ge[k] tréfálkozva: a mikor Istensegits épült, három hét vót az esztendő.

Az erdö jóva része szilfa, s cserefa, de vót fenyőfa es. Most nincs egyetlen fa se. Most „nyomás” /legelő/. De neve meg maradt erdőnek. „Felső erdő” s „alsó-erdő”. A két erdő között ered a susurák-patak, a mejből a falun belől /nyúgatra/ taplocza lesz, s bele fój a malom

gellába. / malomárokba. / A Szöts Anti malmánál. A susurák pataknál emelkedett a kopaszhegy. A hegy aljába van a kolleras temető. 1831 be sokan meghaltak a kolleráiba, s azokat nem temették a temetőbe, hanem a nyomáson / legelön keritettek bé sánczval egy darab helyet s oda temették akik kolleráiba haltak meg. Gyermek korombra emlékszem meg meg vót a kerent s a sirhalmok es látszottak de az utobbi üdöben egészen eltünt minden jel. Onnat délkeletnek haladva el érjük a puszta livádát, aztán a kicsi erdöt, s a livádát: / gyümölcsös / Itt a gyümölcs fák közt húzódik meg vaj 16 ház, mint az erdö közt. Ezek a gyümölcs termelésböl szép hasznat húztak igen jól vótak csak a falutól egy kicsit félre estek. A falutól éppen jó két km. re „peleséröbe" vót a Szöts Anti livádája. Minden féle gyümölcs fa vót. Szöllö töke es vót nehány A gyümölcsösnél az út mellett állott Szent Anna kápolna amit Szöts Anti épitett. Szent Anna napján ide szoktak járni prosekcióval a falu népe. Itt ortán a garda megvendégelte az

[Erdélyi Magyar Adatbank]

gellába. /malomarokba/ A Szőts Anti malmánál. A susurák pataknál emelkedett a kopaczhegy. A hegy aljába van a kollerás temető. 1831 be sokan meghaltak a kollerába, s azokat nem temették a temetőbe, hanem a nyomáson /legelőn keritettek bé sánczval egy darab hejet s oda temették akik kollerába haltak meg. 3

Gyermek koromba emlékszem még meg vót a kereszt s a sirhalmok es látszottak de az útobbi üdöben egészen eltünt minden jel. Onnat délkeletnek haladva el érjük a puszta livádát, oztán a kicsi erdöt, s a livádát: /gyümölcsös/

Itt a gyümölcs fák közt húzódik meg vaj 16 ház, mint az erdő közt. Ezek a gyümölcs termelésből szép hasznat húztak igen jól vótak csak a falutól kicsit félre estek.

A falutól északra jó két km.re „peleséribe" vót a Szőts Anti livádája. Mindenféle gyümölcs fa vót. Szőllő tőke es vót nehány.

A gyümölcsösnél az út mellett állott Szent Anna kápolna amit Szőts Anti épitett. Szent Anna napján ide szoktak járni prosekczioval a falu népe.

Itt oztán a gazda megvendégelte az

4

egének pálinkával s kenyérrel.
A kápolna körül kanállok vótak.
A falu uccrái: A fő út „nagyfalu köze",
„új falu" út a temető felől, „új falu út" a
malom felől. Felneg: „alsó vizi utcza" „felső"-
vizi uccza. „Felnegi út", Lapos nyák útja.
A vasút állomásnak a vasut elvágta a
a faluköze útját. A vasúttól keletre eső
falu rész burduczán. Itt van a Gyenge Nyérina
uccrája, az állomástól ennakra nyúlt a
nyomásig. Ugy anesak az állomástól a tap-
loczán át menve egy út nyúlik a hegy felé.
Kétnáz meterre ez az út két felé ágazik.
az egyik a Makrai András útczája, a
másik a György Istán Jóska uccrája. Ebből
indúl ki egy kutya norító uccza a Kovács
Gergé uccrája. A György Istán Jóska uccrájan
vaj ötnáz lépést haladva elérjük a susurak
patakját. Itt újabb elágazás van. A György
uccza halad ennak keletnek, a másik a
patakon átol menyen keletnek ez a
Both Pál uccrája. Ez újra halad vaj
ötnáz lépést s újra két felé ágazik az út
az egyik a Both Antikza uccrája a másik
a Küs Feri s a Biró Jóska uccrája.

4 egészet pálinkával s kenyervel.

A kápolna körül kaszállok vótak.

A falu uczczái: A fő út „nagyfalu köze”, „új falu” út a temető felől, „uj falu üt” a malom felől. Felszeg: „alsó vizi utcza”, „felső-vizi uczcza”. „Felszegi út”, Laposnyák utja.

A vasút allomásnak a vasut elvágta a faluköze útját. A vasúttól keletre eső falu rész burduzsén. Itt van a Gyenge Nyőrina uczczája, az állomástól eszakra nyúlt a nyomásig. Ugyancsak az állomástól taploczán át menve egy út nyúlik a hegy felé.

Kétszáz meterre ez az út kétfelé ágazik, az egyik a Makrai András útczája, a másik a György Istán Jóska uczczája. Ebből indul ki egy kutya szoritó uczcza a Kovács Gergé uczczája. A György Istán Jóska uczczáján vaj öszáz lépést haladva elérjük a susurák patakját. Itt újabb elágozás van. A György uczcza halad észak keletnek, a másik a patakon átol menyen keletnek ez a Both Pál uczczája. Ez újra halad vaj ötszáz lépést s ujra kétfelé ágazik az út az egyik a Both Antika uczczája a másik a Küs Feri s a Biró Jóska uczczája.

Biró Józsinál újra el agazik az út
az egyik menyen keletre ez az erdö útja
a másik menyen délre ez a Csürke uccsája
A Csürke útja három nár lépés s ott
vége az útnak. Ott kezdödik a „vénicze"
patakja a falu felé nyugatnak a vasútig
s ott a vasut sáneza ba el enyészik.
Az alsó falu végin levö határ rész „Csernik nél"
/vasuti bakter/, „kiesi hid", lizáda útja, kelet felé.
Nyugatra „ványoló" kutya temetö nél a vizig.
Bezyár Jánostól /csuló név. Sebetén János az
igaz neve/ keletre temetö útja. Az út a
nyomásra vezet a temetö kört menyen el
az út énaki felin a régi temetö" azon túl
énak felé szántok vannak, a „temetön féjel"
a venicze patakig s onnat a házakig
„kertvége". A B.J. kápolnától a vasúton túl
van „gyilén" határ rész. A régi temetövel
szembe van az új temetö amit az egyház
a Barabás nemzetségtöl vett meg temetönek.
1933 ba újra kellett új temetöt kellett nyitani
Május 14 én vót a temetö" szentelés.
Igy hát Istensegitsnek négy temetöje van
ott marvadva. Azétt szokták mondani
az öregek ha hitták valahova hogy en

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Biró Jóskánál újra el agazik az út az egyik menyen keletre ez az erdő útja a másik menyen délre ez a Csűrke uczczája. 5

A Csürke útja három száz lépés s ott vége az útnak. Ott kezdödik a „vénicze” patakja a falu felé nyugatnak a vasútig s ott a vasut sánczába el enyészik.

Az alsó falu végin levő határ rész „Cserniknél” /vasuti bakter/ „kicsi hid”, livåda útja, kelet felé.

Nyugatra „ványoló”, kutya temetőnél a vizig. Betyár Jánostól /csufoló név. Sebetén János az igaz neve/ keletre temető útja. Az út a nyomásra vezet a temető közt menyen el az út északi felin a régi temető azon túl észak felé szántok vannak, a „temetőn föjel” a venicze patakja s onnat a házokig „kertvége”. A B. J. kápolnától a vasúton túl van „gyilén” határ rész. A régi temetővel szembe van az új temető amit az egyház a Barabás nemzetségtől vett meg temetőnek. 1933 ba ujra kellett új temetőt kellett nyitani

Május 14 én vót a temető szentelés.

Igy hát Istensegitsnek négy temetője van ott maradva. Azétt szokták mondani az öregek ha hitták valahova hogy én

6 im mi csak a Barabásokéba menyek.
Gyilén düllő a livádá útig nyúlt
a kicsi hidtól lefelé a küpüs kútnál düllő".
A vasút állomástól északra a vasút keleti
oldalán van a „nagyrén" a „czibuj patakjánál"
a „benéricka" / az olóhoktól vették átol ezt a
nevet mer ott település előtt templom vót. /
A tatárok rombolták le. A két új falut
a falu derekán kerent út köti össze.
a temető felöl való út a nagyfalui útig
templom uccza a fő úttól tovább halad
a kerent út, a templomval szembe levő
plebánia mellett, a „papo uccrája" az
új faluig. Az újfalútol egy kicsit kanya-
rodik az út a malom felé. Az a „malom-
útja". Kéjs apáink az újonan épült falunak
kéjs nevet adtak ami az ő kálvária is
útjikon imádság vót. Evel a fohásval
kezdték a falut épiteni Isten segits.
Azomba a körül levő más nemeetek nem
tudták ezt a szép nót kimondani, azért
a régi le rombolt falu nevit Czibujt mond-
ták s igy Czibénnek hitták. Ez a falu név
elterjedt, hogy késöbb még a testver
kösségek nagy része es igy nevezte.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

6 immár csak a Barabásokéba menyek.

Gyilén düllő a liváda útig nyúlt, a kicsi hidtól lefelé a küpűs kútnál düllő.

A vasút állomástól északra a vasút keleti oldalán van a „nagy rész”, a „czibuj patakjánál” a „beszérika” /az oláhoktól vették átol ezt a nevet met ott település elött templom vót./

A tatárok rómbolták le. A két új falut a falu derekán kereszt út köti essze.

a temető felől való út a nagy falui útig templom uczcza a fő úttól tovább halad a kereszt út, a templomval szembe levő plebánia mellett, a „pap úczczája” az uj faluig. Az új falútól egy kicsit kanyarodik az út a malom felé. Az a „malom-útja”. Szépapáink az újonnan épült falunak Szép nevet adtak ami az ő kálváriás útjikon imádság vót. Evel a fohászval kezdték a falut épiteni. Istensegits.

Azomba a körűl levő más nemzetek nem tudták ezt a szép szót ki mondani, azétt a régi le rombolt falu nevit Czibujt mondták s igy Czibénnek hitták. Ez a falu név elterjedt, hogy később még a testvér kösségek nagy rész es igy nevezte.

Ezért mü eleget mérgelödtunk hogy a 7
valódi nevét el kezdték hagyni.
A falutól délnyugatra az alsó mezön
vót a csonka templom. Azt a határ részt
amig ott vótunk igy hittuk.
Az öregek el beszélése szerint nem vót tinta
hej. Éjjel örökké mérték a föld et gyertyával
az indzsellérek. Nyisztor János 1850-1921
legén korába több czimborájával ösnel el
mentek a csonka templomhoz éjjel lo hálni.
/ éjjel a sarjuk ba lovat legeltetni/ A lóvakot
el csapták s ök le hevertek s ott rundikáltak
Nyisztor János fel ebred egy üdö múlva,
keresi a lovakat egyet megkap, felül a
hátára, s keresi a többit nem kapja.
Gondolja magába hogy biztosan átol mentek
a rucsávan a füresbe. Átol menyen
a vizen vigyázkodik hát uram Istenem
az innensö marton van ujra átol veri
a lovat a vizen s meges ott van a
honnat el indult. Hétner ment átol
a vizen s örökké ezen a marton vót.
Eszibe jutott hogy ez a hej nem tiszta.
Kerestet vetett, s a kucsmáját kifordította
s hát lássa hogy fejetlen lovon ül.
Le nyökött rólla s a fejetlen ló oda lett.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Ezétt mü eleget mérgelődtunk hogy a valódi nevét el kezdték hagyni. 7

A falutól dél nyugatra az alsó mezőn vót a csonka templom. Az a határ részt amig ott vótunk igy hittuk.

Az öregek el beszélése szerint nem vót tiszta hej. Éjjel örökké mérték a fődet gyertyával az indzsellérek. Nyisztor János 1850–1921 legén korába több czimborájával ősszel el mentek a csonka templomhoz éjjel ló hálni. /éjjel a sarjukba lovat legeltetni/ A lóvakot el csapták s ők le hevertek s ott szundikáltak

Nyisztor János fel ebred egy üdő múlva, keresi a lovakat egyet megkap, felül a hátára, s keresi a többit nem kapja.

Gondolja magába, hogy biztoson átol mentek a szucsáván a füzesbe. Átol menyen a vizen vigyázkodik hát uram Teremtöm az innenső marton van újra átol veri a lovat a vizen s méges ott van a honnat elindúlt. Hétszer ment átol a vizen s örökké ezen a marton vót.

Eszibe jutott hogy ez a hej nem tiszta. Keresztet vetett, s a kucsmáját kiforditotta s hát lássa hogy fejetlen lovon ül.

Le szökött rólla s a fejetlen ló oda lett.

(8) Megejedve sohajt Uram Jézus ne hagyj el.
Hát az ő lovai ott vadnak mellette
képen füvelgettek.
1882 a Nyintor János édes anyám mostoha
apja vót s ő beszélte el az esetet 1902 be.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

8 Megejedve sohajt Uram Jézus ne hagyj el. Hát az ő lovai ott vadnak mellette szépen füvelgettek.

/Ez a Nyisztor János édes anyám mostoha apja vót s ő beszélte el az esetet 1902 be.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[BUKOVINAI MAGYAR NÉPSZOKÁSOK ISTENSEGÍTSEN]

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[VÁKÁT OLDAL]

Bukovinai magyar népszokások Istensegítsen (1)
és a többi magyar falvakban.

Az egyházi évvel kezdve és azzal befejezve.

Minden féle tánc mulatságot Katalin tilcsa és András zárja. Advent kezdettől új esztendőig minden nap hajnali misék vannak. Vasárnap és ünnep nap déli mise is van. Bibiánok Ferencek Borbálák Miklósok Ambrusok név napokat tartanak. Muzsikások járnak név napot köszönteni. A disznó vágások megkezdődtek.

Reggelenként a hajnali miséről haza menet lássa az ember hogy hol itt hol ott perzselik a disznyót. Ilyenkor szokás mondani: vastag legyen a szalonnája, felelet reja „rizse legyen benne". A disznó vágáshoz minden család ajoa ért nem kell szakember. Flurkát kolbászt s pereszhúst mindenki csinál. Azomba az adventi böjtöt mindenki megtartsa. A fehér népek piros ~~ruhát~~ gúnyát nem vetnek fel a leányok pántlikát nem fontak a hajikba se a gyüngyibe. Se lakadalom se tánc nem vót egész újesztendőig. A legények egyrésze Bethlehemet tanolnak a mások a Serkenjt tanolják Karácsonra a lejányokot megéneketni. Vegy rend van felkeljek a nagy

Bukovinai magyar népszokások 1
Istensegitsen és a többi magyar falvakban.

Az egyházi évvel kezdve és azzal befejezve.

Minden féle táncz mulatságot Katalin tilcsa és András zárja Advent kezdettől uj esztendőig minden nap hajnali misék vannak. Vasárnap és ünnep nap déli mise is van. Bibiánok Ferenczek Borbálák Miklósok Ambarusok név napokat tartanak. Muzsikások járnak név napot köszönteni. A disznó vágások megkezdődtek.

Reggelenként a hajnali miséről haza menet lássa az ember hogy hól itt hol ott perzselik a disznyót. Ilyenkor szokás mondani: vastag legyen a szalonnája, felelet reja „része legyen benne". A disznó vágáshoz minden család apa ért nem kell szakember.

Hurkát kolbászt s preczhúst mindenki csinál.

Azomba az edventi böjtöt mindenki megtartsa.

A fehérnépek piros ~~ruhat~~ gúnyát nem vettek fel a leányok pántlikát nem fontak a hajikba se a gyüngyibe. Se lakadalom se táncz nem vót egész újesztendőig. A legények egy része Bethlehemet tanolnak a mások a Serkenjt tanoljak Karácsonra a lejányokot megénekelni. Négy rend van felszegiek a nagy

2)

legények egy rend az alsegiek a nagy legények a második rend és még két rend a fiatalabbak ból. Minden este járnak tanolni Minden rend legén valant egy birót s két esküdtet s egy nótáriust aki az éneket vezeti. Minden este karácsonyig gyakorolják az éneket Ezt a két éneket énekelik végig: Serkenj lelkem mély álmodból, s Im midön mindeneket birsággal hivatna. Az énekből egy verset énekelnek a legények s egyet a morsikások felvátva végig. A Bethlehemesek ugyancsak szorgalmason tanolnak minden este ketner el jaerodják hogy rendesen megtanolja mindenki Luca székvel es az egyik atyánkfia probál kozik. Luca napjan megkezd egy széket csinálni s karácson estig minden nap egy kicsit csinál rajta hogy mikor kell menni az éjféli misére akkor legyen kéken. S arval a székvel elmenyen az éjféli misére s hátul reja ül. S arról a székről meglássa hogy az ördög hogy jegyezgeti a bünöket, s csábitsa az népet. Történt nálunk egy fiatal vallásos legén

[Erdélyi Magyar Adatbank]

2 legények egy rend az alszegiek a nagy legények a második rend és még két rend a fiatalabbakból. Minden este járnak tanolni

Minden rend legén választ egy birót s két esküdtet s egy nótáriust aki az éneket vezeti.

Minden este karácsonyig gyakorolják az éneket

Ezt a két éneket énekelik végig: Serkenj lelkem mély álmodbol, s Im midön mindeneket birsággal hivatna. Az énekből egy verset énekelnek a legények s egyet a mozsikások felvátva végig. A Bethlehemesek ugyancsak szorgalmason tanolnak minden este ketszer eljáczodják hogy rendesen megtanolja mindenki

Luca székvel es az egyik atyánkfia probálkozik. Luca napján meg kezd egy széket csinálni s karácson estig minden nap egy kicsit csinál rajta hogy mikor kell menni az éjféli misére akkor legyen készen. S avala a székvel elmenyen az ejféli misére s hátul reja ül.

S arrol a székről meglássa hogy az ördög hogy jegyezgeti a bünököt, s csábitsa az népet.

Történt nálunk egy fiatal vallásos legén

Meg csinálta a Luca széket szabáj szerint
s elment a templomba és leghátul vejo ült
a székre s csakugyan meglátta a gonosz lelket
ahogy egy nagy bivaj bőrre irt, a bőrt teli
irta innia nem vót hej hova irjon.
Fiát megfogta a fogával hogy nyúlsa a bőrt,
hogy erőst húzta a fogával elszalantotta a bőrt
s a fejit belé vágta a falba ezt látta a
legén elkacagta magát s akkor az ö nevit es
fel irta az ördög.
Megközeledve karácson az apró gyermekek
egyre kérdik hogy még hánnyat alugunk
karácsonyig. Ök es tanolják a karácsonyi
énekeket met karácson estéjén járnak
énekelni de csak künn énekelnek az ablak
alatt ezeket az éneheket: „Paradicsom mezejébe"
vaj „Mostan kinyilt egy nejs rózsa virág" vaj
„Ne feljetek pásztorok" ezután ezt a verset:
Isten az embert annyira szerette szerelmes
szent Fiát testbe mejjbe öltöztette hideg jászolba
fektette. Az egén kicsikek, akik nem tudtak
énekelni igy mondták: „En kicsike vagyok egy
perecet várok s azal tovább állok"

Meg csinálta a Luca széket szabáj szerént s elment a templomba és leghátul reja ült a székre s csakugyan meglátta a gonosz lelket ahogy egy nagy bivaj bőrre irt, a bőrt teli irta immá nem vót hej hova irjon. 3

Hát megfogta a fogával hogy nyújtsa a bőrt, hogy erőst húzta a fogával elszalasztotta a bőrt s a fejit belé vágta a falba ezt látta a legén elkacagta magát s akkor az ö nevit es fel irta az ördög.

Megközeledve karácson az apró gyermekek egyre kérdik hogy még hányat aluszunk karácsonyig. Ők es tanolják a karácsonyi énekeket met karácson estéjén járnak énekelni de csak künn énekelnek az ablak alatt ezeket az énekeket: „Paradicsom mezejébe" vaj „Mostan kinyilt egy rész rózsa virág" vaj „Ne féljetek pásztorok" ezután ezt a verset: Isten az embert annyira szerette szerelmes Szent Fiát testbe mejjbe öltöztette hideg jászolba fektette. Az egész kicsikék akik nem tudtak énekelni igy mondták: „Én kicsike vagyok egy perecet várok s aval tovább állok."

Minden énekelő gyermeknek adtak perecet
vaj diót vaj almát vaj nádmézet.
Nagy vót a forgalom a szent estén a Betlehemesek most felötözve járkáltak s ertán
Az éjféli misére mentek felöltözve. Az éjféli
misére aki nem iparkodott immá a második
harangszókor bé menni a templomba hát az
biza künn maradt mer ugy megtelt a templom
hogy nem fért bé még az erembe es egy más hátán
vótak a paps az iskolás gyermekeket bé kellett
eresszé a szentéjbe. Mise kezdetkor megnóllalt az
orgona mindenki énekélte a szép karácsonyi énekeket
Mise végeztével haza ment mindenki de nem
felüdtek le a felnőttek mer a hajnali misére es
el akartak menni a mely hat órakór kezdödött.
Karácson napján megint mindenki készülödött a
nagy misére. A szomszéd oláh faluk ból csapatóson jöttek az oláhok „kolindálni". Csillagot csinál
tak szinyes papirosból a csillag közepin a
Szent család képivel. A csillag eggyik ágán
kicsi csengettyü s avval örökké csengetett s
énekélt valami oláh karácsonyi énekét

4 Minden éneklő gyermeknek adtak perecet vaj diót vaj almát vaj nád mézet.

Nagy vót a forgalom a szent estén a Bethlehemesek most felöltözve próbálnak s aztán Az éjféli misére mennek felöltözve. Az éjféli misére aki nem iparkodott immá a második harangszókor bé menni a templomba hát az biza künn maradt met ugy meg telt a templom hogy nem fért bé még az ereszbe es egy más hátán vótak a pap az iskolás gyermekeket bé kellett eressze a Szentéjbe. Mise kezdetkor megszóllalt az orgona mindenki énekelte a szép karácsonyi énekeket.

Mise végeztével haza ment mindenki de nem feküdtek le a felnöttek met a hajnali misére es el akartak menni a mely hat órakór kezdödött.

Karácson napján megint mindenki készülődött a nagy misére. A szomszéd oláh falukból csapatoson jöttek az oláhok „kolindálni”. Csillagot csináltak szinyes papirosból a csillag közepin a Szent család képivel. A csillag eggyik ágán kicsi csengettyü s aval örökké csengetett s énekelt valami oláh karácsonyi éneket

Az olahok nak a mü karácsonyunk után két
hétvel vót karácsonyik. Azétt aztán jöttek igen
sokan nemcsak énekelni hanem kéregetni es.
A karácsonyi kalácsból részesültek ök es.
Vecsernye után megindultak a Bethlehemesek
elöször mentek a papshoz oztán a bíróhoz s
azután azokhoz akik be akarták fogadni
Karácson estején megindultak a legények a
leányok hoz énekelni. Mozsikásokval mentek sorba
a leányos házak hoz. Bekopogtattak. s ha az
apja engedte, megénekeltek. „Szerkeny lelkem mély
álmodból" A notárius kezdte s a többi legény
együtt énekelt. Egy verset a legények énekeltek
s egy verset a mozsikások mozsikáltak végig
a tizennégy verset. Azután ugyan ugy az
„Im midön mindeneket birsággal hivatna"
es el énekeltek s mozsikálták. A mikor az
éneknek vége vót, a biró a nádpálcájával
meg verte az ajtót s be nyitott a házba
Evel a köszöntö szóval: Örvendjünk és
adjunk hálát Istennek Isteni szentfelségének
hogy megadta érnünk Krisztus Urunk születése

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Az oláhoknak a mü karácsonyunk után két hétvel vót karácsonyik. Azétt aztán jöttek igen sokan nemcsak énekelni hanem kéregetni es. A karácsonyi kalácsból részesültek ők es. 5

Vecsernye után megindultak a Bethlehemesek először mentek a paphoz osztán a bíróhoz s azután azokhoz akik bé akarták fogadni Karácson estéjén megindultak a legények a leányokhoz énekelni. Mozsikásokval mentek sorba a leányos házakhoz. Békopogtattak s ha az apa engedte, megénekelték. „Serkeny lelkem mély álmodból" A notárius kezdte s a többi legény együtt énekelt. Egy verset a legények énekeltek s egy verset a mozsikások mozsikáltak végig a tizennégy verset. Azután ugyan ugy az „Im midön mindeneket birsággal hivatna" es el énekelték s mozsikálták. A mikor az éneknek vége vót, a biró a nádpácájával meg verte az ajtót s bé nyitott a házba

Evel a béköszöntő szóval: Örvendjünk és adjunk hálát Istennek Isteni Szentfelségének hogy megadta érnünk Krisztus Urunk születése

napját Adja az Ur Isten hogy érhessük meg
a következő újesztendő napját és örömbe egességbe
békességbe s lélek üdvösségbe.
Ekkor a családfő elé teszen egy éveg pálinkát
mézelve s egy „lepsént" megtinteli a birót
s a többi legényeket. S akkor a mosikasok val
husatnak, egy két párt táncolnak s aztán
el köszönnek s mennek tovább. Akinek szeretője
van annak a kucsmájára a leány nagy csokor
pántikát var. Egész éjjel járják minden lejárt
meg énekelnek. Akinek van három négy lejánya
az mindenikneh kell gondoskodjon egy éveg
pálinkáról s egy lepsénről. Azomba a biró
s az esküdtek vagyártak a legényekre hogy
meg ne itasodjanak a pálinkát meg gyüjtötték
egy „bálerkába" sa lepsént egy zsákba s azt
letették egy házhoz hogy az ünnepek után
közösen elköltik csinálnak köto táncot.
Szent István mártir napján a legények egymást
énekelik meg tekintet nélkül hogy akit énekelnek
István e vaj Mari. A Mosikasok pedig
az Istvánok hoz mennek köszönteni az összes

[Erdélyi Magyar Adatbank]

6 napját Adja az Ur Isten hogy érhessük meg a következő újesztendő napját es örömbe egésségbe békességbe s lélek üdvősségbe.

Ekkor a családfő elé teszen egy éveg pálinkát mézelve s egy „lepént” megtiszteli a birót s a többi legényeket. S akkor a mozsikásokval huzatnak, egy két párt tánczolnak s aztán el köszönnek s mennek tovább. Akinek szeretője van annak a kucsmájára a leány nagy csokor pántlikát var. Egész éjjel járnak minden lejánt meg énekelnek. Akinek van három négy lejánya az mindenkinek kell gondoskodjon egy éveg palinkáról s egy lepénről. Azomba a biró s az esküdtek vigyáztak a legényekre hogy meg ne itasodjanak a pálinkát meg gyüjtötték egy „bálerkába” s a lepént egy zsákba s azt letették egy házhoz hogy az ünnepek után közösen elköltik csinálnak kőtő tánczot.

Szent István mártir napján a legények egymás éneklik meg tekintet nélkül hogy akit énekelnek Istvan e vaj Marci. A Mozsikások pedig az Istvánokhoz mennek köszönteni az összes

Istvánt öreget fiatalt egyaránt.
Szent János napján ugyan úgy mint Szent István napján a legények Jánosolnak egymás közt s a mozsikások köszöntik a Jánosokat Szent István napján ével az énekvel köszöntnek: „Íme egykor Szent István Istenben fel álla„. Szent János napján pedig: „Dicső Szent Jánosnak ünnepét szenteljük" Áprószenteknapján mindenki áprószentekelni jár. Mindenki a férjak készít magának áprószentekelőt. Ugyúji vastag csigáját vág a közepit meg csaszja olyan mint az ostor. Akkor elmenyen házokhoz s mindenkit megver Akit megáprószenteket megfogja a karját s a fenekire vág ezt mondja: Áprószenteknek. a másodikütésre: Dávid Dávidd. s a harmadikhra mondja: Jó egésségvel viseld az új esztendőt. Ak megvert meg köszöni, s ő es vissza verheti. Haragudni nem lehet ill. nem szábad még ha sulyosak vótak es az ütések

Istvánt öreget fiatalt egyaránt. 7

Szent János napján ugyan ugy mint Szent István napján a legények Jánosolnak egymás közt s a mozsikások köszöntik a Janosokat Szent István napján evel az énekvel köszöntnek: „Ime egykor Szent István Istenben fel álla”. Szent János napján pedig: „Dicső Szent Jánosnak ünnepit szenteljük”

Apró szentek napján mindenki aprószentekelni jár. Mindenki a férfiak készit magának aprószentekelőt. Ujjnyi vastag csigoját vág a közepit meg csafarja olyan mint az ostor.

S akkor elmenyen házokhoz s mindenkit megver

Akit megaprószentekel megfogja a karját s a fenekire vág ezt mondja: Apró szentek. a második ütésre: Dávid Dávid. S a harmadikra mondja: Jó egésségvel viseld az uj esztendőt. A megvert meg köszöni, s ö es vissza verheti. Haragudni nem lehet ill. nem szabad még ha sulyosok vótak es az ütések

8

A negyes ünnepután megindul a dolog.
Ganyézó kalalákák fa hozó kaláka satöbbi.
Silvester délutánján mindenki készül a
végvecsernyére. A templom újra ugy megtelik
hogy mindenki be se fér. A hálaadás után
a pap prédikál s megmondja hogy az elmuló
esztendöbe hány született ebböl hány van fiu-
gyermek s hány lejánka. Hány házasság köteś
vöt, s hány hótmeg ebböl hány felnött hány
gyermek s hánay kiesike ebböl hány fejérnép
s hány férfiu. Silvester estéjén mindenki tudni
akarja hogy mijen len az újesztendö. A gazdák
azt akarják tudni hogy esös nyár lessze vaj
száraz. Az öregek hogy meg hány esztendeig
élnek. Az anyák szeretnék tudni hogy vajon
az újesztendöbe a családból nem hal-e meg
valaki. A leányok szeretnék tudni hogy mikor
mennek férjhez, s gazdag lesz-e a völegény.
Az üdöt ugy tuggyák meg hogy tizenkét kova
hagymát vágnak s a tizenkét hónaps nevit
adják sorba. S mindenikbe tesznek sót.
Amelyik be elolvad a só arra a hónaps esös len

[Erdélyi Magyar Adatbank]

8 A negyes ünnep után megindul a dolog.

Ganyézó kalákák fa hozó kaláka satöbbi.

Szilveszter délutánján mindenki készül a végvecsernyére. A templom újra ugy megtelik hogy mindenki bé se fér. A hála adás után a pap prédikál s megmondja hogy az elmúló esztendőbe hány született ebböl hány van fiúgyermek s hány lejánka. Hány házasság kőtés vót, s hány hót meg ebböl hány felnött hány gyermek s hány kicsike ebböl hány fejérnép s hány férfiú. Szilveszter estéjén mindenki tudni akarja hogy mijen lesz az újesztendő. A gazdák azt akarják tudni hogy esős nyár lessze vaj száraz. Az öregek hogy még hány esztendeig élnek. Az anyák szeretnék tudni hogy vajon az új esztendőbe a családbol nem hal-e meg valaki. A leányok szeretnék tudni hogy mikor mennek férjhez, s gazdag lesz-e a völegény.

Az üdőt ugy tuggyák meg hogy tizenkét kova hagymát vágnak s a tizenkét hónap nevit adják sorba. S mindenikbe tesznek sót.

Amejik be elolvad a só az a hónap esös lesz.

S a mejik be nem olvad el az náraz hónapsor
Hogy ki hány esztendöt él ugy tuggyák meg
hogy egy nagy tálba vizet töltnek s „garast hány-
nak" pislifejcsket magosról belé ejtik s hánsor
egymásután a vizbe marad annyi esztendeig
él, ha a viz kiveti akkor halált jelent.
A családból nem hal meg valaki, minden-
nihnek egy kalánt állitnak az espárra
s a mejiké eldöl az meg hal. A leányok
késö éjjel kimennek a disnyó pajtához
s szólnak a göjéhez „hujnye" ha az elsö szóra
röfög a göje akkor abba az esztendöbe férhez
menyen. A hánynor neki kell szóljon annyi
esztendeig leányoskodik még. A legányok azt
szeretnék tudni hogy gazdag legénhez menyen-e
férhez vaj szegénhez. Elmennek sorompojt
kötni. Ha kilenc sorompojt olvasott a tizedikbet
megkötte egy kötövel. Reggel futott megnézni
hogy mijen sorompojt kötött, ha jó bogos vót akkor
gazdag legén veszi el ha pedig nem vót bogos
akkor negén legén kéri meg. Uj esztendö napjan
hajnalba mindenki sietett arangyos viszett.

S a mejikbe nem olvad el az száraz hónap 9
lesz Hogy ki hány esztendöt él ugy tuggyák meg hogy egy nagy tálba vizet tőltnek s „garast hánynak” pilifejérkét magosról belé ejtik s hánszor egymásután a vizbe marad annyi esztendeig él, ha a víz kiveti akkor halált jelent.

A családból nem hal[-e] meg valaki, mindenkinek egy kalászt állitanak az espárra s a mejiké eldöl az meg hal. A leányok kesö éjjel ki mennek a disznyó pajtához s szólnak a gőjéhez „huj nye” ha az első szóra röfög a göje akkor abba az esztendőbe férhez menyen. A hányszor neki kell szóljon annyi esztendeig leányoskodik még. A lejányok azt es szeretnék tudni hogy gazdag legénhez menyen-e férhez vaj szegénhez. Elmennek sorompojt kötni. Ha kilenc sorompojt olvasott a tizediket megkötte egy kötövel. Reggel futott megnézni hogy mijen soronpost kötött, ha jó bogos vót akkor gazdag legén veszi el ha pedig nem vót bogos akkor szegén legén kéri meg. Új esztendö napján hajnalba mindenki sietett aranyos vizétt.

Az emberek boldog ujestendöt kivánnak egymásnak
Ha férfi jött a házhoz elöször akkor szerencsés lesz az ujesztendö s a tehen ökröt borgyuzik ha fejérnejs jött annak nem örvendtek. A tehen ünöt borgyuzik
A legenyek s leanyok eröst várjak vizkeresztet met addig meg van tiltva minden féle mulatság.
Vizkerest napjan viznszentelés van mise végin mindenki viszen hazo szentelt vizet.
Vecsernye után a pap megindul házszentelni
A dejak két minisztráns a sekrestyés s még két gyermek akik csengettyüvel elöre mennek hogy hirt adjonak hogy érkezik meg a pap.
A deák énekel. Ha bé mennek a házba a házbeliek térden álva fogadjak a szentkerestet egö gyertyával a pap vegzi a szertartást majd közösen elimádkozzak a. Miatyankot és üdvözlegyet. A pap meghinti szentelt vizzel az egeket. A sekrestyés kéroli a gazdát mit adnak a szent Kerest nevibe. Felelet: Jézus nevit s mindenjót a deják krétával az ajtóra irja G. M. B. 1895 a gazda megajandékozza pénzel s gabonával

[Erdélyi Magyar Adatbank]

10 Az emberek boldog új esztendőt kivánnak egymásnak

Ha férfi jött a házhoz először akkor szerencsé lesz az uj esztendő s a tehen ökröt bornyuzzik ha fejérnép jött annak nem örvendtek. A tehen üszőt bornyuzik

A legenyek s leányok eröst várják vizkeresztet met addig meg van tiltva mindenféle múlatság.

Vizkereszt napján vizszentelés van mise végin mindenki viszen haza szentelt vizet.

Vecsernye után a pap megindul házszentelni

A deják két ministráns a sekrestyés s még két gyermek akik csengettyüvel elöre mennek hogy hirt adjanak hogy érkezik meg a pap.

A deák énekel. Ha bé mennek a házba a házbeliek térden álva fogadják a szent keresztet egő gyertyával a pap vegzi a szertartást majd közösen elimádkozzák a Miatyankot és üdvözlégyet. A pap meg hinti szentelt vizvel az egészet. A sekrestyés kérdi a gazdát mit adnak a Szent Kereszt nevibe. Felelet: Jézus nevit s mindenjót a deják krétával az ajtóra irja G. M. B. 1895 a gazda megajandékozza pénzvel s gabonával

az asszony tojásval egy két fej kendervel
vaj siritett kender czérnával.
Vizkereszt után megkezdödnek a táncok
a báloh s a lakadalmak s komatinteleteh.
Fa hozó kaláka gomyező kalaka az asszonyok
nak fonó kaláka. A legények táncot csinál
nak s a leányokot ugy hijják el a kiher
ment el a legén hogy elkérje a szülöktöl
hogy eresszenek el a táncba az nem ment el
hivatlan nagy szégyen lett volna elmenni.
Pál fordulaskor a télnek fele. Azt tartották
ha Pál fordul ködvel az ember meghal dögvel.
Farsángon az elöjáróh csináltak ajándéh
táncot ekkor senki se fizetett de aztán
köteles vót hus hagyatba es ott táncolni.
Gyertya szentelö napjan ha nem csepsent
meg az enterhija akkor hamar kitavazodott
de ha meg csepsent akkor biza meg nyúlt a
tél, esporolni kellett a köstöt met késöre tavazodott
ki. A gyertyát mindenki szenteltetett met e nelkül
nem maradhatott senki. Ha valami veszedelmes
üdö égi háboru vaj jég vót szentelt gyertyával

[Erdélyi Magyar Adatbank]

az asszony tojásval egy két fej kendervel vaj siritett kender cérnával. 11

Vizkeresz után megkezdődtek a táncok a bálok s a lakodalmak s komatiszteletek. Fa hozó kaláka ganyézó kalaka az asszonyoknak fonó kaláka. A legények táncot csinálnak s a leányokot ugy hijják el a kihez ment el a legén hogy elkérje a szülöktől hogy eresszék el a táncba az nem ment el hivatlan nagy szégyen lett vona elmenni. Pál forduláskor a télnek fele. Azt tartották ha Pál fordul ködvel az ember meghal dögvel. Fársángon az előjárok csináltak ajándék táncot ekkor senki se fizetett de aztán köteles vót hus hagyatba es ott táncolni.

Gyertya szentelő napján ha nem cseppent meg az eszterhija akkor hamar kitavaszodott de ha meg cseppent akkor biza meg nyúlt a tél, esporolni kellett a kóstót met késöre tavaszodott ki. A gyertyát mindenki szenteltetett met e nélkül nem maradhatott senki. Ha valami veszedelmes üdő égi háboru vaj jég vót szentelt gyertyával

meg gyujtva imádkoztak hogy a veszedelem
el mújon. A haldoklóknak es szentelt gyertyát
adtak a kezibe a mikor múlt ki.
Hús hagyat kor mindenki kivette a részit a mulatságból met nagy böjtbe tilos vót a mulatság
Hushagyo vasárnap délután megkezdödött
a legények tánca s egy fóltába tartott kedden
este éjfélig. A házas emberekes a három
estén három négy család össze jött hús hagyni
az egén faluba énekelnek táncolnak.
Kedden reggel a legények a muzsikásokval
mennek hajnalozni öt hat legén felötözik
mankarának s úgy az egén, végig táncolnak
a falun minden hinél egy éveg pálinka van
A lejányok nagy bokrétákat varnak a legények
kalapjaikba. ellinden háznál nagy készités van
sütik a rátottat s a körte pánkót hushagyó kedden
este esze gyülnek a rokonok, szomszédok, berent
komák, iznak, esznek, s táncolnak éjfélig
s akkor megnünik met beállott a nagy böjt
Hamvazó szeredán mindenki megh hamvaztassa
magát s oztán esze gyülnek gyógyülni

[Erdélyi Magyar Adatbank]

12 meg gyújtva imádkoztak hogy a veszedelem elmúljon. A haldoklóknak es szentelt gyertyát adtak a kezibe a mikor múlt ki.

Hús hagyatkor mindenki kivette a részit a mulatságból met nagyböjtbe tilos vót a mulatság Hushagyo vasárnap délután megkezdödött a legények táncza s egy fójtába tartott kedden este éjfélig. A házas emberek es a három estén három négy csalás össze jött hús hagyni az egész faluba énekelnek táncolnak.

Kedden reggel a legények a mozsikásokval mennek hajnalozni őt hat legén felőltözik maszkorának s ugy az egész, végig táncolnak a falun minden kinél egy éveg pálinka van

A lejányok nagy bokrétákat varnak a legények kalapjikba. Minden háznál nagy készités van sütik a rátottat s a körte pánkót hushagyó kedden este essze gyülnek a rokonok, szomszédok, kereszt komák, isznak, esznek, s táncolnak éjféléig s akkor megszünik met béállott a nagyböjt

Hammazó szeredán mindenki meghammaztassa magát s oztán essze gyülnek gyógyúlni

met innap számba volt hamazó szeredo
de zsirosat senki nem vesen a szájába
a pálinkát igy köszönik el: „A Jézus adjon jót
segéjjen meg aggyon áldást a határunkon
örözzön meg szerencsétlenségtől s minden rossztól
s segéjjen meg a negyven napi böjtre es. "Jézus neve:
Hammaro szeredától a lejányok nem fonnak
a hajikba pántikát se a gyüngyikre nem kötnek
Veres gunyát vaj fejért nem vesznek magikra
egén böjtbe. A legények se tesznek bokrétát
a kalapjikba, se árva lején hajat. Énekelni
sem illik se legénnek se lejánnak. Muzsika szó
sincs, csak névnap köszöntés kor. Aki meg nem
házosodott a farsángon, az elmarad a zöd
farsángra. Nagyböt negyedik heti be esze gyülnek
a magyar papok s három napos misszriot tart
nak mindenik magyar falaba gyontatnak hogy
mindenki elvégezhesse a húsvéti szent gyonását
reggel három négy mise van s prédikálás
este vecsernyén keresztut gyontatai s prédikálás.
A nagyböt megtartása: Húshagyó kedd estétől
nagy szombat estig senki zsirost nem ett.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

met innap számba volt hamazó szereda de zsirosat senki nem veszen a szájába a pálinkát igy köszönik el: „ A Jézus adjon jót segéjjen meg aggyon áldást a határunkon örözzön meg szerencsétlenségtől s minden rossztól s segéjjen meg a negyven napi bőjtre es.” Jézus neve Dicsirtessék. 13

Hammazó szeredától a lejányok nem fonnak a hajikba pántikát se a gyüngyikre nem kőtnek

Veres gunyát vaj fejért nem vesznek magikra egész böjtbe. A legények se tesznek bokrétát a kalapjikba, se árva leján hajat. Énekelni sem illik se legénnek se lejánnak. Mozsika szó sincs, csak névnap köszöntéskor. Aki meg nem házasodott a fársángon, az elmarad a ződ fársángra. Nagyböt negyedik hetibe essze gyülnek a magyar papok s három napos miszsziot tartanak mindenik magyar faluba gyontatnak hogy mindenki elvégezhesse a húsvéti szent gyonását reggel három négy mise van s prédikálás este vecsernyén keresztút gyontatás s prédikálás.

A nagyböt megtartása: Húshagyó kedd estétöl nagyszombat estig senki zsirost nem ett.

még olvantott zsirt se hanyáltak.
Virág vasárnap pimpó szentelés körmenet
mise alatt passió énekelés. Nagy héten
nagy kenülödés az innapra takaritás mosás
Nagy szerdától vecsernyék vannak kezdetüt
s Jeremiás prófeta siralma. Nagy pénteken innap
mise után leginkább tojás irással foglalkoznak
s festéssel. Ha jó üdö van nagy pénteken az
asszonyok az ágyi gúnyát s az innapoló félvevö
gúnyát ki rakják az udvarra hogy a nagypénteki
szél megfujja. A legények s a südö gyermekek
csinájják a lábhintát hüsétra sa cserkabalát
A lábhintát ugy csinálják hogy két vastag
sast két három meter magosan bele ásnak
a födbe. Egy meterre egy mástól. A felsö
végit ki vesik s abba fenneh keresztül
egy tengej alaku fát annak közepire
bele vésnek egy ojan hosszu rudat hogy
másfél sukkval kürtább legyen mint a sas
a felsö végit a rudnak bele erösitik
a vésetbe s az alsó végi hátvan centi
hosszu deszkát vésneh az a pallo a

[Erdélyi Magyar Adatbank]

14 még olvasztott zsirt se használtak.

Virág vasárnap pimpó szentelés körmenet mise alatt passió éneklés. Nagy héten nagy készülödés az innapra takaritás mosás

Nagyszeredától vecsernyék vannak kereszt út s Jeremiás proféta siralma. Nagy péntek innap mise után leginkább tojás irásva foglalkoznak s festésvel. Ha jó üdö van nagy pénteken az asszonyok az ágyi gúnyát s az innapló félvevő gúnyát ki rakják az udvarra hogy a nagypénteki szél megfúja. A legények s a südö gyermekek csinájják a lábhintát húsvétra sa cserkabalát.

A lábhintát ugy csinálják hogy két vastag sast két három meter magosan belé ásnak a födbe. Egy meterre egymástól. A felső végit ki vésik s abba tesznek keresztül egy tengej alaku fát annak közepire belé vésnek egy ojan hosszu rudat hogy másfél sukkval kúrtább legyen mint a sas a felső végit a rudnak belé erősitik a vésetbe s az alsó végi hatvan centi hosszu deszkát vésnek az a palló a

mejikre reja álnak hintárni. A cserkabala
egy födbe ásott sas a födszinyitól nyócvan
centi magos abba egy kemén vasködök
belé verve s egy három meter hossru deszka
a közepin kifurva belé tették a ködökbe
a deszka két végire reja ült két gyermek s
egy hajtotta kereken. Nagyrombaton minden
hárnál nagy a készités sütik a hüseti „kókonyát
főzik a hüst a „szenteltnek" valót. A férfijak
kiseprik az udvart s az ütakot.
Délután mindenki készülödik a feltámadásra
Feltámadás után megszenteli az ételt akik mesze
laknak a temjslomtól s reggel nem érnének el a
szentelésre. S acután gyontatás akik nem vótak
itthonn. A Krisztus kopsorsójánál a gyermekek
csoportja minden gyermek piros tojást tesznek
a Krisztus kopsorsójához. Hüsét napján reggel
hat órakor minden hártól el menyen asszon vaj
lejján vini fejtös takargató val letakart félkö
kast. A kas teli van: sonka. kolbán, szalonna
tojás torma só fokhagyma s kalács. Vaj
sült bárán. Otthonn addig senki a szájába nem

[Erdélyi Magyar Adatbank]

mejikre reja álnak hintázni. A cserkabala egy 15
födbe ásott sas a födszinyitöl nyocvan centi magos abba egy kemén vasködök belé verve s egy három meter hosszu deszka a közepin kifurva belé tették a ködökbe a deszka két végire reja ült két gyermek s egy hajtotta kereken. Nagy szombaton minden háznál nagy a készités sütik a húsvéti „kókonyát fözik a húst a „szenteltnek" valót. A férfijak kiseprik az udvart s az útakot.

Délután mindenki készülödik a feltámadásra.

Feltámadás után megszenteli az ételt akik messze laknak a templomtól s reggel nem érnének el a szentelésre. S azután gyontatás akik nem vótak itthonn. A Krisztus koporsójánál a gyermekek csoportja minden gyermek piros tojást teszen a Krisztus koporsójához. Húsét napján reggel hat órakor minden háztól el menyen asszon vaj leján viszi fejtös takargatóval letakart félkéz kast. A kas teli van: sonka, kolbász, szalonna tojás torma só fokhagyma s kalács. Vaj sült bárán. Otthonn addig senki a szájába nem

16

veszen semmit amig a szenteltvel haza nem
jönek s abból ebédelnek s csak azután
ennek mást. Megjegyzendö hogy nálunk
nem vót reggeli hanem ebéd reggel, s azután
délkör délebéd, s este vacsora.
A mise után mindenki otthonn maradt
a házasok, csak a fijataloh s gyermekek
menteh lábhintáni vaj csetkabalázni.
Húsét másodnapján a gyermeteh jókor
reggel menteh minden házhoz veres tojásétt
Húsét harmad napján es innap vót. A kösségi
elöjárósag gyülést csinált határbiró válantásra
Két határbirót válantottak egyet alnegbe
s egyet felnegbe s öt „zsitárt" mezö öt
harmot felnegbe s kettöt alnegbe. S azután
a juhos gazdák választottak entena birót.
Ez azután válantott bacsot. Két három
esztena vót a mü falunkba met nekünk
sok vót a „nyomás". Marha csordást es most
választottak. Csonka héten ha ojan vót az
üdö" megkezdödött a szántás, zab vetés.
Azután elvették az árpát, azután a borsót (búzát)

[Erdélyi Magyar Adatbank]

16 veszen semmit amig a szenteltvel haza nem jönek s abból ebédelnek s csak azután esznek mást. Megjegyzendő hogy nálunk nem vót reggeli hanem ebéd reggel, s azután délkor délebéd, s este vacsora.

A mise után mindenki otthonn maradt a házasok, csak a fijatalok s a gyermekek mentek lábhintázni vaj cserkabalázni.

Húsét másod napján a gyermekek jókor reggel mentek minden házhoz verestojásétt

Husét harmad napján es innap vót. A kösségi előjáróság gyülést csinált határ biró választásra

Két határbirót választottak egyet alszegbe s egyet felszegbe s őt „zsitárt" mezö ört hármot felszegbe s kettőt alszegbe. S azután a juhos gazdák válaszottak esztena birót. Ez azután választott bácsot. Két három esztena vót a mü falunkba met nekünk sok vót a „nyomás". Marha csordást es most válosztottak. Csonka héten ha ojan vót az üdő megkezdödött a szántás, zab vetés.

Azután elvették az árpát, azután a borsót (büköny)

Aprilisbe a pótyóka ültetés fojik tsent györgykor
a töröhbura vetés Május elejin kitesik az
esztenákot a nyomásra. Nyóc kila tiirot
adnak juhonkent. A marha csordát es akkor
tesik ki. Megkezdödik a hagyma ültetés.
A palánt elég erös. A magot tsent Józset
napján vetik el, s most elültetik ágyásokba s ösere ugy megnönek hogy négy hat hagymából len egy kila. Sok dolog van a hagymával met nálunk mindenki sokat ültet
hogy egén esztendöbe legyen a miböl pénzt
csinálni. Ha esö nincs akkor vizvel kell
ültetni s öntözni amig megfogonik.
Aztán káposztát ültetnek az ágyásokba
s ugy darabjába es sokat met ebböl es
sok pénzt lehet csinálni. Az olahok
eröst vesik össze met öh nem foglalkoznak
ijes mivel. Sok oláh van s ezeket az öt
magyar falu lássa el hagymával s
káposztával. Ha a hagyma ültetés késsen
van jö a fasujka ültetés s kapállás
A fasujkát nem lehet hamarább elültetni

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Aprilisbe a pótyóka ültetés fojik Szent györgykor a törökbuza vetés Május elejin kiteszik az esztenákot a nyomásra. Nyóc kilo túrot adnak juhonként. A marha csordát es akkor teszik ki. Megkezdödik a hagyma ültetés.

A palánt elég erös. A magot Szent József napján vették el, s most elültetik ágyásokba s öszre ugy megnönek hogy négy hat hagymából lesz egy kilo. Sok dolog van a hagymával met nálunk mindenki sokat ültet hogy egész esztendöbe legyen a miből pénzt csinálni. Ha eső nincs akkor vizvel kell ültetni s öntözni amig megfogozzik.

Azután káposztát ültetnek az ágyások s ugy darabjába es sokat met ebböl es sok pénzt lehet csinálni. Az oláhok erőst veszik ősszel met ök nem foglalkoznak ijes mivel. Sok oláh van s ezeket az őt magyar falu lássa el hagymával s káposztával. Ha a hagyma ültetés készen van jő a faszujka ültetés s kapállás

A faszulykát nem lehet hamarább elültetni

a fagyos pentek nél met Orbánkor es nokott
lenni hóharmat. Ezeit kell kesni az ültetésvel
Ha a törökbuza kapállás keszen van kell
neki fogni a pityokát kapálni.
Pünkösd harmas innap. Másod napjan es harmad
napjan es tánce van a legények nek valamelyik
udvaron. Szent Antalkor vetik a haricskat
Majusba minden nap vecsernye van délután 7
órakor s predikácio. Mindenki kapanikodik
hogy a második kapállást elvégezze szent péterelött
Szent Péter napjan bricsu van Andrásfalvan
Kerentvel szoktak a bucsúra menni s aki
kerentvel nem ment az szekeren menyen
komajához vaj rokonaihoz. Nagy innap a bucsu
mind az öt magyar faluba met ekkor találkozik
az öt magyar falu népse s ekkor beszélhetik
el az eseményeket, s a terveket, panaszokat
a négy magyar pap közi még vigyül két
három német s lengyel pap és de
van a népsből és elég német, s lengyel
vaj szlovák s olák akik szeretnek el menni
a magyar bucsura ha van magyar barátja

[Erdélyi Magyar Adatbank]

18 a fagyos szenteknél met Orbánkor es szokott lenni hóharmat. Ezétt kell késni az ültetésvel

Ha a törökbuza kapállás készen van kell neki fogni a pityokát kapálni.

Pünkösd hármas innap. Másod napján es harmad napján es táncz van a legényeknek valamelyik udvaron. Szent Antalkor vetik a haricskát

Májusba minden nap vecsernye van délután 7 órakor s prédikáció. Mindenki kapaszkodik hogy a második kapállást elvégezze Szent péter előtt

Szent Péter napján búcsu van Andrásfalván Keresztvel szoktak a bucsúra menni s aki keresztvel nem ment az szekeren menyen komájához vaj rokonához. Nagy innap a bucsu mind az öt magyar faluba met ekkor találkozik az öt magyar falu népe s ekkor beszélhetik el az eseményeket, s a terveket, panaszokat a négy magyar pap közi még vigyül két három német s lengyel pap es de van a népből es elég német, s lengyel vaj szlovák s oláh akik szeretnek elmenni a magyar bucsura ha van magyar barátja

Met ott ostán nagy vendégség van
a magyar ember megmutassa hogy aki a házi-
hoz jö becsülletesen el lássa italval s étel vel.
Elöre el kénül a „bálerka" pálinkával s a
hordócska servel. S az asszon külömb külömb
féle sütemenyel sültekvel s finom hus levesvel.
Sok hejen meg másodnapjján es vannak
messzüröl való vendégek.
Szent Anna napjján mise után a néps körmenet
vel ment, a falutól kb. 4 km. re levö köts Anti
livádájába, az út mellett épitett Szent Anna
kápolnához ott imádkozott s énekelt a pap
val a nép s mikor végeztek a papot be vitték
az ott levö házba megvendégelni s a népnek
osztottak ki pálinkát s kenyeret.
A rozs aratás es Szent Annakor kezdödött
A rozsot s a búzát csak sollóval asszonyok
arattak. A fükaszálás es ijenkor kezdödött
Az árpa s a zab következett utána.
Az asszonyok nyövik a kendert s áztassák
hogy amig melegek lesznek ki tudják tilolni.
met idejibe neki kell fogni fonni.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Met ott oztán nagy vendégség van a magyar ember megmútassa hogy aki a házához jö becsülletesen el lássa italval s ételvel. 19

Elöre el készül a „bálerka” pálinkával s a hordócska servel. S az asszon külömb külömb féle süteménvel sültekvel s finom hús levesvel.

Sok hejen még másod napján es vannak messzüröl való vendégek.

Szent Anna napján mise után a nép körmenetvel ment, a falutól kb. 4 km. re levő Szőts Anti livádájába, az út mellett épitett Szent Anna kápolnájához ott imádkozott s énekelt a papval a nép s mikor végeztek a pap bé vitték az ott levő házba megvendégelni s a népnek osztottak ki pálinkát s kenyeret.

A rozs aratás es Szent Annakor kezdődött

A rozsot s a búzát csak sollóval asszonyok arattak. A fükaszálás es ijenkot kezdödött

Az árpa s a zab következett utána.

Az asszonyok nyövik a kendert s áztassák hogy amig melegek lesznek ki tudják tilolni. met idejibe neki kell fogni fonni.

20

Nagy boldog asszon napján Hadikba van
bucsu ide es kerestvel szoktunk járni
aki nem tud gyalog menni az vaj szekeren
vaj gözösön menyen 7 órától 1 óráig
szüntelen miseznek, met sok vendég joss van
Mivel Hadik a legnagyobb magyar falu
itt reigeteg sok vendég van. Több helyen
van tánc mivel nagy a falu s sok a
vendég legén s leján egy hejt nem férnének
el. Még a fiatal emberek es elmennek
a táncba mivel megvadnak kedvesedve akar-
nak mulatni sa mulatságba ottán keveredik
verekedés és s bicskázás valami félre értés
miatt. A kik kerestvel mentek azok mise
után vissza es indultak azok nem mentek
vendégeskedni met a kerest aljat nem lehe-
tett jouirtán hagyni. Nagy boldog asszont
követte Kisboldog asszon s ottán Mária neve napja
a mü bucsunk Istensegits kösség bucsuja
A bucsura való készülés az előtt négy hétvel
megkezdödött. Nagy takaritás a házat kűjel
belöl kimeszelni, szapultak, s csinálták

Szent István Király napja Jovafalvi bucsu ide es kerestvel mentek a bucsura

[Erdélyi Magyar Adatbank]

20 Nagy boldog asszon napján Hadikba van búcsu ide es keresztvel szoktunk járni aki nem tud gyalog menni az vaj szekeren vaj gőzősőn menyen 7 órától 1 oráig szüntelen miséznek, met sok vendég pap van

Mivel Hadik a legnagyobb magyar falu itt rengeteg sok vendég van. Több helyen van tánc mivel nagy a falu s sok a vendég legén s leján egy hejt nem férnének el. Még a fiatal emberek es elmennek a táncba mivel megvadnak kedvesedve akarnak múlatni s a mulatságba oztán keveredik verekedés és s bicskázás valami félre értés miatt. A kik keresztvel mentek azok mise után vissza es indultak azok nem mentek vendégeskedni met a kereszt alját nem lehetett pusztán hagyni. Nagy boldog asszont követte Szent István Kiráj napja Józsafali bucsu ide es keresztvel mentek a búcsura. Kisboldog-asszon s aztán Mária neve napja a mü búcsunk Istensegits kösség búcsuja

A búcsura való készülés az elött négy hétvel megkezdödött. Nagy takaritás a házot küjel belöl kimeszelni, szapultak, s csinálták

a pénzt. A haggmát felfonták kosorába
s elvitték szucsávára, Homorba, Kácsikára,
ott eladták s meg vót a bucsura való pénz.
Abból lett pálinkára, hordocska szerre nádmeg-
re s minden ami bucsura kellett. El kellett
készülni jól hogy nehogy megszójjanak a
Hadiki, Andrásfali Józsafali s Fogady Isteni
komák s komaasszonyok. A gyermekeket új
gúnyába kellett öltöztetni. Az asszonnakes új
rokoját kellett venni, az embernek csizmát
fejeltetni. Sokaszka vót a kötés de a bucsu
megérte met nem vallottak szégyent.
Bucsu szombatján erőst sok vót a dolog
az asszonnak benn a házba sütni főzni
galuskát töteni „estrucslit sütni s meg
Isten tuggya hán félét csinálni.
Az ember pedig künn az udvaron seper
takarit az istálóba a csürbe rendet csinál
a marhák nak hozni haza zödet met
hónap nem csapják ki sze bucsu napja.
A pálinkát sa hordocska sert es el kell
hozni a szidótól met hónap nem ér reja az
ember.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

a pénzt. A hagymát felfonták koszorúba s elvitték Szucsávára, Homorba, Kőcsikára, ott eladták s meg vót a búcsura való pénz. 21

Abból lett pálinkára, hordocska serre nádmézre s minden ami búcsura kellett. El kellett készülni jól hogy nehogy megszójjanak a Hadiki, Andrásfali Józsafali s Fogadj Isteni komák s komaasszonyok. A gyermekeket új gúnyába kellett őtöztetni. Az asszonnak es új rokoját kellett venni, az embernek csizmát fejeltetni. Sokacska vót a kötés de a búcsu megérte met nem vallottak szégyent.

Búcsu szombatján eröst sok vót a dolog az asszonnak benn a házba sütni főzni galuskát tőteni „estrudlit sütni s még Isten tuggya hán félét csinálni.

Az ember pedig künn az udvaron seper takarit az istálóba a csűrbe rendet csinál a marháknak hozni hazaz ződet met hónap nem csapják ki sze búcsu napja.

A pálinkát sa hordocska sert es el kell hozni a zsidótól met hónap nem ér reja az ember.

22

Búcsú reggelén újra sok dolog. Minnyá jönek a búcsusok addig rendbe kell szedni mindent. Pálinkát kell mészelni hogy azes készen legyen, hogy ha megérkeztek legyen mivel megkénálni a vendéget.
Nyóc órakor immá harangoznak az első mise kezdödik. Kezdnek jöni a szekerek es minden felöl a búcsusokval. A szekerek bé szálnak mindenki a komájához, rokonához, barátjához. A házi gazda vaj az ásszon siet megkénálni egy pohár pálinkával s valami falni valóval s mondja: Bék jö hogy eljövének.
Aki zándékot tett hogy gyönni akar azt nem biztassák hogy igyék. Hanem most immá ügyekezik mindenki a templomba.
Jönek kerentvel Andrásfalárol Hadikból Radóczról Józsefalárol s még több német vaj szlovák falubol. Kell fogadni öket.
öt ember keresztett s lobogót kiveri a templomból s indul a körmenet a kerentek fogadására. Mikor a két kerent esszeér a két kerent köszönti egy mást háromszor meghajtsák a

[Erdélyi Magyar Adatbank]

22 Búcsu reggelin ujra sok dolog. Minnyá jönek a búcsusok addig rendbe kel szedni mindent. Pálinkát kell mézelni hogy az es készen legyen, hogy ha megérkeztek legyen mivel meg kénálni a vendéget.

Nyóc órakor immá harangoznak az első mise kezdödik. Kezdnek jőni a szekerek es minden felöl a búcsusokval. A szekerek bé szólnak mindenki a komájához, rokonához, barátjához.

A házi gazda vaj az asszon siet megkénálni egy pohár pálinkával s valami falni valóval s mondja: Beh jó hogy eljövének.

Aki szándékot tett hogy gyónni akar azt nem biztassák hogy igyék. Hanem most immá ügyekezik mindenki a templomba.

Jönek keresztvel Andrásfalárol Hadikból Radóczról Józsefalárol s még több német vaj szlovák falubol. Kell fogadni öket.

öt ember keresztett s logobot kiveszi a templomból s indul a körmenet a keresztek fogadására. Mikor a két kereszt essze ér a két kereszt köszönti egymást háromszor meghajtsák a

fesületet s akkor egy más melle álva mennek a templomba énekelve. A templom előtt szent kép árus, ólvasos, játék os, fagy laltos, mézes kalácsos ok kénálják a népet. Sokan esze gyülteh éjenkór, a nép a templomba sele se fér bé. Amikor a nagy miséneh vége akkor mindenki viszi haza a maga vendégit. A mézes palinka hamar megkedvesiti a vendéget es sa gazdát es elbeszélgetneh minden magyar gondot. Az üdösebbek igy ital mellett beszélgetneh, a fiatalok elmennek a táncba, a mások énekelgetnek s tintelgetik egy mást. A beszélgetes közbe szóba kerül Magyarország es mindenki vágyakozik oda hol a többik vadnak. Bucsu másod napja s meg harmadnapja es innapi számba menyen, tánc van s meg több hejt idegen vendég es van. Ahol vendég nincs ott esze gyülneh a rokonok, s komák, szomszédok s illogatnak a pohárt igy köszönik el hogy: a Jézus segéjjen meg. hálá legyen, hogy meg értük a mái szent napot s adjonja az Isten hogy a jövő Mária napját es érjük meg szerencsésen.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

feszületet s akkor egymás mellé álva mennek a templomba énekelve. A templom elött szent kép árus, ólvasos, játékos, fagylaltos, mézes kalácsosok kénálják a népet. Sokan essze gyültek éjenkór, a nép a templomba fele se fér bé. Amikor a nagy misének vége akkor mindenki viszi haza a maga vendégit. A mézes pálinka hamar megkedvesiti a vendéget es s a gazdát es elbeszélgetnek minden magyar gondot. Az üdösebbek igy ital mellett beszélgetnek a fiatalok elmennek a táncba, a mások énekelgetnek s tisztelgetik egymást. A beszélgetés közbe szóba kerül Magyarország es mindenki vágyakozik oda hol a többik vadnak.

Bucsu másod napja s meg harmadnapja es innapi számba menyen, tánc van s még több hejt idegen vendég es van. Ahol vendég nincs ott essze gyülnek a rokonok, s komák, szomszédók s illogatnak a pohárt igy köszönik el hogy: a Jézus segéjjen meg. hála legyén, hogy megértük a mái szent napot s agygya az Isten hogy a jövö Mária napját es érjük meg szerencsésen.

Búcsu után a török burza szedés megkezdödik
s a kocsán vágás faszujka- s "holdán" kendermag
csépelés, Haricska kanálás hagyma kinedés s naraz
tás. Előtt szent Mihaj napja Fogadjistenbe
bucsu ide es soktunk kerent vel járni a bucsura
szen mihaj után kezdödik a pityóka ásás. Most
még az iskolás gyermekek es dologra vannak
téve pityóka szedni met mundenn gazdának
sok van s sokáig tart a kiásás. A disznyo
hizlalás nálunk pityóka föve s árpa dara.
Pityóka ásás után ra a messei betakarodásból
csak a káponta vágás van hátra. Okt. 8 án mentek el a regutak
Met a kápontát az olához csak Mindenszentek
után kezdik venni el sózni. Akkor után meg
indulnak a magyar szekerek Istensegitsből
Hadikból s Andrásfalából s meg Fogadjistenből es
a Radóczi piaczra ahól szem nem lát mást
csak káponták rengeteg sok van. De olák
még több van. Met mikor jöni kezdnek
a havasi olákok venni kezdik két három
szál fejnél kevesebbet egy se veszen. Estére
mindenik szeker le ürült.

24 Búcsu után a török buza szedés megkezdödik s a kocsán vágás faszujka s „holdán” kender mag cséplés, Haricsika kaszálás hagyma kiszedés s szárasztás. Eljött szent Miháj napja Fogadjistenbe búcsú ide es szoktunk keresztvel járni a búcsura

Szen miháj után kezdődik a pityóka ásás. Most még az iskolás gyermekek es dologra vannak téve pityóka szedni met minden gazdának sok van s sokáig tart a kiásás. A disznyó hizlalás nálunk pityóka föve s árpa dara.

Pityóka ásás utánra a mezei bétakaritásból csak a káposzta vágás van hátra. Okt. 8 án mentek el a regutok

Met a káposztát az oláhok csak Minden szentek után kezdik venni el sózni. Akkor oztán megindúlnak a magyar szekerek Istensegitsböl Hadikbol s Andrásfaláról s meg FogadjIstenböl es a Radóczi piaczra ahól szem nem lát mást csak káposztát rengeteg sok van. De oláh még több van. Met mikor jőni kezdenek a havasi oláhok venni kezdik két három száz fejnél kevesebbet egy se veszen. Estére mindenik szeker le ürült.

Elérkezett Mindenszentek napja este a templomból
prosekcióval kimenés van a temetőbe. De immár
napközbe népes a temető. Kimennek a sírokhoz
gyertyát gyújtnak imádkoznak, s osztogatnak
a gyermekeknek almát, diót, s süteményt a
meghótakért. Este aztán mindenki gyertyát
éget a meghót hozzátartozója sírján, a keresztek
re koszorút tesznek. De mindenki éget egy nál
gyertyát az elfelejtett lelkekért. Otthon-es
égetnek gyertyát annyit a hány halottja van
a családnak, s egyet az elfelejtett lelkekért.
A harangozás sokáig tart még azután es hogy
a temetőből haza mentek. Halottak napján
három mise van. Mise után újra szól
az összes harang. Halottak napja után kezdődnek
a hótakért a mise szógáltatások mindenki
szogáltat misét az ő halottjáért. Novemberbe
egész végig a hótakról való megemlékezés
Ha misét szogáltatott valaki akkor vaj a
templomnál vaj otthon osztogatott. De
hoz hathetes mise vót akkor csak a templom
nál osztogattak. Ebbe csak azok részesültek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Elérkezett Mindenszentek napja este a templomból prosekcióval kimenés van a temetőbe. De imma napközbe népes a temető. Kimennek a sirokhoz gyertyát gyútnak imádkoznak, s osztogatnak a gyermekeknek almát, diót, s Sütemént a meghótakétt. Este aztán mindenki gyertyát éget a meghót hezzatartozója sirján, a keresztekre koszorút tesznek. De mindenki éget egy szál gyertyát az elfelejetett lelkekétt. Otthonn es égetnek gyertyát annyit a hány halottja van a családnak, s egyet az elfelejetett lelkekétt. 25

A harangozás sokáig tart még azután es hogy a temetőből haza mentek. Halottak napján három mise van. Mise után ujra szóll az összes harang. Halottak napja után kezdödnek a hótakétt a mise szógáltatások mindenki szogáltat misét az ő halottjaiért. Novemberbe egész végig a hótakrol valo megemlékezés

Ha misét szogáltatott valaki akkor vaj a templomnál vaj otthon osztógatott. De ha hathetes mise vót akkor csak a templomnál osztogattak. Ebbe csak azok részesültek

Akik a misére vótak. Ha otthonn ostogattak akkor meghitták a komszédokot rokonokot s barátokot. Meres pálinkával s sütemén vel csinálták az ostogatást. Ít pohárt igy köszönték el: Az Isten aggyon örök nyugadalmat a meghótaknak vegyé fel szent országába legyen terített asztala. Ha megitta azt mondta: essék akiért ránták Isten fizesse.

Novemberbe Katalin nap előtt még csinálták táncot a legények de Szentandrás leziárta met áll be edvent akkor se tánc se lakadalom se koma tintelet nem lehet csinálni.
Evel bé zárodott az egyházi esztendő"

Keresztelés Bukovinai magyaroknál

Ha a családba szaporodás lett annak mindenki örvendett. Ha gyermek született erőst örvendett az apja, ha lejánka született, akkor az anya.
de akár gyermek akár leánka, azétt mindenik örvendett. A mijent megnületett a „buba" a bábasszon megöntötte s nevet adott a kicsikének met ha még nincs öntve s keresztelés előtt meghal akkor kereszteletlen nem jüt bé az angyalok seregibe Mennyországba. Azétt nemcsak a bábasszon

[Erdélyi Magyar Adatbank]

26 Akik a misére vótak. Ha otthonn osztogattak akkor meg hitták a szomszédokat rokonokot s barátokot. Mézes pálinkával s süteménvel csinálták az osztogatást. A pohárt igy köszőnték el: Az Isten agyon örök nyugodalmat a meghótaknak vegye fel szent országába legyen teritett asztala. Ha megitta azt mondta: essék akiétt szánták Isten fizesse.

Novemberbe Katalin nap előtt még csináltak táncot a legények de Szentandrás lezárta met áll bé edvent akkor se tánc se lakadalom se koma tisztelet nem lehet csinálni.

Evel bé zárodott az egyházi esztendő

Keresztelés Bukovinai magyaroknál

Ha a családba szaporodás lett annak mindenki örvendett. Ha gyermek született eröst örvendett az apa, ha lejánka született, akkor az anya. de akár gyermek akár leánka, azétt mindenki örvendett. A mijent megszületett a „buba" a bábasszon megöntötte s nevet adott a kicsikének met ha meg nincs öntve s keresztelés elött meghal akkor keresztelетlen nem jút bé az angyalok seregibe Mennyországba. Azétt nemcsak a bábasszon

de minden apa anya vaj felnött kellett tudjon önteni. Így kellett önteni: Elöbnör a nevet mondta: Antal vaj Mári én tégedet megkeresztellek az Atyának Fiúnak és Szentlélek Istennek Nevébe s kúti vízzel háromnor keresztalakba leöntötte a fejit. A keresztelésvel nem várták sokáig hanem ha jóbban lett a beteg asszon akkor reja kerültek a keresztelőre. Megbeszélték hogy kiket hijjanak keresztkomának s kányat. Mert nálunk csak az a kicsike lett keresztelve csak egy pár keresztkomával ha beteg vót a kicsike s szorgosan kellett futni keresztelni. Keresztelés többeknél vót 15-20-25 pár es. Keresztelés után jött a komatintelet.

Ha a beteg asszon meg gyenge vót akkor a komasszonyok vitték radinát egy egy este: Egy liter mézes pálinkát Öt-hat kalácsot Strüzslit tyúkhúslevest egy sült tyúkot tejbekását s annalt szilvát föve. Mikor osztán a betegasszon egészséges lett akkor meglet csinálva a komatintelet. Akkor nagy készítés vót a komák s jó barátok rokonok meghiva mozsikások jogadva

[Erdélyi Magyar Adatbank]

de minden apa anya vaj felnött kellett tudjon önteni. Igy kellett önteni: Elöbször a nevet mondta: Antal vaj Mári én tégedet megkeresztellek az Atyának Fiúnak és Szentlélek Istennek Nevébe s kúti vizvel háromszor kereszt alakba leöntötte a fejit. A keresztelésvel nem vártak sokáig hanem ha jóbban lett a betegasszon akkor reja készültek a keresztelöre. Megbeszélték hogy kiket hijjanak kereszt komának s hányat.

Met nálunk csak az a kicsike lett keresztelva csak egy pár kereszt komával ha beteg vót a kicsike s szorgosan kellett futni keresztelni.

Keresztelés többeknél vót 15 – 20 – 25 pár es.

Keresztelés után jött a koma tisztelet.

Ha a beteg asszon még gyenge vót akkor a komasszonyok vittek radinát egy egy este: Egy liter mézes pálinkát Őt-hat kalácsot Éstrüzslit tyukhúslevest egy sült tyúkot tejbe kását s aszalt szilvát föve. Mikor osztán a betegasszon egésséges lett akkor meglet csinálva a koma tisztelet. Akkor nagy készités vót a komák s jó barátok rokonok meghiva mozsikások fogadva.

Két napig tartott. A kereszteléskor minden
kereszanya egy nagyszál gyertyával s arra rejta
tekercse „kolozsna" két vaj három meter gyócs
vaj egyeb gunyának való az a kereszelt gyerme-
ke vót. De a keresztelö papot es megajándékozták
a komák. Minden pár adott 10 vaj tiz krajcárt
nem vót kötelezö hanem szüvesség.
A gyertyákat az anya kiavatodáskor a templom-
ba vitte a templom részire. A gyermek az öt
magyar faluba nagy öröm vót nemcsak akkor
amikor az első vaj második nületett hanem úgy
örvendtek a nyócadik nak tizedik nek Tizenket-
tedik nek tizen negyedik nek es de vót eset
ara es hogy tizen nyóc es született egy anyának
S nemcsak a módosok örvendtek a gyermek
áldásnak hanem a szegények es. Felnövelte a
szegén ember a két karjával amig tudtak
dogozni a gyermekek oztán segitettek a nülökot.
A lejánka gyermeket az anya még kicsi korától
kezdte vuvárni, met sok agyi gunya kell egy
leánczeled nek. Kell két donyha nyóc magyaros
párna s nyóc németes párna nyóc négyes lepedö

28 Két napig tartott. A kereszteléskor minden keresztanya egy nagy szál Gyertyával s arra reja tekerve „kolozsna” két vaj három meter gyócs vaj egyeb gunyának való az a keresztelt gyermeké vót. De a keresztelö papot es megajándékozták a komák. Minden pár adott 10 vaj húsz krajcárt nem vót kötelezö hanem szüvesség.

A gyertyákat az anya kiavatodáskór a templomba vitte a templom részire. A gyermek az öt magyar faluba nagy öröm vót nemcsak akkor amikor az elsö vaj második született hanem úgy örvendtek a nyócadiknak tizediknek Tizenkettediknek tizennegyediknek es de vót eset ara es hogy tizennyóc es született egy anyának

S nemcsak a módosok örvendtek a gyermek áldásnak hanem a szegények es. Felnövelte a szegén ember a két karjából amig t[u]dtak dolgozni a gyermekek oztán segitettek a szülököt.

A lejánka gyermeket az anya még kicsi korától kezdte ruvázni, met sok ágyi gunya kell egy leáncselédnek. Kell két donyha nyóc magyaros párna s nyóc németes párna nyóc négyes lepedő

viselö négy innapló lepedö tiz kendezo tiz takargató tiz tizenkét innapló kendezö egy lepedöaj aztán felvevö gunya innapló s viselló Annak az anyának a kinek négy öt lejan gyermeke vót hát biza vót a mivel gondolkozek de vótak elégen akiknek hét nyóc lejányik es vót. Ezek aztán nem kellett a szomszédból kérjenek bánotot köcsön. De azétt mindenkit megsegitett az Isten. A legényekvel nem vót annyi baj mint a lejányokval. Ha házosodni akart ami csak a katonáskodás után lehetett. Meg monta az apjának hogy házosodni akar csak a lakadalomra kellett gondoskodni házépitès s egyebek házaság utánra marad, de amit a hazai kell vigyen az kell abba hejbe. A gyermekek hét esztendös korikba kezdtek iskalába járni. A második osztájba immá kellett németül es tanolni, minden héten egy órát. De nem vót német tanitó csak magyar. Aki kiesett az iskalából az immá südö legenke vaj südö lejan lett. De vótak az iskalába es met aki ketcer háromnor

[Erdélyi Magyar Adatbank]

viselö négy innapló lepedő tiz kendezo tiz takargató tiz tizenkét innapló kendező egy lepedőaj asztán felvevő gunya innapló s visellő

Annak az anyának a kinek négy őt leján gyermeke vót hát biza vót a mivel gondolkozzék de vótak elégen akiknek hét nyóc lejányik es vót. Ezek osztán nem kellett a szomszédból kérjenek bánatot kőcsőn. De azétt mindenkit megsegitett az Isten. A legényekvel nem vót annyi baj mint a lejányokval. Ha házasodni akart ami csak a katonáskodás után lehetett.

Meg monta az apjának hogy házasodni akar csak a lakadalomra kellett gondoskodni ház épités s egyebek házaság utánra marad, de amit a hazai kell vigyen az kell abba hejbe.

A gyermekek hét esztendős korikba kezdtek iskolába járni. A második osztájba immá kellett németűl es tanolni, minden héten egy órát. De nem vót német tanitó csak magyar. Aki kiesett az iskolából az immá südő legenke vaj südő leján lett. De vótak az iskolába es met aki ketcer háromszor

(30) vissza maradt abból ott es südö lett.
Csak az vót a baj hogy aki az iskaláből
kiesett annak immá szabad vót a táncba
es elmenni ha az apja el erentette, de az
iskalásoknak nem vót szabad még ha
tizenhét entendöi vót se. De ontán éjenyek
szégyelletibe se menteh az iskaláha.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

vissza maradt abbol ott es südö lett.

Csak az vót a baj hogy aki az iskolából kiesett annak immá szabad vót a táncba es elmenni ha az apja el eresztette, de az iskolásoknak nem vót szabad még ha tizenhét esztendős vót se. De osztán éjenyek szégyelletikbe se mentek az iskolába.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

AZ ÉN SZÜLŐFÖLDEM,
A BUKOVINAI ISTENSEGÍTS

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[VÁKÁT OLDAL]

Az én szülőföldem a bukovinai Istenszéke.

(1)

Előszó.

Édes atyám fia aki ezt a tökéletlen könyvecskét olvasod, ne gondolj azt hogy én tudatlan ember azért vettem pennát a kezembe hogy én hírnevet szerezzek magamnak, Isten mentsen. Hanem azért hogy egy kicsit megismertesselek a mi szokásainkkal vagyis erényeinkkel és gyengeségeinkkel. Mert amióta itthon vagyunk a drága anyaföldön sok piszkot hirdettek rólunk azok akik ellenségünk voltak mindkét. Hát ez bizony nem igaz amit reánk mondtak a rossz szájak, csak egy kicsit bepiszkolták a nevünket. De idővel be bizonyítjuk hogy ezek rágalmak voltak, és akkor mi is felemelt fővel járhatunk és mutathatjuk hogy hű gyermekei vagyunk a drága magyar hazának.

Kedves olvasó! Ne nevemet csak ugy sutyogjon neked hogy ne halják mások, s te se mondj meg senkinek.

G. I. M.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Az én szülőföldem a bukovinai Istensegits. 1

Elő szó

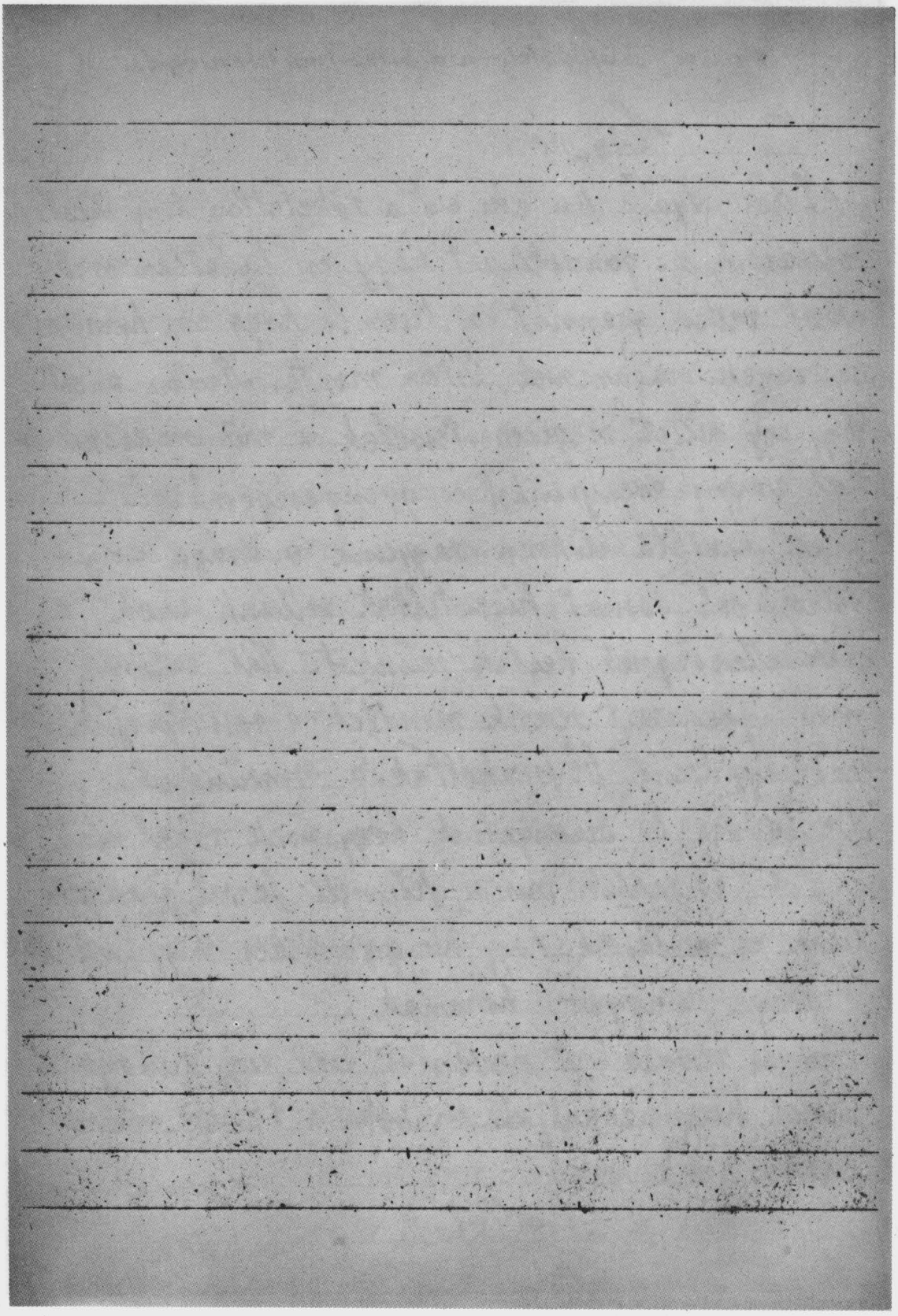
Édes atyám fia aki ezt a tökéletlen könyvecskét olvasod, ne gondold azt hogy én tudatlan ember azért vettem pennát a kezembe hogy én hirnevet szerezzek magamnak, Isten ments. Hanem azért hogy egy kicsit megismertesselek a mű szokásinkkal vagyis erényeinkel és gyengeségeinkvel.

Mert amióta ithonn vagyunk a drága anya földön sok rosszat hireszteltek rollunk azok akik ellenségnek néztek münköt. Hát az biza nem igaz amit reánk mondtak a rossz szájúk, csak egy kicsit bépiszkolták a nevünket.

De idővel bé bizonyitsuk hogy ezek rágalmak voltak, és akkor mü is felemelt fővel járhatunk és mútassuk hogy hü gyermekei vagyunk a drága magyar hazának.

Kedves olvasó! A nevemet csak ugy suttogom neked hogy ne halják mások s te ne mond meg senkinek.

G. S. A.



[Erdélyi Magyar Adatbank]

[VÁKÁT OLDAL]

Kedves olvasó!

Kívánesi vagy hogy hogy éltünk majdnem kétszáz évig az idegen tengerben a fel maradt Székely kicsi szigetecske? A szláv örmény görög román zsidó s még az Isten tudja milyen népek és nyelvek kohójában? Hát én megmutatom neked hogy nyelvünk és viseletünk megmaradt úgy ahogy Csíkból kijöttünk ezt a vallásunk megtartása és a hithez való ragaszkodásunk eredett meg hogy el nem keveredtünk az idegen népek tengerében. Megmaradtunk azoknak akik voltunk a Madéfalvi vérontáskor. Hála Istennek.

Bukovinai emlékek

Kedves olvasó ha érdekel a Bukovinai székelyek dolga úgy jere velem a kárpátokon túl a régi Bukovinába ott van öt édes testvéri öt magyar falu Erdélyhez közel eső Jézsefalva hát ide most nem megyünk hanem sietünk haza mert hideg van. Útunkba esik Fogadj Isten de itt se állunk meg hanem sietünk haza. A mü határunkhoz érünk ott áll a Tanesi kereszt fa

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Kedves olvasó!

Kiváncsi vagy hogy hogy éltünk majdnem kétszáz évig az idegen tengerben a fél marok Székely kicsi szigetecske? A szláv őrmény gőrög román zsidó s még az Isten tudja mijen népek és nyelvek kohojában? Hát én megsuttogom neked hogy nyelvűnk és viseletünk megmaradt ugy ahogy Csikból kijöttünk ezt a vallásunk megtartása és a hithez való ragaszkodásunk mentett meg hogy el nem keveredtünk az idegen népek tengerében. Megmaradtunk azoknak akik voltunk a Madéfalvi vérontáskor. Hála Istennek.

Bukovinai advent

Kedves olvasó ha érdekel a Bukovinai székelyek dolga ugy jere velem a kárpátokon túl a szép Bukovinába ott van öt édes testvér öt magyar falu Erdélyhez közel eső Józseffalva hát ide most nem menyünk hanem sietűnk haza met hideg van. Útunkba esik Fogadj Isten de itt se állunk meg hanem sietünk haza. A mű határunkhoz érünk ott áll a Tancsi keresztfaja

itt a keresztet előtt keresztet vetek magamra
uram Jézus hála legyen hogy idáig vezér
tettél. Kedves olvasó te botránkozz meg
de es nálunk így szokás ha az ember
messziről jő hazá. No de most siessünk
mert minnyá otthon lesünk még két két
kilométer van a falu végig. Meg es érkeztünk
abregbe de még kell menjünk, édes olvasó
mert én felsőegbe lakom s a falu hossza
majdnem négy kilo meter. No most a
templomhoz értünk minnyá elérjük a
kőnéz kisát megütödve olvasod a táblá
ról az idegen irást Gemeindeamt,
Istenségét ni neked furcsa kedves olvasó
de mü immár megszoktuk, ni meg ismerjünk
egy kicsit és immár hazá értünk.
Otthon örvendnek hogy megérkeztünk
különösen ha vendég es van. Minnyá
neki fogtak valamit ennivalót főzni
de vendég es nem a háznál kivül

[Erdélyi Magyar Adatbank]

3 itt a kereszt előtt keresztet vetek magamra uram Jézus hála legyen hogy idáig vezérlettél. Kedves olvasó te botránkozz meg de ez nálunk igy szokás ha az ember messziről jő haza. No de most siessünk met minnyá otthon leszünk még két két kilometer van a falu végiig. Meg es érkeztünk alszegbe de még kell menjünk, édes olvasó met én felszegbe lakom s a falu hossza majdnem négy kilo meter. No most a templomhoz értünk minnyá elérjük a kösség házát megütödve olvasod a táblárol az idegen irást Gemeideamt.

Istensegits szó neked furcsa kedves olvasó de mü immá megszoktuk, nó meg menyünk egy kicsit és immá haza értünk.

Otthonn örvendnek hogy megérkeztünk különösen ha vendég es van. Minnyá neki fogunk valami enni valót főzni de vendég es van a háznál kivált

Magyar es annat tudod hat nagy a bacsid. Megkell tiszteln a vendeget. Hat megkerdezlek K olvasi hogy mit iszol. Te szabadsagod hogy hat nem szeret jotteil hogy koltsegbe kerevj de meges bele kell egyezi. De en megmondom neked hogy itt bort nem lehet kapni pedig eleg korcsma van de a bort igen messzunet kene vallitani erost drago s ig nem vesik Helyem van jo pelinka pityokabol van gyartva erost jo s meg van sok fele likor ole azt inkabb a fejer nepek szeretik s meg van ser es de most hideg van az nem kell. Szoktuk ugyen hasznalni a sert es hideg be. de rumvad keverve erost fel melegit ha az ember szekervel valahova menyen. No de en azt mondom neked K olvasi a pelinka lesz a legjobb horatok egy fel litert itthonn megmozeljuk s kemeny magval ossze forzuk s ojen jo hogy orokke innad. Utoztan ennni es kell met biza

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Magyar es onnat tulrol hát nagy a becsüd. 4

Meg kell tisztelni a vendéget. Hát meg kérdzelek K. olvas hogy mit iszol. Te szabodól hogy hát nem azétt jöttél hogy költségbe keverj de méges belé kell eggyezi. De én meg mondom neked hogy itt bórt nem lehet kapni pedig elég korcsoma van de a bort igen messzünet kéne szállitani erösst drága s igy nem veszik.

Hanem van jó pálinka pityókából van gyartva erőst jó s még van sok féle likőr, de azt inkább a fejér népek szeretik s még van ser es de most hideg van az nem kell. Szoktuk ugyan használni a sert es hidegbe de rumval keverve erőst fel melegit ha az ember szekervel valahova menyen. Nó de én azt mondom neked K olvasó a pálinka lesz a legjobb hozatok egy fél litert itthonn meg mézeljük s kemény magval össze főzzük s ojan jó hogy örökké innád. No oztán enni es kell met biza

meg ehältünk . Hát K olvasa meg kérdez-
lek hogy mit ered? Hát es biza belonel
kivüle gondolod magadba hát ein monoljem
ast en retellem. ske itélj el K olvasói
met nem bolondság en tudom hogy tük
nem ugy éltek de nem baj lez neked e
nem marade ételen. ut hárnál van
konyér es de mü büshez turshoz és
tejfelezett hus mádét uuktunk sőni
Ge ezel konyérvel hust ein meg a ezvéd
a türos mádet szerétí jobba de kostold
csák meg de es ugye mejem jó
ut jó kziros fish tárorral bálmost es
csinálunk ezt es kostold meg tudom
hogy ezt gondolod magadba hogy ez
a el vetni való ezek es tudják mitők
dögik a lég. No de en nem bánom
gondolj amit akarsz en magamét
megtettem nem vádolhatsz azzal
hogy a mü népünk nem vendégszerető.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

meg ehültünk. Hát K olvaso meg kérdezlek hogy mit eszel? Hát az biza bolond kérdés gondolod magadba hát én mondjam azt én restellem. Ne ítélj el K olvasó met nem bolondság én tudom hogy tük nem igy éltek de nem baj lesz neked e nem maradsz étlen. A háznál van kenyér es de mü húshoz turohoz és tojásrantotthoz málét szoktunk főzni

Te eszel kenyervel húst én meg a család a túros málét szereti jobban de kostold csak meg te es úgye méjen jó

A jó zsiros júh túroval bálmost es csinálunk ezt es kostold meg tudom hogy azt gondolod magadba hogy ez se el vetni való ezek es tudják mitől döglik a légy. No de én nem bánom gondolj amit akarsz én magamét megtettem nem vádolhatsz aval hogy a mü népünk nem vendégszerető.

Nő asztán laisan este lesz ta gondolhodol
mijen lesz a hálás ne bruuj met csak meg
lesz valahogy a nagyházba vang két nagy
vetett ágy ott szokott a vendég hálni mü
a kicsi házba hogy a vendéget ne zavar
juk. Ne kérdezed hogy minek ne a sok
ággi gumya? Hát bizza ne kell met nálunk
a leán ha férhez menyen kell két dunyha
nyóc németes párna nyóc magyaros két dunaka
2 festékes tizenket lepedő ezét ahol három nagy leán
van sok gumya kell legyen elkészitve.
Másnap reggel megkérdezlek hogy nyugodtál te
bizza erőst dicsi red hogy erőst jól.
Megvirjadtunk hát el látem a majorságot
s el vinlek magamval hogy nézel nézz a
szép falunkba. Eszembe jut hogy ma szent Erzsébe
van el vinlek magam val az en nénémet meg
köszönteni met neve napja. Hát be menyünk
a házba en megkücsintöm Nő édes néni
adja az Isten hogy sok számos esztendőbe

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Nó aztán lassan este lesz te gondolkodol 6
mijen lesz a hálás ne busuj met csak meg léssz valahogy a nagyházba van két nagy vetett ágy ott szokott a vendég hálni mü a kicsi házba hogy a vendéget ne zavarjuk. Azt kérdezed hogy minek az a sok ágyi gunya? Hát biza az kell met nálunk a leán ha férhez menyen kell két donyha nyóc németes párna nyóc magyaros két derekaj 2 festékes tizenkét lepedő azét ahol három négy leán van sok gunya kell legyen elkészitve.

Másnap reggel megkérdezlek hogy nyugodtál te biza eröst dicsired hogy erőst jól.

Megvirjadtunk hát el látom a majorságot s el viszlek magamval hogy széjel nézz a szép falunkba. Eszembe jut hogy ma Szent Erzsébet van el viszlek magamval az én nénémet meg köszönteni met neve napja. Hát be menyünk a házba én megköszöntöm. Nó édes néni adja az Isten hogy sok számos esztendöbe

7

estesse Szent Erzsébet napját örömbe egèsségbe s lélek üdvösségbe. Nénim megkèrni s leáltet s mères pètinkával megtintel.
Hát jönek a mozikások es körönteni na erre ber mozikálnak vaj kettöt. akkor bé jönek és fel körüntik nénim azokat es megtinteli még vagyget mozikálnak s akkor nénim ad nekik egy korsót s azal el mennek. Mü es még illogatunk s aztán indulunk haza. Ut közbe esse találkozunk tercet anyám Katával s kérdezi hova járátok kerestfiam? Mondom hogy Erzsébetnénmet köszöntöt ük meg mert ma neve napja. Akkor azt kezt anyám jaj lelkem gyermekem ne Katalin napja es itt aztán maradunk es el jere megköszönteni
Hát aztán es igy menyen a köszöntés egen télen hanem a mulatságot Katalin titcse András rányn
Hanem ha immár idáig értünk K olvasó hát ne unatkozzál hanem áriéld magad ícepen és ami jónt tetnik neked tüzd el mert enes eltüröm a megjegyzéseidet.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

7 erhesse Szent Erzsébet napját őrőmbe egésségbe s léleküdvössegbe. Nénim megköszöni s leültet s mézes pálinkával megtisztel.

Hát jőnek a mozsikások es köszönteni az ereszbe mozsikálnak vaj kettőt akkor bé jőnek és fel köszöntik nénim azokot es meg tiszteli még vajegyet mozsikálnak s akkor nénim ad nekik egy koronát s aval el mennek. Mü es még iszogat illógatunk s aztán indulunk haza. Ut közbe essze találkozunk kereszt anyám Katával s kérdezi hova jártátok keresztfiam? Mondom hogy Erzsébetnémet köszöntöttük meg met ma neve napja. Aszongya kereszt anyám jaj lelkem gyermekem sze Katalin napja es itt osztán nálünk es el jere megköszönteni

Hát aztán ez igy menyen a köszöntés egész télen hanem a mulatságot Katalin titcsa András zárja

Hanem ha immá idáig értünk K olvasó hát ne unatkozzál, hanem viseld magad szépen és ami nem tetszik neked türd el met énes eltűrőm a megjegyzeseidet.

et falunkat naggyából megismertad hát most
el viszlek a templomba. Elérkezett Edvard
első vasárnapja menyünk a hajnali misére
úgy ekarni kell mert hat órakor kezdődik a mise
hétköznapokon fél hatkor. Igaz hogy hidegecske van
a fák zúzmarások is fel van eltűnt szent András
de azért nem fagyunk meg mert jó bundánk van
Kedves olvasó talán a tűk templomotok jobban
fel van ékesítve mint a mienk talán gazdagabb
de azért a miénk is elég szép nekünk jó téged
a fő oltár amint látod azt ábrázolja a mikor
Gabriel arkangyal köszönti Máriát Urunk
Mária napján van s még van szent háromság
öltár és Mária oltár aztán Jézus a szíve és
Mária a szíve oltár. Aztán hallgasd csak meg
az orgonát milyen gyönyörűen szól Harmatozzatok
Égi magasak vagy Üdvözlégy szent szűz Teljes
Aztán látod é. olvasó hogy itt a fejér népek
nem ülnek a fekiek padjába egyáltalán
ez nálunk nem szokás

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A falunkat nagyábó megüsmerted hát most el viszlek a templomba. Elérkezett Edvent első vasárnapja menyünk a hajnali misére ügyekezni kell met hat órakor kezdődik a mise hétköznap fél hatkor. Igaz hogy hidegecske van a fák zúzmarások a tél van eltőt szent András de azétt nem fagyunk meg met jó bundánk van 8

Kedves olvasó talán a tük templomotok jobban fel van ékesitve mint a meink talán gazdagabb de azért a miénk es elég szép nekünk jó tágas a fő oltár amint látod azt ábrázolja mikor Gabriel arkangyal köszönti Máriát bucsu Mária napján van s még van Szent háromság óltár és Mária oltár aztán Jézus szive és Mária szivé oltár. Aztán hallgasd csak meg az orgonát mijen gyönyörüen szól Harmatozzatok Égi magosak vagy Üdvözlégy Szent szűz teljes.

Aztán látodé k. olvasó hogy itt a fejérnépek nem űlnek a férfiak padjába egyáltalán ez nálunk nem szokás

9

a dejek a nép vel énekel mise vegen
el mendjuk a Uranyaiat. Vasár napokon
két mise van hogy akik nem tudtak
el menni a korai misére ezek es miset
hallgathassanak. A déli mise elott másod
harangzúkor a templomba a Szent három
ság olvasojat szokták el imádkozni a
rózsafüzér társulati tagok. Van vaj 15
tokor fiúk asszonyok s leányok.
A hajnali miséken mijes napos szép nám-
val szoktak eljárogatni. En magam es
számon tartom hogy egész edesen se
igen maradjak el. Most nov napok es
gyakran vadnak. Bibiánok sokan vannak
Ferenc minden negyedik ember Bori es
elég van Miklos es van egy pár
Ambarusok Lászárok mindenkit meg
szoktak köszönteni a jó barátai.
Igen de még ezek mellett a olinnyi
vég árokes folynak végig lenkónt.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

9 a deják a népvel énekel mise végén elmondjuk az Úrangyalát. Vasárnapokon két mise van hogy akik nem tudtak elmenni a korai misére azok es misét hallgathassanak. A déli mise előtt másod harangszókor a templomba a Szent háromság olvasóját szokták el imádkozni a rózsafűzér társulati tagok. Van vaj 15 bokor férfiak asszonyok s leányok.

A hajnali misére mijes napes szép számval szoktak eljárogatni. En magam es számon tartom hogy egész edventen ne igen maradjak el. Most név napok es gyakran vadnak. Bibiánok sokan vannak Ferenc minden negyedik ember Bori es elég van Miklos es van egy pár Ambrusok Lázárok mindenkit meg szoktak köszönteni a jó barátai.

Igen de még ezek mellett a disznyó vágások es folynak reggellenként

ahogy menyünk haza a misèről halják
hogy ölik a disznyokat más helyen immá
jszerselik be köszönünk a disnyó perselöé
höz jó reggelt adjon Isten s elfogadjàk
adjon Isten. Akkor még az kivénynak a
gazdanak vastag leggyen a szalonnàja
a garda felsö része leggyen benne.
Te kedves olvaso csak csovàlod a fejed fuvva
neked de bizon mondom hogy nem mü
kerdtük ìgy csinàltàk nagyapàink s dèd
nagyapàink s mü fojtassuk. De még azt es
meg kell mondjam k olvasó hogy mü
edvent be hetenkènt három napot böjtö-
lünk szerdàn Pènteken s szombaton
de nem csak à hustól hanem még a
tejèstöl es csak olajval fözünk az ennyel
ès olajat ügy üssük a olaj ütön a faluba
kettö es van. Kender magból s böntàn
magból. Mi az kedves olvasó mit csudàlkozol
nem èrted mi a böntàn hàt èn még

ahogy menyünk haza a miséről haljuk hogy ölik a disznyokat más helyen immá perzselik bé köszönünk a disznyó perzselőkhöz jó reggelt adjon Isten s elfogadják adjon Isten. Akkor még az kivánjuk a gazdanak vastag legyen a szalonnája a gazda feleli része legyen benne. 10

Te kedves olvaso csak csoválod a fejed furcsa neked de biza mondom hogy nem mü kezdtük igy csinálták nagyapáink s déd nagyapáink, s mü fojtassuk. De még azt es meg kell mondjam k olvasó hogy mű edventbe hetenként három napot böjtölűnk Szeredán Pénteken s Szombaton de nem csak a hústól hanem még a tejestől es csak olajval főznek az asszonyok

Az olajat ügy üssük a[z] olaj ütön a faluba kettö es van. Kender magból s bósztán magból. Mi az kedves olvasó mit csudálkozol nem érted mi a bósztán hát én meg

11.

mondom de tök tudom hogy bóvlás
oláhul van de mivel a tök nek
két értelme van hát igy oláhosan
hiszik met itt ha a fejérnépek előtt
igy neves néd csöst esse pisirongat má
nak érte. Tudom hogy gondolod mar
gatba hogy nő esek es jó magyar
ho igy benélnek. De azért ha gondol-
kodol egy kicsit hát igazat adn nekünk
De azért in jó olaja van ám a
bőrtan magnak sok mindent ke
sértek az asszonyok vele
Most viszlát még ha érdekel a nálunk
szokásos Betlehemi pásztor játek hát
most van alkalmad meghalgatni met
Alvégbe es lesz egy rend s felvégbe es
mast hogy közeledik Karácson minden
este esnek gyülnek s tanulnak. De tanul
nak a legények es énekelni járnak
a leányokhoz Négy rend legén jog

[Erdélyi Magyar Adatbank]

11 mondom az tök tudom hogy bósztán óláhul van de mivel a töknek két értelme van hát igy oláhosan hijuk met itt ha a fejérnépek előtt igy neveznéd erőst essze pirongatnának érte. Tudom hogy gondolod magadba hogy nó ezek es jó magyarok ha igy beszélnek. De azétt ha gondolkodol egy kicsit hát igazat adsz nekünk

De asztán jó olaja van ám a bosztan magnak sok mindent keszitnek az asszonyok vele.

Most osztán még ha érdekel a nálunk szokásos Betlehemi pásztor játék hát most van alkalmad meghalgatni met Alszegbe es lesz egy rend s felszegbe es most hogy közeledik Karácson minden este essze gyűlnek s tanolnak. De tanolnak a legények es énekelni járni a leányokhoz Négy rend legén fog

énekelni. Mindenek rendnek külön módi
kássa lesz. Most tanolják a tekeny lelkem
s Im midön mindeneket. Karácsonyi énekeket
Valantnak magik közül egy bírót két eskütet
s egy notáriust aki elö énekes
A betlehemesek es valantnak egy királ
kiráj nagyát kent Joseset Máriát 12-14
esztendöös gyermeket egy angyalt 10-12 esz-
tendös gyermeket hat pásztort elö az öregyanter
masodik a fejö harmadik a medvei negyedik
a manyator ötödik a furujás s hatodik
a szamár. S még a szállást keresö gazda
összesen 12 személy.
Meg jegyzem kolvasi hogy nálunk a
gyermek fiu gyermeket jelent s lány gyermek
leánka. Hát a betlehemesek csak fiuk
lehettek leánka nem lehetett asszonya az utobbi
idöbe esett a szabályt megszegtek a Máriának
s angyalnak be vették leánkákat es

[Erdélyi Magyar Adatbank]

énekelni. Mindenik rendnek külön 12
mozsikássa lesz. Most tanolják a Serkeny lelkem s Im midön mindeneket. Karácsonyi enekeket

Választnak magik közűl egy birót két esküdtet s egy notáriust aki elő énekes

A bethlehemesek es valasztnak egy kirájt kiráj szogát Szent Jozsefet Máriát 12–14 esztendös gyermeket egy angyalt 10–12 esztendős gyermeket hat pásztort első az öreg pasztor masodik a fejő harmadik a meddű negyedik a manyator ötödik a furujás s hatodik a szamár. S még a szállást kereső gazda összesen 12 személy.

Megjegyzem k olvasó hogy nálunk a gyermek fiu gyermeket jelent s leány gyermek leánka. Hát a betlehemesek csak férfiak lehettek leanka nem lehetett azomba az utobbi időbe eszt a szabályt megszegték s Máriának s angyalnak be vették leánkákat es

13

Még aztán nagy készülődés van
a kicsi gyermekek körül és mer karácsony
szombatján este ők is járnak énekelni
mindenhova pereceit elig várják
hogy elérkezzék az innap egy hétvel
az előtt ünnik kezdenek az annyiktól
hogy még hányat alusznak karácsonyig
Hát a Luca székéről hallottál e valamit
hát az úgy van hogy Luca napján aki még
tud egy széket csinálni karácsonyig minden
nap csinál valamit azután úgy hogy mikor
kell menni az éjféli a misére akkor végzi
el a csinálást. Azt el viszi az éjféli
misére és arra a székre ráül és arról
meglássa hogy a sátán mit csinál.
Ít multkor egy vallásos fiatal ember megpróbált
ta neki fogott a csinált Luca széket
s az éjféli misén arra ült hátul s hát
látja hogy az ördög ott van s ír
egy nagy bíróságra irt azoknak a

[Erdélyi Magyar Adatbank]

13 Még aztán nagy készűlődés van a kicsi gyermekek kőzt es met karácson szenvedejin este ök es járnak énekelni minden házhoz pereczét elig várják hogy elérkezzék az innap egy hétvel az előtt immá kérdezik az annyiktol hogy még hányat aluszunk karácsonyig

Hát a Luca székéről hallottál e valamit hát az ugy van hogy Luca napján aki meg kezd egy széket csinálni karácsonyig minden nap csinál valamit rajta ugy hogy mikor kell menni az éjféli sz misére akkor végzi el a csinálást. Azt el viszi az éjféli misére és arra a székre reja űl és arrol meglássa hogy a sátán mit csinál.

A multba egy vallásos fiatal ember megprobálta neki fogott s csinált Luca széket s az éjféli misén arra űlt hátul s hát lássa hogy az őrdőg es ott van s ir egy nagy bivalybörre irt azoknak a

nevit akik vetkeztek a templomba hát
bé tőlt a bivaj bör s még mind vóna mit
injon hát meg fogta a fogával s nyüteni
kezdte a bört erőst huzta a foga körüle
ki szakadt a bör sö a fejit jól belé vágta
a templom falába ezt látta a Luca széken
ülö elkacagta magát s akkor az ö nevit es
felirta az ördög. Az igaz vót igy beszélte
nagymyám az pedig örökké igazat mond.
Te kételkedsz benne k olvasó? hát en erra csak
azt mondom hogy próbálad meg, en ugyis nem
próbáltam meg mert en meghittem ugy ahogy
mondják ja ki nem hiszi ojjanjon meg.

Hát mi es készülödjünk karácsonra. Hát elöre
es néztem a fát hat az biza megfogyott
munáy kereszni ujra. Az öszön vettem volt
egy fertáj a Szucsavicai erdöből a sugj
egye olyan jószi hejt votak az ölek hogy
mind a négy kereket megkellett kötni
s még ugy es csak az Isten örzött meg

[Erdélyi Magyar Adatbank]

nevit akik vétkeztek a templomba hát bé tőlt 14
a bivajbőr s még mind vóna mit irjon hát meg
fogta a fogával s nyútani kezdte a bőrt erőst
húzta a foga kőzül ki szakadt a bör s ő a fejit
jól belé vágta a templom falába ezt látta a
Luca székén űlő elkacagta magát s akkor az
ő nevit es felirta az ördőg. Ez igaz vót igy
beszélte nannyám az pedig örökké igazat
mond.

Te kételkedsz benne k olvasó? hát én arra
csak azt mondom hogy probáld meg, én igaz
nem probáltam meg met én meghittem ugy
ahogy mondják s a ki nem hiszi győződjék
meg.

Hát mü es készülödjünk karácsonra. Hát
elöre es nézem a fát hat az biza megfagyott
muszáj szerezni ujra. Az őszön vettem volt
egy fertájt a Szucsavicai erdöből a sujj egye
ojan rossz hejt votak az ölek hogy mind a
négy kereket megkellett kötni s még ugyes
csak az Isten örzött meg

hogy életbe lecsúsztam. Mesuzeske van
éjfélre utána két órakor elmentünk s mégis
este tíz órakor értünk haza sohasem voltunk
akkor fáradt. Autóm még egy métert csúszott
vót kapaszkodással egy Keresztúrnai oldalról ale
még az se lesz elég mert hideg van s
kell tüzelni fogy a fa. Pedig fiatal bükk
fa s éjszakára fa vót annyak után vas
szemre. Hát még most elmenyek met
most jó szán út van aztán Karácson
után lesznek ejjen üdők hogy még a
kutyát se verd ki, furtinák s nagy hó
fúvások ojankor nem szép jó az erdőbe menni
Most jobb pénzzel megyek hanem viszek
vaj tíz kozsu hogy ne s egy zsebrej törökbuza
liszet legalább nem kell ki menyek az
erdőbe azon az Isten verte rossz utom
hanem a faluba el szerélik az oláhok ejjen
sót adnak érte amijent akarok s térhetek
meg haza felé

[Erdélyi Magyar Adatbank]

hogy életbe leértem. Messzecske van éjféle utan két órakor elmentünk s méges este tiz órakor értünk haza sokan votunk akkor fáétt. Osztán még egy metert cseréltem vót káposztával egy Kezsvánai olától de még az se lesz elég met hideg van s kell tüzelni fogy a fa. Pedig fiatal bükk fa s gyertyánfa vót annak osztán van szene. Hát még most elmenyek met most jó szán út van osztán Karacson után lesznek ojan űdők hogy meg a kutyát se verd ki, furtinák s nagy hó fúvások ojankor nem igen jó az erdőbe menni

Most nem pénzvel menyek hanem viszek vaj tiz koszoru hagymát s egy pertáj török buza lisztet legalább nem kell ki menyek az erdőbe azon az Isten verte rossz uton hanem a faluba elcserélik az oláhok ojan fát adnak érte amijent akarok s térhetek meg haza felé

Hát ozógált es a szerencse egy ola alkuz-
ni kezdet met a török busa lint eröst kellett
s a hagymo neki hat meg mutatta a fát
hát osztan az jo fa vót mind két metres
szerszám fa vót vaj husonöt darab a lé-
utan egy jo terü gondolom magamba ha
ezt mind ide adjo akkor en erösst jól
jártam. De az olah meg kest egy szak pityokat
hat gondolom magamba meg a se lesz csuf
s meg es igyirtem hogy elviszem neki pénteken
Radotzra sö es ott len s ott oda adom neki.
Megrakodom s a lovat megabrakolom az olah
bé hivott a házba s meg kinált ebéd vel hát mon
dom nekem van a tarisnyába de az ola nem
hagyott béket hogy csak egyem met erösst jo étel
Gondolom magamba tudom mejen a tüh jo éte-
letek de vissza utasitani nem lehet met megsértödik
Hát elö az olaine az asztal széket arra kiberitsa
a málet s azt mondja hogy üjjek oda. Ut málet
czimával négy felé veli de kötséget nem látok

[Erdélyi Magyar Adatbank]

16

Hát szógált es a szerencse egy olá alkuszni kezdet met a törökbuza liszt eröst kellett s a hagyma neki hát meg mutatta a fát hát osztán a jó fa vót mind két metres szerszámfa vót vaj huszonöt darab a ló utan egy jó terü gondolom magamba ha ezt mind ide adja akkor én erőst jól jártam. De az oláh még kért egy zsák pityokát hát gondolom magamba még a se lesz csúf s meg es igyirtem hogy elviszem neki pénteken Radotzra s ő es ott lesz ott oda adom neki.

Megrakodom s a lovat megabrakolom az oláh bé hivott a házba s meg kénált ebédvel hát mondom nekem van a tarisnyába de az olá nem hagyott békét hogy csak egyem met erőst jó étel

Gondolom magamba tudom mejen a tük jó ételetek de visza utasitani nem lehet met megsértödik

Hát elé az oláné az asztalszéket arra kiboritsa a málét s azt mondja hogy üjjek oda. A málét cérnával négy felé szeli de kőtséget nem látok

17

az oláne kiment s hát hozza bé a kamarából egy csészével fogh hagymás gombát s azt mondja „Poftim maaninke" tesék egyék Ekkor en erőst haragudtam magamra hogy mért tudtam le menni a házba ejent meg sze ettem s most micsinájjak ha nem tudom megenni. De az oláh bistat hogy nyujjak hezza hát en eggyet johánkodva sohajtottam mint akit ártat tanul el ételnek s hezza fogtam enni. A mále az jó vót de hogy mijen fer a gomba gondolom az oláne nem adott kalánt met ők kalán nélkül esik. én a kabajt nem bonthattam fel. hát hezzá nyulok kezvel a mütató s a küvejk ujjamval met ők es ugy nyultak hezza. Kinemelek eggyet hogy kiveggem hat ki ugyik az ujam körül erőst sik vót probálom a másikat azes el nőkik a mále amit bé foltam vót elkárhozott a. nájamba. Meg probalok de nem sikerül a se Gondolom magamba nyavaja törje ki az ejen vendégelést en többet nem kéntodom.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

17 az oláné kiment s hát hozza bé a kamarából egy cseréptál foghagymas gombát s azt mondja „Poftim maninke” tessék egyék

Ekkor én erőst haraguttam magamra hogy métt tudtam bémenni a házba éjent még sose ettem s most micsinájjak ha nem tudom megenni.

De az oláh bíztat hogy nyujjak hezza hát én eggyet fohászkodva sohajtottam mint akit ártatlanul el itélnek s hezza fogtam enni. A málé az jó vót de hogy mijen lesz a gomba gondolom az oláné nem adott kalánt met ök kalán nékül eszik. én a szabajt nem bonthattam fel. hát hezzanyulok kézvel a mútató s a hüvejk ujjamval met ők es ugy nyultak hezza. Kiszemelek egygyet hogy kivegyen hát kiugrik az ujam közül eröst sik vót probálom a másikat azes el szökik a málé amit bé faltam vót elkárhozott a szájamba. Meg probálok de nem sikerül a se

Gondolom magamba nyavaja törje ki az éjen vendégelést én többet nem kénlódom.

kerenesére a lé megindult de udvaron s en
ki futtam hogy megállitsam aztán visza se mente
s igy megmentödtem a gombától. Fel fogtam
a lovat s indultam haza de üt van vagy harmine
kilometer de az semmi éjen jö nániton
illikor kato mireba értem gondolkozom hogy
menyek kerestül a viszen a szucsavan igaz
hogy be van fagyva de éjen terüvel meg se
mered reja menni met hátha be szakad s
meg osztan Andron es meg nokto lékelni
a jeget. hogy ne merjenek a jégen menni
met van neki tüzes bidja hogy fizessenek
neki. Igaz ha valakinek nem vót pénze elvett
ö egyebet es amit éppen szállitottak a szekeren
abbol vett vámot nem vót válogatós de nem
vót közönet benne aki a malomba vitt
attól tizetet aki fát hozot attol fát aki
hagymát attol hagymat s kápustát hát
gondolom hogy megés a bidra menyek
nehogy bele szakadjak a jégen

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Szerencsére a ló megindult az udvaron s én ki futottam hogy megállitsam aztán vissza se mentem s igy megmentödtem a gombától. Fel fogtam a lovat s indultam haza az út van vaj harminc kilometer de az semmi éjen jó szánúton 18

Mikor Szátomáréba értem gondolkozom hogy mennyek keresztül a vizen a szucsávon igaz hogy bé van fagyva de éjen terűvel még se merek reja menni met hátha bé szakad s még osztán Andrón es meg szokta lékelni a jeget, hogy ne merjenek a jégen menni met van neki húzos hidja hogy fizessenek neki. Igaz ha valakinek nem vót pénze elvett ő egyebet es amit éppen szállitottak a szekeren abbol vett vámot nem vót válogatós de nem vót köszönet benne aki a malomba vitt attól lisztet aki fát hozott attol fát aki hagymát attol hagymát s káposztát hát gondolom hogy meges a hidra menyek nehogy belé szakadjak a jégen

19

Hát mondom Andrónbá nincs pénzem
hogy vigyem által a vizen. Azonkívül
nem baj én elveszem az fát es. oda jö
kivalast abból a szép két meteres nemzet
fából a legnagyobbat s legszebbet s menyek
est ha ide adod által vinnek. Gondolom
magamba a nehéz sóges rossz nyavaja törjön
ki hát ennek az árából husz rost lehetne
fáestni arra a gosz hidra. Kérlelem hogy
a sók de nem enged. Nincs mit csináljak
oda kell adjam met hanem itt megsetetedek
le vettem a szánról de biza Andrón nem
bírta hozza hanem segitséget kellet hijjon
Sajnálom ezt a szép fát de nem tehetek rolla
egyre meg a fene ezt az oláhot csúful ki
vette tőllem a bicska végit. Hazai értem
szerencsésen immár fa es van de még pénzt es
kell Karácsonra csinálni. Ugy egyezünk
meg hogy csütörtökre el kell vinni szucsávára
két rőf korona hagymát met ott drágábban

[Erdélyi Magyar Adatbank]

19 Hát mondom Andron bá nincs pénzem hogy viszen átol a vizen. Aszongya nem baj én elveszem a fát es. oda jő kiválaszt abbol a szép két meteres szerszám fából a legnagyobbat s legszebbet s mondja ezt ha ide adod átol viszlek. Gondolom magomba a nehezséges rosz nyavaja törjön ki hát ennek az árából husz szor lehetne fizetni arra a rossz hidra. Kérlelem hogy a sok, de nem enged. Nincs mit csináljak oda kell adjam neki met hanem itt megsetétedek

Le vettem a szánról a fát de biza Andron nem birta haza hanem segitséget kellett hijjon

Sajnálom azt a szép fát de nem tehetek rolla egye meg a fene azt az oláhot csúful ki vette tőllem a bicska részt. Haza értem szerencsésen imma fa es van de még pénzt es kell Karácsonra csinálni. Ugy eggyezünk meg hogy csütörtökre el kell vinni Szucsávára két száz koszoru hagymát met ott drágábban

el lehet adni. Jó mondom csak furfina
ne legyen el lehet menni. Te pedig kedves
olvasó jere velem mindenütt ne maradj el tőlem
met sok mindent látsz ojant amit otthon nem
igen van módod látni.

Kevedun este felkerültünk hogy el menjünk
Szucsavára éjfélkor elés indultunk a szán
ra felpakoltunk ketten körörü hagymát
jól le takargattam hogy nehogy megfagyjon
a hagyma erőst szép veres hagyma ojan
nagy fejek mind a hurcka feneke. De hideg
van erőst a hó es nagy de nincs mit csinál
ni muszáj pénzt csinálni kárácsonyra czélt
muszáj menni még ha vér essen hull es.
Úgy gondoltam hogy lehet nem lesz jó az alsó
mezőn menni met ott nagy lesz a hó inkább
menyek a cibujon ha hi mefetek mennyi ott
van a császár ut sott jó lesz az út
hát ugyes csinált am. ültünk egetünk hajtogatom
a lovat met kaucsuk harminc kilometerre

[Erdélyi Magyar Adatbank]

el lehet adni. Jó mondom csak furtina ne legyen el lehet menni. Te pedig kedves olvasó jere velem mindenütt ne maradj el töllem met sok mindent látsz ojant amit otthonn nem igen van módod látni. 20

Szeredán este felkészültűnk hogy el menjűnk Szucsávára éjfélekor eles indultunk a szánra felpakoltunk kétszáz koszoru hagymát jól le takargattam hogy nehogy meg faggyon a hagyma erőst szép veres hagyma ojan nagy fejek mind a huszka feneke. De hideg van erőst a ho es nagy de nincs mit csinálni muszáj pénzt csinálni karácsonra ezétt muszaj menni még ha vén asszon hull es.

Ugy gondoltam hogy lehet nem lesz jó az alsó mezőn menni met ott nagy lesz a hó inkább menyek a cibujon ha ki mehetek minnyá ott van a császár út s ott jó lesz az út hát ugyes csináltam. Menegetünk hajtogatom a lovat met Szucsáva harminc kilometerre

ven. De bizva a csárda után es nagy
ho mire kiértünk Szucsavirra immá
megvirradt. No mondom immá mü je
kapunk hejet a piacon Met biztosan
elfoglalták a Jozsafelviak és a Jakobestiek
met ugy rohtak. Hát a mikor a piacra erek
esek két nan vit hagymával. Erést meg
örvendtem hogy ennyiesken vagy unk Tudtam
hogy ma jo ora lesz a hagymának lett es
bizva délre ugy el adtuk az egésset mind a
borsot annyi pénzet kaptunk hogy meg két
karácsonra es eleg lett vona. Örömemben
áldomást es ittunk s aztan hasa indultunk
egen jól hajtogattam hogy kiesi versenyekor
immá a Tanesi kerekt fajánál votunk At
Zsitár kalibánál kérdezösködtek hogy jártunk
jól mondom erést jól el adtuk a hagymát
erre mindenki az monta hogy a jövö esztendö
re ö es Vinen hagymát Szucsávárra de én
a jövö esülöttékett nem merném garantálni

[Erdélyi Magyar Adatbank]

21 van. De biza a császár uton es nagy a hó mire kiértűnk Szucsávára immá megvirjadt. No mondom immá mű se kapunk hejet a piacon Met biztosan elfoglalták a Jozsafalviak és a Jakobestiek met ugy szokták. Hát a mikor a piacra érek csak két szán vót hagymával. Erőst megörvendtem hogy ennyicskén vagyunk tudtam hogy ma jó ára lesz a hagymának lett ez biza délre ugy el adtuk az egészet mind a borsot annyi pénzt kaptunk hogy még két karácsonra es eleg lett vona. Őrömembe áldomást es ittunk s aztán haza indultunk ojan jól hajtogattam hogy kicsi vecsernyekor immá a Tancsi kereszt fájánál votunk A zsitár kalibánál kérdezösködtek hogy jártunk jól mondom erőst jól el adtuk a hagymát erre mindenki az monta hogy a jövő csutortokre ö es viszen hagymát Szucsávára de én a jővő csűtörtökétt nem mernék garantálni

No haza értünk édes olvasóm most huzod-
junk be a jó meleg házba s vessünk számot
magunkval. Fa van es pénzes van kazacson
va de még hól van a liszt annyé kül
nem lehet maradni miből sütnek az asszonyo
lepént a legényeknek s perecet a gyermekek
hovap menjünk a malomba es most este fejtünk
törökbuzát met egy gyárast vetes vinek a
malomba amig a buzát s rezet be mérem
addig sor kerül a törökbuzára es met kivid
el kedves olvasó hogy en tim csak kariam napját
tudom ki várni kent Istvan napjén imma
kell jösznek málét. Ilut azert gyorposkodom
hogy legyen miili liszt es. Gondolkozom hogy
hova es menjek a malomba met éjenkor
mindenütt sokan vadnak. Ugy eszmélettem
hogy elöre megnézem a nalunk valo malomba
megjutamodék s be jultem a Kötsi Anti malmába
Kérdem Giligort az ola mónárt hogy lehetne e
pihelni s terébuzát örölni asszonyo mingyan

[Erdélyi Magyar Adatbank]

No haza értünk édes olvasóm most huzodjunk bé a jó meleg házba s vessünk számot magunkval. Fa van és pénzes van karácsonra de még hól van a liszt annélkűl nem lehet maradni miből sütnek az asszonya lepént a legényeknek s perecet a gyermekeknek, honap menyünk a malomba es most este fejtünk törökbuzát met eggyórást aztes viszek a malomba amig a búzát s rozsot bé mérem addig szer kerül a törökbuzára es met hidd el kedves olvasó hogy én tám csak karácson napját tudom kivárni Szent Istvan napján immá kell főzzenek málét. Hát azért gondoskodom hogy legyen málé liszt es. Gondolkozom hogy hova es menjek a malomba met éjenkor mindenűtt sokan vadnak. Ugy számitottam hogy előre megnézem a nalunk való malomba megfutamodék s bé futottam a Szőts Anti malmába

Kérdem Giligort az olá mónárt hogy lehetne e piklilni s terebuzát örőlni aszongya mérgesen

[illegible] "nem lehet ne gondolom magamba [illegible] Itt nem érlök kenyeremre. Nem hagy aimitem magamba el menyek [illegible] Henning hez ez sorból malmas hát ha ott tudok. Eles menitem csak imma ez vót a hagy hogy Andersnek jöve sietni kell. Mondom magamnek ne fösvénkedj tanám hanem fiesz a hova muszaj. Hát meg egyeztem Andersel hogy minden ától menes es haza jövei egy egy kila buza lint az egyik kila kenyer lint a másik feher. Mind egy bele kell vagyunnai csak eröst sokat ét ne kellyen jönyek. No oda érek Henning malmba hát ott annyi az élá elig mozognak egymástól. No [illegible] mondom itt még tobben vannak ezek a szapora ökhöz mind gondoltam. Nem hagy elöre beszél a gyerekivel. megbitom mit mond Hát ez a sinai gyerek biz[illegible]

23 „nu se potye” nem lehet no gondolom magamba pukkadj ki. Itt nem őrlök karacsonra. Nem baj számitom magamba el menyek Szátomáréba Hénnig hez az sováb malmas hát ha ott tudok. Eles mentem csak immá az vót a baj hogy Andronnak újra fizetni kell. Mondom magamnak ne fösvénkedj komám hanem fizess a hova muszáj. Hát meg eggyeztem Andronval hogy minden átol menes es haza jövés egy egy kilo búza liszt az eggyik kilo kenyer liszt a másik fehér. Mindegy bele kell nyugunni csak erőst sokszor átol ne kelljen járjak. No oda érek Hénnig malomba hát ott annyi az olá elig mozognak egymástól. No fene mondom itt még tobben vannak ezek a szapora oláhok mind gondoltam. Nem baj előre beszélek a gazdával meglátom mit mond

Hát ez a sóváb gazda biztatott

hogy egy kicsit vagyok mogd intezke
dik. Ortán mondom neki hogy elöre
münkät tegyen rendbe a magyarokat
s a szavakat met nekünk hamarabb
van karácson mint az oláhoknak
az oláhoknak vekurentkor van
karácsonnyik ök reja érnek még
egy ortán hazam jutom az orlesher
minden kin nékül. Immár csak otthon
kell az unnapokra kiülni hogy a há-
taja es rendbe legyen. Sok sát kell vágni
met mü k. elvert négy napot unnapolunk
karácsonkor azonnyák hogy a régi kere
tenyek nagyobb napot innapoltak egy
hát mü de vagyunk maradva.
Nő edes olvasó elérkezett karácson szentestéje
Ádám s Éva napja ma ortán nagy
a kinülödés minden háznál sütnek
föznek az unnapokra De ma ortán
ojan [illegible]peru bót van hogy jö formán

[Erdélyi Magyar Adatbank]

hogy egy kicsit varjak majd intézkedik. 24
Osztán mondom neki hogy előre műnköt tegyen rendben a magyarokat s a sovábokat met nekünk hamarébb van karácson mind az oláhoknak az oláhoknak vizkeresztkor van karácsonyik ők reja érnek még igy osztán hezza juttam az örleshez minden kén nélkül. Immá csak otthonn kell az innapokra készűlni hogy a háztája es rendbe legyen. Sok fát kell vágni met mű k. olvasó négy napot innapólunk karacsonkor aszongyák hogy a régi keresztenyek nyolc napot innapoltak igy hát mű le vagyunk maradva.

Nó édes olvasó elérkezett karácson szenvedeje Ádám s Éva napja ma osztán nagy a készülödés minden háznál sütnek főznek az innapokra De ma osztán ojan szigoru bőt van hogy jó formán

nemes ennek . Utánnak a regényt
nek akiknek semijük nincsen azoknak
es adnak hogy legyen jó karácsonya
Mint minden hónap tótnek gabonát
/ tűzött kipontol hogy legyen az innapon
ételem s Éva napja egés nap nagy a sürgés
forgás . Ot tegyen sütés napsug vagás sűrt
mindenki hogy mire megindulnak gyermekek
enekelni minden el legyen végezve
még a karácsonfa es fel legyen rakva .
Napnyugtát utánn innia indulnak meg a
kórelt gyermekek énekelni . Az ablaknál
megállnak kiáltanak s ugy énekelnek : Paradicsom
madárka arany rönyeg leteritve ott a mesek
Mostan kinyilt egy szép rózsa virág vagy
más karácsonyi énekeket és utánna verset
a kisebbek akik nem tudnak énekelni
Jánnak azok ugy : Én kicsike vagyok egy
pereceet várok s azzal elébb abbol . Tudom
kötver olvasom hogy mit akarok kérdezni

[Erdélyi Magyar Adatbank]

nemes esznek. Azoknak a szegényeknek akiknek semijik nincsen azoknak es adnak hogy legyen jó karacsonya

Most minden házná tőtnek galuskát /töltött káposzta/ hogy legyen az innapokon Ádám s Éva napja egész nap nagy a sürgés fórgás. A lepén sütés majorság vágás siet mindenki hogy mire megindulnak gyermekek enekelni minden el legyen végezve még a karacsonfa es fel legyen rakva.

Napszentűlt után imma indulnak meg a küssebb gyermekek énekelni. Az ablaknál megállnak kűnn s ugy énekelnek: Paradicsom mezejibe arany szönyeg leteritve stb a masok

Mostan kinyilt egy szép rózsa virág vagy más karácsonyi enekeket és utánna verset a kissebbek akik nem tudnak énekelni fáznak azok igy: En kicsike vagyok egy perecet város s aval elébb állok. Tudom kedves olvasom hogy amit akarsz kerdezni

hogy miért emlegetik a gyermekek a perecet
hát az úgy volt mindig nálunk hogy karácsonkor
a gyermekek részire perecet sütték ajándékul
de most immár azoknak almát Diót nádmézet a
ezt azután Isten szeretésével megkeresnik s futnak
tovább. Hát mi is kerüljünk belől a bünbeleset
hál Istennek elvégeztük hozok be azokból.
a jó bükkfa bogakból hogy fujjon a gelurker
immár az enekesek is megkezdtek gyerülni
üljünk le beretválkozni elkerülünk mindennel
most immár elé vegyük az éneskönyvet s
el énekeljük azt a gyönyörü szép karácsonyi
énekeket Lokenay lelkem mely almodból
és Im midőn mindenkeket vagy ezerda pés
torok ez erőst szép kedves olvasó ha ezeket
enekeled ugy tetszik hogy most születet meg
a kicsi Jezus az énekvel végeztünk
Jönnek valakik igen sokan jönnek ne lepődj
meg kedves olvasó hogy ma senki le nem fekszik
ezeknek a vendégek jó barátok voltak jöttek hogy

[Erdélyi Magyar Adatbank]

hogy miért emlegetik a gyermekek a perecet hát az ugy volt mindig nálunk hogy karacsonkor a gyermekek részire perecet süttek ajándékul de most immá adnak almát Divot nádmézet es ezt osztan Isten fizessével megkoszonik s futnak tovább. Hát mu es kerüjünk belől a kűnnvalót hál Istennek elvégeztük hozok bé azokból a jó bűkkfa bogokból hogy föjjön a galuska immá az enekesek es megkeztek gyérülni üjjünk le beretválkozni elkeszülünk mindenvel most immá elé vegyük az énekes kőnyvet s el énekeljük azt a gyönyörü szép karácsonyi énekeket Serkeny lelkem mély almodból és Im midőn mindeneket vagy csorda pásztorok ez erőst szép kedves olvasó ha ezeket enekéled ugy tetszik hogy most született meg a kicsi Jézus az énekvel végeztűnk. 26

Jőnnek valakik igen többen jönnek ne lepödj meg k. olvasó hogy ma senki le nem fekszik ezekes a rokonok jó barátok ezétt jöttek hogy

együtt fütsük az ódt míg a misére kell
menni kártyázással de ne lepödj meg nem
pénzre kártyázunk hanem diórá amit szedtünk
a gyerekek ne a mysereséget ostám van örömünk
No itt van első harangra ima nagyba járnak
az után le s fel. A Betlehemesek fel vadnak
öltözve ugy próbálnak ugy mennek el az éjféli
misére a pásztorok csuhját s az állatokat leeresztik
met a templomba nem szabad állatosan bé
menni a király s az angyal a koronát a fejiken
hagyják s József a kalapot. Ők énekelő legények
es meg most próbálták ökes jönek a misére
a bíró megparancsolja hogy honap este ártán
nehogy valaki valahol cserepeskedjék met
honap este indulnak énekelni. Második
harangszó van mü es siessünk a templomba
met hanem nem férünk be. Igy van
nem - mintem ő olvasó lelkem ima nincs
hej de szett jore furakodj utánnam hogy
legalább egy kicsit bemebb legyünk

[Erdélyi Magyar Adatbank]

27 eggyűtt töltsűk az időt míg a misére kell menni kartyázással de ne lepődj meg nem pénzre kártyázunk hanem dióra amit szétosztunk a gyermekeknek a nyereséget oztán van öröm

No itt van első harangszó imá nagyba járnak az uton le s fel. A Betlehemesek fel vadnak őtőzve ugy probának ugy mennek el az éjféli misére a pasztorok csukját s állarcot leeresztik met a templomba nem szabad allarcoson bémenni a kiráj s az angyal a koronát a fejiken haggyák s József a kalapot. Az éneklő legények es még most probáltak őkes jőnek a misére a biró megparancsojja hogy honap este aztán nehogy valaki valahol cserepeskedjék met hónap este indulnak énekelni. Második harangszó van mű es siessűnk a templomba met hanem nem férünk bé. Igy van nem montam k olvasó látode immá nincs hej de azétt jore furakodj utánnom hogy legalább egy kicsit bennebb legyűnk

Néró csak mennyire vagyunk a Korus vasárnapi
ven hogy még az ujem sem jöne oda
elöl es minden ülö is ülö hely tele van
a templom ereese s még sokan kűjjel es
maradtak mi hát itt ottan van nép
beharangozás után kezdödik a mise a deák
énekeli a szebb nél szebb karácsonyi énekeket
az ember megujul. Mise végen a pap még
mondja hogy hat órakor lesz a páster mise
ünnyecsesenek arra es s a déli misére es
Ostan szépen kaza mennünk ott benn
most ma le fekünk de ugy gondolom hogy
ma elég becsülletesen böjtöltünk hát fujjunk
valamit mit fehünk mást megnézzük
a galuskát hogy meg főtte. Hát is jól
meg van főve ennünk belöle de mérték letesen
hogy el ne rontsuk az étvágyunkat karácsony
napjára. Karácsony rendesen Bukovinában szép
feher szokott lenne csöst gyéren fordult elé
hogy fekete vót de akkor biztosak voltunk

[Erdélyi Magyar Adatbank]

28

Nézd csak mennyin vagyunk a korus ugy teli van hogy még az újam sem férne oda elől es minden ülö és álló hely tele van a templom eressze s még sokan küjjel es maradtak nó hát itt osztán van nép béharangozás után kezdödik a mise a deák énekli a szebbnél szebb karácsonyi énekeket az ember megujul Mise végén a pap meg mondja hogy hat órakor lesz a pásztor mise ügyekezzenek arra es s a déli misére es

Osztán szépen haza menyűnk otthonn most ma le fekszűnk de ugy gondolom hogy ma elég becsülletesen böjtöltünk hát fajjunk valamit mit falnánk mást megnézzük a galuskát hogy meg fötte. Hát az jól meg van főve eszünk belőle de mértékletesen hogy el ne rontsuk az étvágyunkat karácson napjára. Karácson rendesen Bukovinában szép fehér szokott lenne erőst gyéren fordult elé hogy fekete vót de akkor biztosok vótunk

29

Hogy Jézust fejér lén. Hát mondjak
hogy ezs karácson kedves olvasó mikor
te es itt vagy erőst szép csipős hideg
a néj nem fú a fák sue mozsnak ozan
erőst szép hogy az ember ost gondoja
nemcs ebben van hanem álmot lát
Lost Gaurén felől hidegecske dér ver es
egy hicsit csipi az orunk hegyit nő
meg a bajusztes megrakja fejér virággal
de ehez hozzá szoktunk akarom mondani
mü igy láttuk meg a napot ebbe notaibs
nekünk igy erőst jól van. No immá ki
jöttek a pásztor misérül es akik el tudtak
menni s el nem aludtak. A gyermekek es
meg jó hajnalban felkeledeztek s futkosnak
bé a nagyházbo hogy mit hozott a Jézuska
ellet el felejtettem mondani Kedves olvasó
hogy mü karácson estéjén a Jézuskának
szállást csinálunk a tiszta házba egy marok
szénát teszünk s az asszon letakarja

[Erdélyi Magyar Adatbank]

29 Hogy Húsét fejér lesz. Hát mondjuk hogy eza karacson kedves olvasó mikor te es itt vagy erőst szép csipős hideg a szél nem fú a fák zuzmarások ojan erőst szép hogy az ember azt gondoja nemes ebren van hanem álmot lát

Csak Gaúrén felől hidegecske dér ver az egy kicsit csipi az orunk hegyit nó meg a bajuszt es megrakja fejér virágval de ehez hezza szoktunk akarom mondani mü igy láttuk meg a napot ebbe szokasba nekünk igy eröst jól van. No immá ki jőttek a pásztor miséről es akik el tudtak menni s el nem aludtak. A gyermekek es még jó hajnalban felkeledeztek s futkosnak bé a nagyházba hogy mit hozott a Jézuska ettet elfelejtettem mondani Kedves olvaso hogy mü karácson estéjin a Jázuskának szállást csinálunk a tiszta házba egy marok szénát teszunk s az asszon letakarja

egy imaplo kendeveivel az a Jezuska
szallana s ne ajandekot amit hoz Jezuska
oda van be rakva a szinalva. Fatchok
nadmer fuuja meges kalacsok diva almo
ezek esze fakolva mindenik nek kulon
s a neve reja irva hogy veneked es ne legyen
a gyerekek hast. En pedig ellatom a markakat
az otelobe nem dogzok sokat met az este
mindent el kesz tettem csak most oda adom
nekik a ganyet ma nem henyem ki csak
ossze takaritom meg nagy szam nak az
apja se hanta ki karacson napjan a ganyet
No ever es kesen vagyok be menyek avat
tamadnak ream hogy vittem e be aranyos
vizet met Jezuskat megferesztelek s
esfele utan aranyos viz van a kutak ba
s ebbol inni kell ehomra s ebbol mosdani
moselyeg x k. olvasó a rokasunkon de nekunk
ez igy tetsik ahogy az oregek tartottak.
No de most kell kezden imadkozni ...

[Erdélyi Magyar Adatbank]

egy innapló kendezővel az a Jézuska szállása s az ajándékot amit hoz Jézuska oda van bé rakva a szénába. Játékok nádméz furuja mézes kalácsok divó alma ezek essze pakolva mindenkinek külön s a neve reja irva hogy veszekedes ne legyen a gyermekek kőzt. Én pedig ellátom a marhákat az Istáloba nem dogozok sokat met az este mindent el keszitettem csak most oda adom nekik a ganyét ma nem hányom ki csak össze takaritom még nagyapámnak az apja se hánta ki karácson napjan a ganyét 30

Nó evel es készen vagyok bé menyek avat támadnak reám hogy vitteme bé arangyos vizet met Jézuskát megferesztették s ejféle után aranyos viz van a kútakba s ebböl inni kell éhomra s ebböl mosdani mosolyogsz k. olvasó a szókásunkon de nekünk ez igy tetszik ahogy az őregek tartották.

Nó de most kell közösön imádkozni

s ortán ebédelünk. Kérded hogy miért közösen imádkozunk ez mindennap tudjad az imádságot s mondja el magában hát igen hogy tudja mindenik ele így együtt jóllan esik s a mellett a fiatalok nem esnek keresztül rajta mind a Hadiki ezzen a gyónáson. Amikor mód van reja közösen szoktunk de bizze nyári üdőbe a valakán annyi fele van akkor nem lehet együtt imádkozni. No most immár ideje ebédelni met hanem el kesünk a déli misétől délgint másolyagu kolvasó tudom mét az ebédett azt hired hogy tévedek s a reggeli helett ebédet mondok nem tévedek vedd tudomásul hogy itt nálunk ez öt magyar falubo csak ebédelnek s ortán Délebédelnek s vacsorálnak hát reggeli nincs telen történik ahol uzsonálnak az egen gyer nálunk

[Erdélyi Magyar Adatbank]

31 s osztán ebédelünk. Kérded hogy mért közösön imádkozunk sze mindenik tudja az imádságot s mondja el magába hát igaz hogy tudja mindenik de igy eggyűtt jobban esik s a mellett a fiatalok nem esnek keresztűl rajta mind a Hadiki asszon a gyónáson. Amikor mód van reja közösen szoktunk de biza nyári üdöbe a valahán anyi felé van akkor nem lehet együtt imádkozni

Nó most immá ideje ebédelni met hanem el késünk a déli miséről

Megint mósolyogsz k olvasó tudom met az ebédétt azt hiszed hogy tévedek s a reggeli hejett ebédet mondok nem tévedek vedd tudomásul hogy itt nálunk az őt magyar faluba csak ebédelnek s oztán Délebédelnek s vacsorálnak hát reggeli nincs talán történik ahol urizálnak az igen gyér nálunk

Nó most ostán öltözzünk fel. Ele a zsi-
kat hozzunyát keresaint ezt örmönyes bundát
Nézed kobzsi a csizmát nem reg fejlettem
uj a hozsnyát én magam csinaltam Fenevelu
nakta ki a kocsin hát ezen ostán nevetn mifele
berzed a kabatnak mondod te jól van ebbe
igazat adok de nekünk az a kabát ha az
örmenyes bunda el nemnyül met ujjonan
ojan fejét mind a hó ha el nemnyesedik
akkor bevoktuk hüzni posztoval s annak
aat mondjuk bundás kabát tehat a kicsi
kabát nekünk kocsin ostan szép fekete
kucsma ezza mü ünnepló ötözetünk az
idösebb rendes emberek muntyún bundát
szoktak csinaltatni gören börvel berieg ni
sejem vel szép virágokat varnak rajta van
egy masik fajta es a fél muntyún ezt csak
szörrel varjak ki s fekete barán börvel szegik be
ez viselni való de mind fejér. Ostan
Tan még az esernyönek lajbi bunda

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Nó most osztán öltözzünk fel. Elé a csizmakat harisnyát krecsánt ~~zsu~~ örményes bundát 32

Nézed k olvasó a csizmát nem rég fejeltettem új a harisnyát én magam csináltam Ferencba szabta ki a krecsán hát ezen oztán nevetsz miféle beszéd a kabátnak mondod te jól van ebbe igazat adok de nekünk az a kabát ha az örményes bunda el szennyül met ujjonan ojan fejér mind a hó ha el szennyesedik akkor bészoktuk húzatni posztoval s annak azt mondjuk búndás kabát tehát a kicsi kabát nekünk krecsán osztán szép fekete kucsma eza mü inneplo ötözetünk az idösebb modos emberek muntyán bundát szoktak csinaltatni görén bőrvel beszegni sejemvel szép virágokat varnak reja van egy másik fajta es a fél muntyán ezt csak szövvel varják ki s fekete bárán börvel szegik bé ez viselni való de mind fejér. Osztán Van még az asszonyoknak lájbi bunda

es utana dolog ez utan csak vmaphez
vesik fel a fejer nepek ezten vam ben
es ezten ejen szepen kivan varra sejem vel
hogy meg emnyi hej sines. kivaratlan hogy
az ujjadot le tedd a bört, es esak bárán
bör leket megfesik feketére és a verasehmál
dimitik piros s zöld irhával s szep magyaros
virágokat vagnak reja minden szinből.
ezten van könyökes bunda s a jó
mulosehnak a közepi, majdnem bokáig
erő ezes szepen kivarva. et férfiaknak
meg vem mejes bunda. ujjai nincsenek
s es oldalain fenyolodik.
Ma mma ezt hiszem megértettél jertünk
a templomba mise szepen fogt le most
menyünk haza otthon delebédelünk.
Vecsernye utan meg indulnak a Betlehemesek
bat meg nezzük hogy végezneki met ke
hibaznak en nem fogadom be. Karácson
napjan nem igen szoktunk menni sehova

[Erdélyi Magyar Adatbank]

33 ez drága dolog ez osztan csak innapokon veszik fel a fejér népek ~~osztán van kosz~~ ez osztán–ojan szépen kivan varva sejemvel hogy még annyi hej sincs kivaratlan hogy az ujjadot le tedd a bört, es csak bárán bör lehet megfestik feketére és a varasoknál diszitik piros s zőld irhával s szep magyaros virágokat varnak reja minden szinből.

osztán van könyökes bunda s a jó modosoknak a kozsók, majdnem bokáig erö ezes szépen kivarva. A férfiaknak meg van mejes bunda. ujjai nincsenek s az oldalán gongolodik.

Nó immá azt hiszem megértettél jerünk a templomba mise szépen fojt le most menjünk haza otthonn délebédeltünk.

Vecsernye után meg indulnak a Bethlehemesek hát meg nézzük hogy végeznek met há hibáznak én nem fogadom bé. Karácson napján nem igen szoktunk menni sehova

, a templomon kujel. Mindenki otthon
marad. Énekes legény esse össze
s meg meg probálják az éneket. Utok
ahik a falusi mosukasokat kaptak el.
vaj fogadtak meg azok nereneseket met
az énekekre nem kell tanitsák met azok
magyarok, de azoknak ahik cigányoktol
fogadtak Gurarcelkából meg van oppülve
a bajik met meg kell tanitsák előre
az énekekre. Este hat orakor indulnak
először a birához mennek ott teinnek tinteletet.
a biró megtintelí meres pálinkával s a
lelkikre köti hogy beisüleleseck legyenek
nehogy valami disenyoságot csinálgjanak.
és onnat mennek a megtervezett útjába
ahol kezdik. Ut leánygyor hárhor bé küldnek
egy legént hogy megkerdezze a teánt s
a rüleit hogy bevendik e ha igen akkor
bé mennek az esembe s enekelni kezdnek
mind, a biró a nadpáczával veri ojendát

[Erdélyi Magyar Adatbank]

a templomba küjel. Mindenki otthonn marad. 34
Énekes legény össze gyűlnek s még megprobálják az éneket. Azok akik a falusi mozsikasokat kapták el vaj fogadták meg azok szerencsések met az énekre nem kell tanicsák met azok magyarok, de azoknak akik cigányokat fogadtak Guraszolkából meg van gyűlve a bajik met meg kell tanicsák előre az énekekre. Este hat orakor indulnak először a birához mennek ott tesznek tiszteletet.

a biró megtiszteli mézes pálinkával s a lelkíkre köti hogy becsületesek legyenek nehogy valami disznyóságot csináljanak és onnat mennek a megtervezett útcába ahol kezdik. A leányos házhoz bé kűdnek egy legént hogy megkérdezze a leánt s a szüleit hogy beeresztik e ha igen akkor bé mennek az ereszbe s énekelni kezdnek mind, a biró a nádpácával veri gerendát

hogy mindenki énekeljen ezt énekelik
Serkenj lelkem mély álmodból vigyézz
magadra mert ma Urad jö-e vendégre
szép valtságodra drága kincsel hogy
Magával örvösbásodra. Ekkor hogy
az első verset elenekelték akkor a legé
nyek el hallgatnak s kezdik a muzsikások
s igy felváltva végig mikor serkenj
kes akkor kezdik:
Im midőn mindeneket bírségával
hivatna Augusztus hogy könyvebem nékem
szerent iratna. Ezt es ugy mint az
előbbit s mikor elvégeztek akkor be
kopogtat a biró s e szavakat mondja
örvendjünk és aggyunk halált Istennek
Isteni rent felségének hogy meg adta
ünnünk szent születésének napját örömbe
egességbe s békességbe adja Isten hogy
ehezünk követkző ujesztendőt es lelki
lébességbe. a garda feleli adja az Isten

[Erdélyi Magyar Adatbank]

hogy mindenki énekeljen ezt éneklik Serkeny lelkem mély álmodból vigyázz magadra met ma Urad jő-e világra szép valtsagodra drága kincset hoz Magával orvoslásodra. Ekkor hogy az első verset elenékelték akkor a legények el hallgatnak s kezdik a muzsikások s igy felvátva végig mikor serkeny kész akkor kezdik:

Im midőn mindeneket birsággal hivatna Augusztus hogy könyvebem szám szerint iratna. Ezt es ugy mint az elöbbit s mikor elvégezték akkor be kopogtat a biró s e szavakat mondja

Örvendjünk és aggyunk hálát Istennek Isteni szent felségének hogy meg adta érnűnk szent születésének napját örömbe egésségbe s békességbe adja Isten hogy érhessük kővetkező ujesztendőt es lelki békességbe. a gazda feleli adja az Isten

Ute antalra elé van készítve egy üveg
mézes pálinka s egy lepén ezt a
megénekelését ajándékozzak a gazda
megtiszteli annak belőle egy kicsit s a
többit belé tölti a bálerekbe s mennek
tovább- ha a házi leánnak van nevelője
akkor a nevelő leánnak a kicsmájára
pántlikákot var felaggat tíncol nak egy két
párt. S indulnak tovább annak a
leánnak jó ahol kezdik az énekelést de
a kihez csak kapuba érnek az egész ejet
vrantalla nem mer le feküvni.
Ahogy elvégezték a leányokat úgy intik
nak meg Istvánt körönteni csak most
muzsikások nélül énekelik:
Íme egykor nent István Istenben felálla
Bátorsággal zsidoknak hogy ő prédikálna
És penitenciára mindent fel inditna
Amint a szent irás ezt nyilván bizonyítja
ite

[Erdélyi Magyar Adatbank]

36

Az asztalra elé van készitve egy eveg mézes pálinka s egy lepén ezt a megénekelését ajándékozzak a gazda megtiszteli isznak belőle egy kicsit s a többit belé tőtik a bálerkába s mennek tovább ha az házi leánnak van szeretöje akkor a szerető legennek a kucsmájára pántikákot var fel a lány táncolnak egy két párt. S indulnak tovább annak a lejannak jó ahol kezdik az énekelest de a kihez csak hajnalba érnek az egész ejel virasztotta nem mer le fekünni.

Ahogy elvégezték a leányokat úgy indúlnak meg Istvánt köszönteni csak most muzsikások nékűl énekelik:

Ime egykor szent Istvan Istenben felálla
Bátorsaggal zsidoknak hogy ö prédikálna
És penitenciára mindent fel inditna
Amint a Szent irás ezt nyilván bizonyitja
stb.

Az Szent Istvánnál es megjár
az öreg pálinka csakhogy ez most nem
úgy ütik bele hanem meg iszák
s úgy hiza emelyik nem tart mértéket
az el es üzik egy kettőre ki esik a sorból
Szent János napja ugyancsak ugy telik
el mint szent István napja.
Apró szentek napjára még előző este
reja készülnek mindenki csinál apró
szentek elöt. hüvejk vastag csigojút meg
vagyunak középen ugy nes ki mind az
ostor, s immra hajnalba kezdik
Ezt mindenki csinálja fiatal öreg leany
gyermek egyformán akit elcsipnek
az első a fenekire hármat csipöst
várnak az első ütésre mondja apro szentek
másodikra Dávid Dávid a harmadikra
jó egészségel viseld az uj esztendöt,
akit meg vertek az megkönni s ha van
apro szentekelője ö meg aprozentekeli

[Erdélyi Magyar Adatbank]

37 Az Szent Istvánolás nál es meg jár az éveg pálinka csakhogy ezt most nem gyujtik balerkába hanem meg igyák s igy biza amelyik nem tart mértéket az el es ázik egy kettőre ki esik a sorból

Szent János napja ugyancsak úgy telik el mint szent István napja.

Apró szentek napjára még előző este reja készülnek mindenki csinál apró szenetekelőt. hüvejk vastag csigoját még vacsarnak a középen ugy néz ki mind az ostor. S immá hajnalba kezdik

Ezt mindenki csinálja fiatal öreg leany gyermek egyformán akit elcsipnek ~~az első~~ a fenekibe hármat csipöst vágnak az első ütésre mondja aproszentek másodikra Dávid David a harmadikra jó egésségvel viseld az uj esztendöt.

Akit meg vertek az megköszöni s ha van apro szentekelője ő meg aproszentekeli

de ha nincs akkor adós marad mert
senki nem adja oda a magáét hogy
annál többet vissza amit ő adott.
Karácsony szentek napjával a karácsonyi
ünnepek be fejeződtek.
Szilveszter estéjén mindenki elmegyen
a vége vacsorájára. Ekkor a pap meg
mondja hogy az évbe hányan születtek hány
fiú hány leány hányan kötöttek házasságot
hányan haltak meg hány férfi hány fejér
nép. Vacsorája után haza megyen mindenki
s kívánnak hogy mit hoz az új esztendő
s mindenki szeretné meg beleérteni.
a függönt ami a jövőt el takarja
úgy mindenki sehi sem annak amit tudni
akar. Akik azt nem tudják meg
mondják élnek e ezek gazdag hímnek
Egy tál vizet elé tesznek s egy ezüstpénzt
(régi ezüst hatos) jó magasra bele ejtnek
amíg magától ki esik a vízből

[Erdélyi Magyar Adatbank]

de ha nincs akkor adós marad met senki nem adja oda a magáét hogy aval verjék vissza amit ö adott.

Apró szentek napjával a karácsonyi innapok bé fejeződtek.

Szilveszter estéjén mindenki elmenyen a végvecsernyére. Ekkor a pap meg mondja hogy az évbe hányan szüllettek hány fiu hány leány hányan kőttek házaságot hányan haltak meg hány férfi hány fejér nép. Vecsernye után haza menyen mindenki s kéváncsi hogy mit hoz az új esztendő s mindenki szeretné meg lebbenteni a függönt ami a jövöt el takarja igy mindenki neki fog annak amit tudni akar. Akik azt szeretnék tudni még meddig élnek? azok garast hánynak Egy tál vizet elé tesznek s pilifejeskét /régi ezüst hatos/ jó magosrol belé ejtnek amig magától ki esik a vizböl

39

előtt bele esett se ha nem esik ki akkor meg egy esztendőt el a egy minden esztet tönkre amikor ki esik az halat jelent. a másik pedig kalandokat az-esprés párkányára felállogat va a kemyen a csalánba vannak mindenik nek szőrbe a mejik nek a kalánnya lesik az abba az esztendőbe meg hal. Ilii ezek megjértuk gyermek korombra müjes kalányokat állogattunk a párkányra. Egyel a macska mind le verte egy se maradt senn hajnalba édes anyám fel kell s megtálta hogy le vannak verve s mondja Jezus Mária szent József elbe az esztendőben mind meghalunk édes apám csak mosogyott ő tudta hogy a macska verte le.

Ilonka nem baj hallod ecser vagyes meg kell halni azért ne bussuj semmit jövőbe meg ha kalanyokat állogattok a macskát kaszáról ki a házból.

39 első bele ejtés re ha nem esik ki akkor meg egy esztendőt el s igy minden ejtést olvasva amikor ki esik az halál jelent.

a másik pedig kalánokat az espár párkányára felaggatva a hanyan a családba vannak mindeniknek sórba a mejiknek a kalánnya lesik az abba az esztendöbe meg hal. Mű evel megjártuk gyermek koromba müjes kalányokat állogattunk a párkánra. Éjjel a macska mind le verte egy se maradt fenn hajnalba édes anyám fel kell s meg látta hogy le vannak verve s mondja Jezus Márja Szent József ebbe az esztendőben mind meghalunk édes apám csak mosojgott. ő tudta hogy a macska verte le.

Aszongya nem baj hallode eccer ugyes meg kell halni azétt ne busuj semmit jövöbe még ha kalanyokat állogattok a macskát hajcsátok ki a házból.

ut leányok pedig azt nehezen tudni hogy
szegén legen vagy gazda kéri e meg
azt ugy tudták meg hogy ugyanedig éjfélig
serompojt kötték. Tatom kedves olvasó
hogy nem érted a serompoj micsodá
de hánh a kötekerités magyarul minid
serompojos. ut fenyö fát fának a hegye
igen bogos ezt el hasogassák ojan kar
vastagságu rudrákba oztan ezt a föld
be verik egy mástol egy ásnyira
s a tetejin alább egy fél sakkra fuzsér
ból egy koszorut fonnak hogy jó keményen
álljanak es a serompojos kert ezt kötték
a leányok a szemiket bé kunták s
olvastak kilenc serompojt s a tizedikét
meg kötték pántikával ostán reggel jöttek
hogy lássak mijent kötték ha jó bogost
kötték akkor vót öröm met a nevinek bogosb
annál gazdagabb legen kérte meg egy kötték
ha megint nem vót bogos akkor a-

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A leányok pedig azt szeretnék tudni hogy szegén legén vaj gazda kéri e meg ezt ugy tudták meg hogy ujesztendö éjjelin sorompojt köttek. Látom kedves olvasó hogy nem érted a sorompojt micsoda 40

Nekűnk a közkeritések majdnem mind sorompojos. A fenyö ~~fát~~ fának a hegye igen bogos ezt el hasogassák ojan kar vastagságu cándrákba oztan ezt a fődbe verik egymástol egy sánta arasznyira s a tetejin alább egy fél sakkra fuzfából egy koszorut fonnak hogy jó keményen áljanak ez a sorompojos kert ezt kőtték a leányok a szemiket bé hunták s olvastak kilenc sorompojt s a tizediket megköttek pántlikával oztán reggel jöttek hogy lássák mijent köttek ha jó bogost köttek akkor vót öröm met a minel bogosabb annál gazdagabb legén kérte meg igy hittek ha megint nem vót bogos akkor a

41.

vőlegén csak vegen vót. Meg arra
es kíváncsiak a leányok hogy mennyit
kell még várni az eskúvőre azt úgy lehet
még tudni ahol egy gője van elmennek
csakes éjjel s neki vólnak a gőjének
hűj ha az első hujra röffentett a gője
akkor jó mer még ebbe az esztendőben
férhez mennyen. De vannak rest gőjék
hogy még tízszer es kell mondani hűj s
még akkor se röffen egyszer a guta környé
ken a vegen lesznt. En magamnes szűdő
éjjelnek vóltam erőst szerettem vónn
meghallgatni ezt a gője kötögetést ele
a leányok tudtával ezt nem lehetett
meg tenni. A szomszédunkba vót egy
öreg gője gondoltam hogy in vde elbújok
s meghallgatom a leányokat
hideg vót fártam vónnak nem jó senki
ivvnia jó maisét órát vártam ne jó
senki. Ot fene egye még en többet nem

[Erdélyi Magyar Adatbank]

41 vőlegén csak szegén vót. Meg arra es kevancsiak a leányok hogy mennyit kell még várni az esküvőre azt igy lehet meg tudni ahol ~~an~~y gője van elmennek csakes éjjel s neki szólnak a gőjének húj ha az első hujra röffentett a gője akkor jó met még ebbe az esztendöben férhez menyen. De vadnak rest göjék hogy még tizszer es kell mondani huj s még akkor se röffen ejenkor a guta környekezi a szegén leánt. Én magames südö gyermek voltam erőst szerettem vóna meghallgatni ezt a gője kötögetést de a leányok tudtával ezt nem lehetett meg tenni. A szomszédunkba vot egy őreg gője gondoltam hogy én ide elbújok s meghalgatom a leanyokat

hideg vót fáztam várok nem jö senki immá jó másfél órát vártam ne jő senki. A fene egye meg én többet nem

vérek. Hát hallom hogy vagy a tá
hát jó két lean vitatkoznak hogy melik
nagyon hamarább a gőjének ni orrán
az eggyik mondja hug a gőzje halgat
megint mondje hug csakes hallgat
hamadszor nagyedszer öttődnör semmi
eredmény ezre meghoragyuk regen lean
Reservesen reja kialt hujte ne hogy a ron
Nyavaja tögön beléd átkozottja.
en má akkor pukkadtam meg a kacagás
tól el kellett onnat futnak máskeppen
el árulom magamot. Kegen teanyokot
a sürás fajtogatta en meg kacaghatnám
vót. A kőbe a Kutya es ugat ni kezdet
s hi jött a szomszéd hogy ki jár ott
Különös ember vót minnyá rid ni
kezte hogy mit jármak es ő udvaran éjel
na emyátok nemyóragot sok rilbance
inkább imádkoznátok a fejjet hogy a
disznyot kötögetitek eltakarodjatok

[Erdélyi Magyar Adatbank]

várok. Hát hallom hogy ropog a hó hát jö két leán vitatkoznak hogy mejik szojjon hamarébb a gőjének nó osztán az eggyik mondja huj a göjje halgat megint mondja huj csakes hallgat harmadszor negyedszer ötödször semmi éredmény erre megharagszik szegen leán keservesen reja kialt hujte ne hogy a rosz nyavaja törjön beléd átkozottja.

én má akkor pukkadtam meg a kacagástól el kellett onnat fussak másképpen el árulom magamot. Szegen leanyokot a sirás fojtogatta én meg kacaghatnám vót. A közbe a kutya es ugatni kezdet s ki jőtt a szomszéd hogy ki jár ott

különös ember vót minnyá szidni kezdte hogy mit járnak az ő udvarán éjel az anyátok menyósagat sok ribanca inkább imádkoznátok a hejjet hogy a disznyot kötögetitek eltakarodjatok

A [illegible] leányok nagy szigorúsággal
hazamentek a erőst szeggyeltek hogy vége
járkak. Új esztendő napján mindenki
boldog újesztendő kívánással köszönti
egymást. A fiatalok erőst várják virkeresztet
mert addig nem szabad nyilvános mulatságot
táncot csinálni csak virkeresztet után való
vasárnap. Virkeresztnapjon mise szigorával
procktiorral át megyen az egész nép a templom
ba vagyárra ott van a vízszentelés.
Mindenki viszen haza szentelt vizet, mert
vecsernye után a pap megindul házszentelni
ami eltart vagy négy napig.
Hogy szentelni a pap mellett járnak a deák
a harangozó négy muskétásokkal kettő a papnál
is kettő ahi előre menyen csengettyűvel hogy
adva hogy jő a pap. A házakban egy fa
tyúval terdenálva várják a szentkeresztet
az asztal letéritve fehér abrosszal rajta
szentelt vizzel edény. Át kapuba a deák

[Erdélyi Magyar Adatbank]

43 a szegen leányok nagy szégyenkezve haza mentek s erőst szégyelték hogy igy jártak. Új esztendő napján mindenki boldog újesztendö kivánással köszönti egymást. A fiatalok erőst várják vizkeresztet met addig nem szabad nyilvános mulatságot táncot csinálni csak vizkereszt után való vasárnap. Vizkereszt napján mise végeztével prosektioval átmegyen az egész nép a plebánia udvarára ott van a viz szentelés.

Mindenki viszen haza szentelt vizet, met vecsernye után a pap megindul ház szentelni ami eltart biza négy napig.

Ház szentelni a pap mellett járnak a deák a harangozó négy ministráns kettö a papval s kettő aki előre menyen csengettyüvel hirt adni hogy jő a pap. A házbeliek égő gyertyával térden álva várják a szent keresztet az asztal leteritve fehér abroszval rajta szentelt vizvel edény. A kapuba a deák

kerdi: Királyok nak királyának Jézus Krisztusnak
enekek, a miniszránsok: Békesség e házra stb.
a pap imádkozik és a hàzbelikk és a pap meg
hinti szentelt vízzel és szókra nyujtsa a fesü-
letet a családfőknek és aztan mindenkinek.
a kántor családi ajtóra irja G. M. B. és az
esztendő számot: A Lekrestyés kérdi a gazdától
mit adnak a szent keresztnek nevében a gazda
feleli Jézus nevét s minden jót. A gazda ad
tehetsége szerint pénzt s még valami gabonát
árpát, zabot, törökbúzat, rozsot, még vajcsy
füstölt szalonnát. az asszony ad két liter tejet
egyhét lej kendert vagy kender szemet
a gabonát a szekérre teszik met ecs jár
a hàs szentelőkkel. Amikor a hàs szentelés
meg van ott inmá bé állott a versenq
innya szalad mindenki. Most osztán kezdő
nek a tè cok takarodnunk bálok s koma
tisteletek. A táncot a legények rendezik
van minden csoport legénnek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

kezdi. Királyoknak királyának Jézus Krisztusnak éneket, a ministránsok: Békesség e ház stb. a pap imádkozik és a házbeliek es a pap meg hinti szentelt vizvel és csókra nyujtsa a feszületet a családfőknek és aztan mindenkinek. 44

a kántor ezalatt az ajtóra irja G. M. B. és az esztendö számot. A Sekrestyés kérdi a gazdától mit adnak a szent kereszt nevében a gazda feleli Jézus nevét s minden jót. A gazda ad tehetsége szerént pénzt s még valami gabonát árpát, zabot, törökbúzat, rozsot, még vajegy füstőlt sonkát. az asszony ad két három tojást egykét fej kendert vagy kender cérnát a gabonát a szekerre teszik met azes jár a ház szentelőkvel. Amikor a ház szentelés meg van ott immá bé állott a farsang immá szabad mulatni. Most oztán kezdődnek a t[án]cok lakadalmak bálok s koma tiszteletek. A táncot a legények rendezik van minden csoport legénnek

egy választott elöljárója az el menjen a bíróhoz s engedejt kér az éjjeli
tánczra. Aztán el menjen mársikasokat
fogad s ö gyüti fel a legenyektöl a pénz
amit a mársikasoknak kell fizetni s a
helyet a hol tánczolnak. este hét órakor
kezdödik a tánc. A legenyek el mennek
lejánekett met a leányok hivás nélkül
nem mennek met az nagy negyen vona
Minden legen a szerelöjit el hijja de
nem hogy hijja hanem az apától vagy
annyától szépen el kell kérje hogy enged
jék el a lejént a tánczba. Akinek
pedig nincsen szerelöje az a szegen leján
csücsül het otthonn ha valamejik barátneja
meg nem ránja akinek van szeretője
és arról meg nem tudósítja. Hát ezekkel
bizo nagy jót tett aki egy-ijen kéránt
el hivott a tánczba. Tánc nézni es
mokták járni menyecskék fiatal asszonyok es

[Erdélyi Magyar Adatbank]

egy választott előljárója az el menyen a biróhoz s engedejt kér az éjjeli táncra. Aztán el menyen mozsikásokot fogad s ő gyűti fel a legenyektől a pénzt amit a mozsikásoknak kell fizetni s a házétt a hol táncolnak. este hét órakor kezdödik a tánc. A legenyek el mennek lejánokétt met a leányok hivás nélkűl nem mennek met az nagy szegyen vona

Minden legén a szeretőjit el hijja de nem hogy hijja hanem az apától vagy anyától szépen el kell kérje hogy engedjék el a lejánt a táncba. Akinek pedig nincsen szeretöje az a szegén leján csücsülhet otthonn. ha valamejik barátneja meg nem szánja akinek van szereteje és aval meg nem hivassa. Hát azokval biza nagy jot tett aki egy ijen leánt el hivott a táncba. Tánc nézni es szoktak járni menyecskék fiatal asszonyok es

Hanem ezten a mejik lean nem tudott
jól táncolni ae ezten a mesct a falról
mind levette árulhatta a peterseJmet
Kedves olvasó ne csudálkozz ha a magyar
tancohon kűjel másfélét es táncolnak
itt nálunk válcot, hórát estájert polkát
ruzásikát es sok másfelet met sokfele nácio
van körűllöttünk es sok féle szokást látunk
Most pedig nézzük meg a lakadalmat es
kedves olvasó éppen a szomszédba van
nagy zso nálunk a lakadolom ha ae
ember hivatalos óda. A lakadalom re
nagy elökésület van első sorban
keresnek egy lakadalmas gazdát aki
mindenről kell gondoskodjon és mindent
rendbe tegyen mert a rendes és
békésen lefolyása a mulatságnak és
étkezésnek ő a felelős. Ő hivogetja meg
a vendégeket akiket ae örömapa
akar. Ő fenntari étel ital dolgát.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Hanem osztan a mejik lean nem tudott jól táncolni az osztán a meszet a falról mind levette árulhatta a petrezsejmet

Kedves olvasó ne csudálkozz ha a magyar tancokon kűjel másfélét es táncolnak itt nálunk válcot, hórát estájert polkát ruzásikát és sok másfélét met sokféle náció van körülöttünk és sok féle szokást látunk

Most pedig nézzük meg a lakadalmat es kedves olvasó éppen a szomszédba van nagy szó nálunk a lakadolom ha az ember hivatalos óda. A lakadalomra nagy elő készűlet van első sorban keresnek egy lakadalmas gazdát aki mindenröl kell gondoskodjon és mindent rendbe tegyen mert a rendes és békés~~en~~ lefolyása a mulatságnak és étkezésnek ö a felelős. Ő hivogatja meg a vendégeket akiket az őrőm apa akar. ő rendezi étel ital dógát

47.

Ő vesse tehát nálunk a vőfények
nem varrnak és nem csinálnak
semmit esetleg egyet egyet lőnek
Dehát vegyük sorba kedves olvasóim
a lakodalom előtt egy hétvel immár
nagyba dolgoznak a lakodalmas
házak dunyhát és matrácot vágnak
met sok hús kell a lakodalomra
a szakácsnék sütnek vünteln.
a lakodalom előtt a gazda meghívja a vendégeket ünnepi formán
Diszörjük a szent háromságot kivendelte a szent házasságot M.N igen
szépen kéri hogy nevedes 10 órakor
az Ő házánál jelenne meg nehi
fiának / leányának / örömére napjára
és elkeserni őhat ez Isten házába
a szent hit / elvatelére melyet
ha meg nem vetnek nünnesen
vadya egész has nepcsétől

Dicsértessék a Jézus Krisztus

[Erdélyi Magyar Adatbank]

47 Ő versel tehát nálunk a vőfények nem szavalnak és nem csinálnak semmit esetleg egyet egyet lőnek

De hát vegyük sorba kedves ólvasom

A lakadalom előtt egy hétvel immá nagyba dolgoznak a lakadalmos haznál disznyot és marhát vágnak met sok hús kell a lakadalomra a szakácsnék sütnek szűntelen.

a lakadalom előtt a gazda meg hijja a vendegeket ilyen formán Dicsérjük a Szentháromságot ki rendelte a szent házasagot N N igen szépen kéri hogy szeredan 10 orakor az Ő házánál jelenne meg neki fiának /leanyának/ őrőme napjara es elkeserni őket az Isten házába a szent hit felvetelere melyet ha meg nem vetnek szüvesen varja egész haz népestől.

Dicsértessék a Jézus Krisztus

Rendes lakodalomba szokott 40–50 pár vendég lenni de nem ritka a 80–100 és 150 pár is. Lakodalom reggelén nyolc órakor megjöttek a mezsikések. A lakodalmas házaknál minden kapu szára fenyőfák vannak hosszu rudra kegyezve és szallagokkal fel ékesitve es a jele a lakodalomnak.

Mert immár kezdnek jövögetni a vendégek a mezsikések marsot huznak a gazda az ajtóba fogadja a mézes pálinkával bé mennek azután jön a mulatság tizenegy órakor van az esküvö addig eljövögetnek a vendégek mikor immár mindenki megjelent akkor a gazda felkéri a vendégeket hogy mindenki leggen csendbe és elkezdi: /: ezt a házainál szokták :/

Tisztelt vendég sereg egy kis esendre kérem, egy pár szót inditok amig végét érem.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

48

Rendes lakadalomba szokott 40–50 pár vendég lenni de nem ritka a 80–100 és 150 pár se. Lakadalom reggelén nyolc órakor megjöttek a mozsikások.

A lakodalmas háznál minden kapu sasra fenyő fák vannak hosszu rudra szegezve és szallagokval fel ékesitve ez a jele a lakadalomnak.

Most immá kezdnek jövögetni a vendégek a mozsikások marsot huznak a gazda az ajtoba fogadja a mézes pálinkával bé mennek aztán fój a mulatság tizenegy órakor van az esküvő addig eljővőgetnek a vendégek mikor imma mindenki megjelent akkor a gazda felkéri a vendégeket hogy mindenki legyen csendbe és elkezdi: /ezt a hazainál adták/

Tisztelt vendég sereg egy kis csendre kérem, egy pár szót inditok amig végét érem.

A vő legény nél

A garda elé készitö az öröm apat is
öröm anyát s test vèreket a bucsuzásor
A vendégeket csendre kéri és mondja
El jött már az indulási óra melyben
kedves magzatjik oltárhoz indulna:
de mig el indulnánk erre a napp utra
kentetjünk nehány rét mostan a
bucsura. Ekkor le tesznek egy
magyaros parnét a földre és arra
térdel a vőlegény s meg csokolja
apja anyja kezét s megköszöni
a külök jóságát és a test vereit meg
csokolja erre a muzsikások egy keser-
vest muzsikálnak s el indul
menet a vőlegényt két nyoszolo
leány karján fogja s el indulnak
elöl a garda utánna a zenészek
a vőlegény s a násznép elmennek
a hazaihoz de ott nem akarják
be fogadni a kapukat be kötik

[Erdélyi Magyar Adatbank]

49 A vö legenynél

A gazda elé készíti az öröm apat is öröm anyát s testvéreket a búcsuzásra

A vendégeket csendre kéri es mondja

Eljött már az indulási óra melyben kedves magzatjik oltárhoz indulna: de mig el indulnánk erre a nagy utra szenteljünk nehány szót mostan a bucsura. Ekkor le tesznek egy magyaros parnát a földre és ara térdel a vőlegény s meg csokolja apja anyja kezét s megköszöni a szűlők jóságát és a testvéreit meg csokolja erre a mozsikások egy keservest mozsikálnak s el indul

menet a völegént két nyoszolo leán kartén fogja s el indulnak elöl a gazda utanna a zenészek a vőlegen s a násznép elmennek a hazaihoz de ott nem akarják bé fogadni a kapukat bé kőtik

I kiáll az egész vendég nem engedik
bé. Ekkor a két gazda vitába kezd s
minél több kérdést tesznek fel egy másnak
a völegény gazdája három fogas kérdésre
kell megfelelyen a mejre ha nem tud
felelni bizo vágyon a völegény násznépire
utalan jók tusakodás után megesnek
bé eresztik de a hozait eldugjak.
Völegény gazdája ekép szól a küszöbön
Ma hajnalba alig hogy virradt a reggel
esse gyülekeztünk szép rámas seregel
jöttünk ostan tintessége hajlekukba
végre kedves ~~menyasszonyunk~~ nagy
tudeletére. Át nászunnagy urakhoz van
egy kis kérésünk ottan kinn várakozik
szép sereg vendégünk legyenek
szivesek őket bé fogadni mi se
fogunk orsot adozok maradni.
it gazda beljebb lép szét néz es igy szól
kedves vendégeim en csak ez t

[Erdélyi Magyar Adatbank]

s kiáll az egesz vendég nem engedik bé. 50
Ekkor a két gazda vitába kezd s minél több kérdést tesznek fel egymásnak a völegény gazdája három fogas kérdésre kell megfeleljen a mejre ha nem tud felelni biza szégyen a volegény násznépire

Aztán sok tusakodás után meges csak bé eresztik de a hazait eldugják.

Völegény gazdája ekép szóll a küszöbön

Ma hajnalba alig hogy virradt a reggel essze gyülekeztűnk szép számos sereggel jöttűnk aztán tisztességes hajlekukba végre kedves ~~mennyasszonyunk~~ hazai lanyasszony nagy tiszteletére. A násznagy urakhoz van egy kis kérésünk ~~itt~~ kinn várakozik szép sereg vendégünk legyenek szivesek őket bé fogadni mi se fogunk azért adosok maradni.

A gazda beljebb lép szét néz es igy szól kedves vendégeim én csak azt

csodálom hogy a kiert jöttünk
ast sehol se lettem oda be maradt
tán ön majd kimstálom
hogy kárba ne veszen sok fáradozásom
Hozzá lány asszon jöjjön ki kertemből
it mü szerencsénk sok fáradságáért
Előbb el kesérjük az Isten házába s
öt össze kössük a hitnek láncával
hogy vidám örömbe tartos boldogságba
élyen maradhasson szerelmes párjával
utazik ki a mai kat kammadver es
keven vagya a völegén nagy tüzel
met lem segbe kányék meg segent
s ne szenvedtessék hanem a haznit
karjába vezessék.
Ekkor hirom maszkarát adnak
elé egyenként csufak venek erőst
kell ügyejen a völegén magára
met mindenképpen meg akarják
csokolni ami szégyen lenne neki

[Erdélyi Magyar Adatbank]

51 csodálom hogy a kiért jöttünk azt sehol se látom oda bé maradt tán én majd kiinstálom hogy kárba ne vesszen sok fáradozásom

Hazai lány asszon jöjjön ki kertemét

A mű seregunknek sok fáradságaért

Előbb el késérjük az Isten házába s ött össze kössűk a hitnek láncával hogy vidám örömbe tartos boldogsagba éljen mind halálig szerelmes párjával

Adják ki a matkát harmadszor es kérem várja a völegén nagy türelmetlenségbe szánják meg szegént s ne szenvedtessék hanem a hazait karjába vezessek.

Ekkor három maszkarát adnak elé egyenként csufok vének erőst kell ügyeljen a vőlegén magára met mindenkeppen meg akarják csokolni ami szégyen lenne neki

Végre elé adjak a szép tokrétis harcait
s akkor a gaeda kezdi a bucsuztatást
a harcait a szüleitől s testvéreitől:
Tiztelt vendég sereg egy kis csendre
kérem egy pár szót undith amig
végét érem. Egymás iránt való szeretetre
Jsten s ember előtt való szép életre
tes ma fogadalmat a hazai s pánya
ki az elindulást már már elég várja
de mig el indulnánk a templomi
útra szentelyünk nehány szót mastan
a bucsura. At Mátka bucsuzik édes
szüleitől szivéből szeretett jó testvéreitől
sullana de nem tud látom bus
arcával en tehat el vandom mit
elmije gondol legyünk csendesseglie
nemes komparnia ja egymas
sultegas szány ön oda hátra allot a
hegedunek szünjön a zenges
a szekantyuknak a nemulyon zenges

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Végre elé adjak a szép bokrétás hazait s akkor a gazda kezdi a bucsuztatást a hazait a szüleitól s testvéreitől: 52

Tisztelt vendég sereg egy kis csendre kérem egy pár szót inditok amig végét érem. Egymás iránt való szeretetre Isten s ember előtt való szép életre tesz ma fogadalmat a hazai s párja ki az elindulást már már elég várja de mig el indulnánk a templomi útra szenteljünk nehány szót mostan a bucsura. A Mátka bucsuzik édes szűleitől szivéböl szeretett jó testvéreitől szollana de nem tud látom bus arcárol en tehat el mondom mit elméje gondol legyünk csendességbe nemes kompánia s a gyermek suttogas szünjön oda hátra Most a hegedunek szünjön a zengése a sarkantyuknak is nemuljon pengese

met bucsuzasom nak most lenni kezdese legyünk tanulemmel mig lenni végzése.

Bucsú az apától

~~Ebben is apám nem hozzád~~ ~~forditom bucsuzó beszédem sokszor~~ ~~indítom köszönettel vesem atyai voltodat~~ ~~apolta engem kedves leányodat~~ ~~meg tudtalak~~ ~~az Istenre kérlek engedd~~ ~~el jönnöm hogy el ne veszítsem~~ ~~szegény lelkemet eldjon~~

Ebben is apám nem hozzád forditom bucsuzó beszédem sokszor inditom köszönettel vesem atyai voltodat hogy apoltál engem kedves leányodat az Istenhez ima te drága segedet gyámoltsa értem te szép versegedet az elöl szabja tartsa életedet és fusitse mindenkor az egész segédet bocsass meg ki apám hu meg

[Erdélyi Magyar Adatbank]

53 met bucsuzasomnak most leszen kezdése legyűnk turelemmel míg leszen végzése.

Bucsu az apatol

~~Elsobben is apám szóm hozzád forditom bucsuzó beszédem zokogva inditom Koszonettel veszem apai voltokat hogy apoltal engem kedves leanyodat bocsass meg jo apam ha meg bantottalak es ha téged sokszor háboritottalak az Istenre kérlek engedd el vétkemet hogy el ne veszitsem én szegén lelkemet aldjon~~

Elsőbben is apám szóm hozzád forditom bucsuzó beszededem zokogva indito[m] köszönettel veszem atyai voltodat hogy ápoltál engem kedves leányodat az Egeknek ura te őregsegedet gyamolitsa értem te szép vénségedet az elők sorába tartsa életedet s frisitse mindenkor az egészségedet bocsáss meg jó apám ha meg

bántottalak és ha sokszor téged
háborítottalak. de Istenre kérlek engedd
el vétkemet hogy el ne veszítsem én
regény lelkemet. Áldjon meg az Isten
szívemből kívánom ezzel én befejezem
tőled búcsuzásom

Búcsu az anyától

Édes anyám mikor te hozzád benéleh
a szivembe akkor nagy fajdalmat érzek
Te neked kívánom hogy e földön élek
És hogy felneveltél hálát adok neked
Te irányitottad eddig a sorsomat
Lelkemről el ültel minden bús gondokat
Örömmel töltötted be mindig valomat
És adtál én nékem minden féle jókat
Isten rendelése hogy tőled elvaljak
I választott fijem vel külön uton járjak
De bár tetőled messzé haladok
Meges mindenkoron hü lényed maradok
Csak ezért az egy ett könyörgöm te neked

[Erdélyi Magyar Adatbank]

bántottalak és ha sokszor téged háboritottalak. Az Istenre kérlek engedd el vétkemet hogy el ne veszitsem én szegény lelkemet. Áldjon meg az Isten szivemből kivánom ezzel én bevégzem tőlled bucsuzásom

54

Bucsu az anyától

Edes anyám mikor te hozzád beszélek
A szivembe akkor nagy fajdalmat érzek
Te neked köszönöm hogy e földön élek
És hogy felneveltél hálát adok neked
Te iranyitottad eddig a sorsomat
Lelkemről el üztel minden bús gondokat
Örömmel töltötted bé mindig valomat
És adtál én nékem mindenféle jokat
Isten rendelése hogy tölled elvaljak
S válaszott férjemvel külön úton járjak
De bár tetölled másfelé haladok
Méges mindenkoron hű lányod maradok
Csak azért az egyért könyörgöm te neked

Tartsd meg vra nyomban hü szeretetedet
Légy szerető anyám bár nem lesek veled
Áldja meg az Isten minden lépésedet

Búcsú a testvérektől

Áldjon meg az Isten kedves testvéreim
Kikkel együtt telt el vidám gyermekségem
Jóságaitokat immáron könönöm
El megyek e háztol ahol együtt éltünk
Ahol víg örömbe volt együtt sok részünk
Édes szülőinket igen szeressétek
Mindent a kedvükre szívesen tegyetek
Tőlletek e kérés az én búcsúzásom
Áldjon meg az Isten szívemből kívánom

Búcsú a leányoktól

Kedves barátnőim szűz virágok lányok
Búcsúzásom körbe hozzátok és nőttök
Adja a Teremtő ki gondol mint titeket
Hogy hamar találjátok meg a páratokat
Kikkel szeretetbe jóban utatokat
Boldogság mezején szépen virágoztat

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Tarts meg irányomban hű szeretetede
Légy szerető anyám bár nem leszek veled
Áldja meg az Isten minden lépésedet

Bucsu a testverektől

Áldjon meg az Isten kedves testvéreim
Kikkel együtt telt el vidám gyermekségem
Jóságaitokat immáron köszönöm
El megyek a háztol ahol együtt éltünk
Ahol vig örömbe volt együtt sok részünk
Édes szülöinket igen szeressetek
Mindent a kedvikbe szivesen tegyetek
Tölletek e kérés az én bucsuzasom
Aldjon meg az Isten szivemböl kévánom

Bucsu a leányoktól

Kedves barátnőim szűz virágok lányok
Bucsuzasom közbe hozzatok és szollok
Adja a Teremtö ki gondol ránk sokat
Hogy hamar találjátok meg a parotokat
Kikkel szeretetbe járván utatokat
Boldogság mezején szedven virágokat

Hogy ez megtörténjen ennis esedékem
Keresett lányteréek az Isten véletek.

Búcsú a legényektől

Álljatok elömbe ök hires legények
Akik nemelyemet gyakran nemlél tétek
Es én nekem annyi sejset bevéltetek
De megis hiába, nem lettem tietek

Utolsó búcsu

Örömmel virradt ránk e gyönyörü reggel
Örömmel üdvözlöm ártatlan nivemmel
De most a nivemet nagy bánat fogta el
Mert a hóéas élet útjára léptem fel
Hiszen ez én útam melyre én indulok
Azért ok Istenem tehozzád forduloh
I Tetölled búcsuzó nivvel búcsánatot kérn
Mert segelyt és áldást csak Tetölled nyerek
Ne hadj el ö kérlek e nehéz sorsomba
Szent Fiaddal együtt álj mellettem nyomban
Mert ma változik meg életemnek sora
Vagy hosszu örömre vagy örökös búra

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Hogy ez megtörténjen enis esedézem 56
Szeretett lánytársak az Isten veletek.

Búcsú a legényektől

Álljatok előmbe sok hires legények
Akik szemelyemet gyakran szemléltétek
Es én nekem annyi sépet beszéltetek
De megis hiába nem lettem tietek

Utolso bucsu

Örömmel virradt ránk e gyönyörü reggel
Örömmel üdvözlöm ártatlan szivemmel
De most a szivemet nagy bánat fogta el
Met a házas élet útjára léptem fel
Hosszu az én útam melyre én indulok
Azért oh Istenem tehozzád fordulok
S Tetölled buzgó szivvel bocsánatot kérek
Mert segelyt és áldást csak Tetölled nyerek
Ne hadj el ó kérlek e nehez sorsomba
Szent Fiaddal együtt álj mellettem nyomban
Mert ma változik meg életemnek sora
Vagy hosszu örömre vagy örökös búra

Azért Ők Istenem kérlek legyél velem
Bocsáss meg ellened elkövetet vétkem
Hogy boldog lehessek a házas életbe
S életünknek végén a Mennyekbe végybe
Szivemből szeretett kedves jó szüleim
És kik jelen vagytok rokonim s testvéreim
Kisérjetek el mind az Isten házába
A Mindenható nak szentelt templomába
S kérjétek az Istent értem imádkozva
Hogy jó áldását adja rám házasságomra
Hogy boldog lehessek a házas életbe
Induljunk el hát a Jézus nevében
Ő nekie utunkon vezérelgjen Isten
Most a gárda int a menyasszonynak
annak kurzust egy keszrest s aztán
fel sorakozzad a násznépet
legelöl a gárda utánna a férfiak
aztán a menyasszony a szülei után
a házasi két vőfélyvel s utánna
a vőlegény két nyoszolyóval vagy

[Erdélyi Magyar Adatbank]

57 Azért Oh Istenem kérlek legyél velem
Bocsásd meg ellened elkovetet vetkem
Hogy boldog lehessek a házas életbe
S életünknek végen a Mennyekbe végy be
Szivemből szeretett kedves jó szüleim
Es kik jelen vagytok rokonim s testvérim
Kisérjetek el mind az Isten házába
A Mindenhatónak szentelt templomába
S kérjétek az Istent értem imádkozva
Hogy bő áldását adja szent házasagomra
~~Hogy boldog lehessek a házas életbe~~
Induljunk el hát a Jézus szent Nevében
S nehéz utunkon vezéreljen Isten

/Most a gazda int a zeneszeknek azok huznak egy keservest s azután fel sorakoztassa a nász népet legelől a gazda utanna a férfiak aztán a zenészek a zeneszek után a hazai két vőfélyvel s utánna a vőlegény két nyoszolyóval vagy

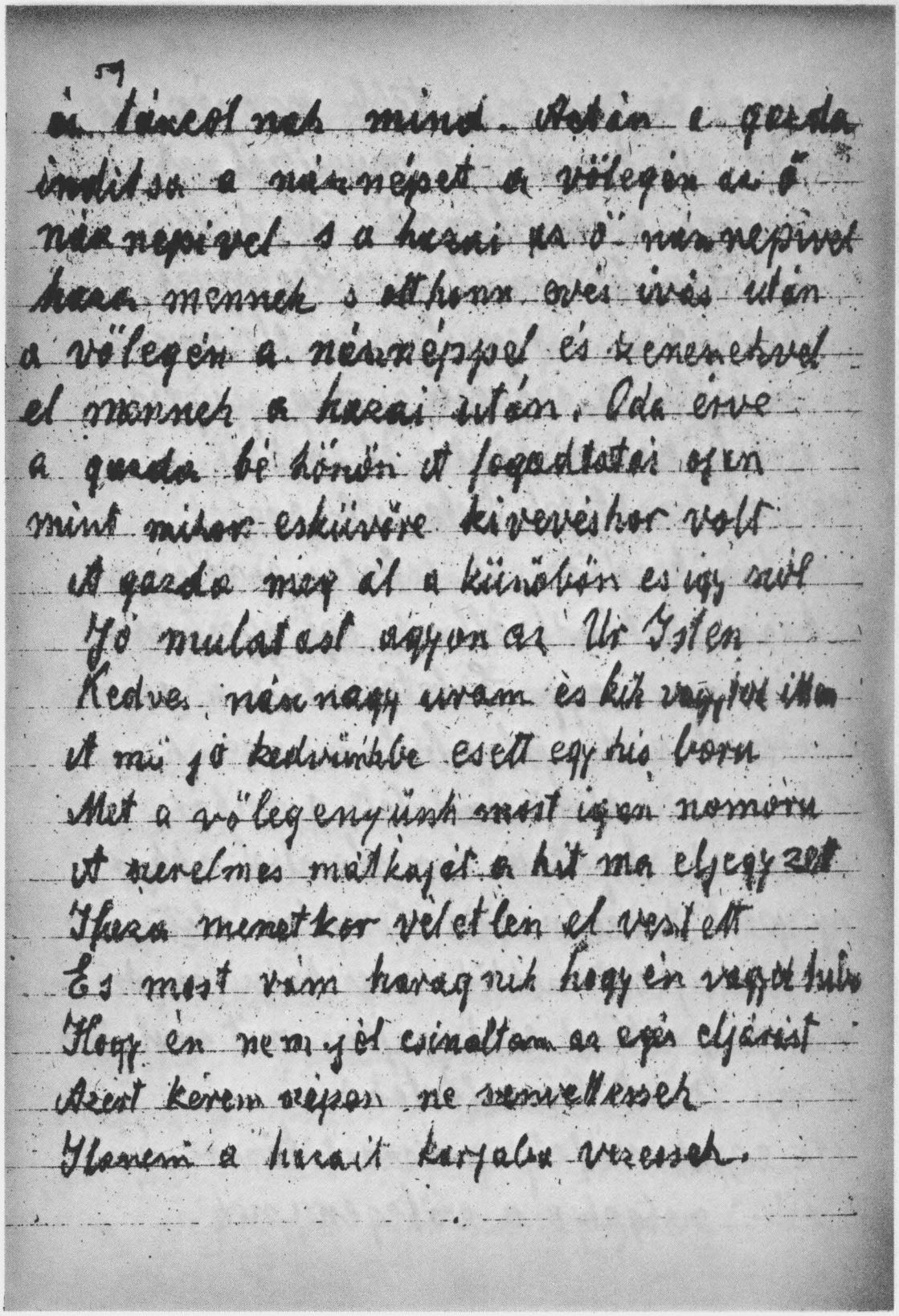
nénnyel és ezután a többi násznép rép
rendbe. A templomig muzsikálnak
a zenészek a templomnál csend lesz
a násznép be vonul az vőlegénnyel a
a hazai val a templomba ele mennek
a szentélybe a sekrestyés meg gyüjti a
a gyertyákat a kántor el énekeli a
Jöjj el Szentlélek Istenek énekét
s ezután kezdödik az esketés a vőlegény
s hazai hátánál állnak egy gyertyával
a két násznagy. Esketés után a násznép
ki vonul a templomból a zenészek
ráhuznak veleni indulot s mikor
mindenki kijött a templomból akkor
egy párt táncolnak a templom előtt
az után, ezt mindig muzsikalni rendesen
mindig Weid csak pajtás mit mutatok
be nép leánt táncoltatok.
Az egyik vőfély a hazait táncra keri
s addig nolgalja a vőlegényneh

[Erdélyi Magyar Adatbank]

négyvel és azután a többi nász nép szép rendbe. A templomig muzsikálnak a zenészek a templomnál csend lesz a násznép bé vonul az volegenyvel s a hazaival a templomba ele mennek a sentéjbe a sekrestyés meg gyújcsa a gyertyákat a kántor el énekli a Jöjj el Szentlélek Isten stb éneket s azután kezdődik az esketés a vőlegény s hazai hátánál állnak égő gyertyával a két nász nagy. Esketés után a násznép ki vonul a templomból a zenészek ráhuznak valami indulot s mikor mindenki kijött a templombol akkor egy párt táncolnak a templom előtt az uton, ezt szokták muzsikálni rendesen mindig „Nézd csak pajtás mit mutatok be szép leánt táncoltatok”

58

Az egyik vőfély a hazait táncra kéri s oda szolgalja a völegenynek



Ő tánczol nek mind. Utóján e gerda
indítsa a násznépet a vőlegén az ő
násznepivel s a hazai ra ő násznepivel
haza mennek s otthon ovés ivás után
a vőlegén a násznéppel és zenészekkel
el mennek a hazai után. Oda érve
a gerda be hönön ő fogadtatai ezen
mint mikor eskűvőre kivevéshor volt
ő gerda may ál a küszöbön es egy szál
Jó mulatsát aggyon az Ur Isten
Kedves násznagy uram és kik vagytok itten
ő mi jó kedvünkbe esett egy kis born
Met a vőlegényünk ennek igen nemes
ő szerelmes mátkajét a hit ma elvegyzett
Ihasa menetkor vélet len el veszett
És most vam haragvik hogy én vagyok itten
Hogy én nem jól csinaltam az egés elyárist
Ezért kérem szépen ne szomorkodjanak
Hanem a hazait karjaba vezessék.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

59 és táncolnak mind. Aztán a gazda inditsa a másznépet a vőlegén az ő násznépivel s a hazai az ő násznepivel haza mennek s otthonn evés ivás után a vőlegén a násznéppel és zeneszekvel el mennek a hazai után. Oda érve a gazda bé köszön A fogadtatás ojan mint mikor esküvőre kivevéskor volt

A gazda meg ál a küszöbön es igy szól

Jó mulatast agyon az Ur Isten
Kedves nász nagy uram és kik vagytok itten
A mü jó kedvünkbe esett egy kis boru
Met a vőlegenyünk most igen szomoru
A szerelmes mátkáját a kit ma eljegyzett
Haza menetkor véletlen el vesztett
És most rám haragszik hogy én vagyok hib[ás]
Hogy én nem jól csinaltam az egész eljárást
Azért kérem szépen ne szenvettessek
Hanem a hazait karjaba vezessek.

Ekkor aztán kezdődnek az alkudozások hogy mennyiért adják ki. A gazdának kell legyen egy marok apró pénze s azt elszórja a vendégek közt s akkor kivetkőzik a kabátjából. De aztán még van egy csomó akadály a legényen el kell kötni az ujját s amíg meg nem fizetik a leányt nem engedik el.

Hazaérve az ajtó előtt megáll a gazda benn az ezerbe a nászasszony az örömapa örömanya állnak egy kenyérrel s egy darab sóval. A gazda szól:

Szerencsés jó napot adjon az Ur Isten
Hálát hogy e napra felvirradt ott népen
Sok fáradozásunk nem esett hiába
Mert egy drágaságos kincset hoztunk ebbe házba
Imé a házai velünk megérkezett
Tessék nászasszony urom fogjon vele kezet
A másasszony és örömanyák megcsókolják
S ezután a nászasszony a kenyeret sóval

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Ekkor aztán kezdödnek az alkudozások hogy mennyiért adják ki. A gazdának kell legyen egy marok apró pénze s azt elszorja a vendegek közt s akkor kivatotta a hazait. De aztán még van egy csomo akadály a legenyek el kötik az útat s amig meg nem fizetik a leányt nem engedik el. 60

Haza érve az ajtó előtt megáll a gazda benn az ereszbe a násznagy az öröm apa öröm anya állnak egy kenyervel s egy darab sóval. A gazda szól:

Szerencsés jo napot adjon az Ur Isten
Hála hogy e napra felvirasz[t] ott szépen
Sok fáradozásunk nem esett hiába
Met egy drága kincset hoztunk ebbe házba
Imé a hazai velünk meg érkezett
Tessék násznagy úram fogjon vele kezet

A násznagy és öröm szűlök megcsokoljak s azután a násznagy a kenyeret s a sót

Utadya az ifjú párnak a szerelmes
legyetek boldogok az Isten adjon nektek
böven kenyeret és sót. azután meg
mulatnak mig a zene de kezdnek
Terüteni asztalhoz leteleptik az összes
vendegeket a völegen s hajadit sorok
ba ültetik festékest hivnak a falon
-s ott ülnek a fiatal párok s mellettük
két felöl a leányok. Ha nincs nagy
asztal a többi vendegek az asztalok
megterítve. Hozzák elöször a levest
a gazda be mondja a tál levest a
násznagynak ilyen képenn:

Gazdánk vendegeit mind megvolltak
Finom becsülettel hozzához hivatta
Szakácsnékkal harát megnaparitlta a
Ugy es szakácsnéink kinek mindennekkel
Legjobb szeretettel jó meleg levessel
Tessék hát uraim adjanak egy kis tért
A Vendeg részére a leves ide ért

[Erdélyi Magyar Adatbank]

61 átadja az új párnak e szavakkal legyetek boldogok az Isten adjon nektek bőven kenyeret és sót. aztán meg mulatnak szól a zene de kezdnek Teriteni asztalhoz letelepetik az összes vendegeket a völegen s hazait sorokba ültetik festékest húznak a falra s ott ülnek a fiatal párok s melletik két felöl a leányok. S a násznagy s azután a többi vendégek az asztalok megteritve. Hozzák elöször a levest a gazda bé mondja a tál levest a násznagynak ilyen képenn:

Gazdánk vendégeit mind meg szollitott [a]
Tisztes becsülettel házához hivatta
Szakácsnekkal hazát megszaporitótta
Ügyes szakácsnéink készek mindennekkel
Legelőbb pediglen jó metélt levessel
Tessék hát uraim adjanak egy kis tért
A Vendég részére a leves ide ért.

A násznagy ele Jesu a Tálat a vőfelyek
hordják a vendegek elébe
Aztán jö sörbe a sült hus est a
gazda igy mondja be:
Most en uramek en pecsenyét hoztam
amiért a konyhán sokat varakoztam
a nekáas asszonnyal essa beszélkedtem
egy kis darab húsért napjan hadakoztam
~~es ám jó borztim az~~ e Kedves
vendegeim aki ezik ebbül mint egy
hentes mester ugy meg hizik ettöl
kik pecsenyét esnek mind sokáig
élnek, Öseink is ettöl lettek ojan venek
mert a pecsenyét ök mindenkor
szerették utánna borkukot borral
öblögették ezután jö a lótött kepesztö
ugy mondja be a gazda:
Most kedves násznagy ur en káposztát
hoztam szetseggel eggyet en meges kos-
doltam es ám vendegeim az étkek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A násznagy ele teszi a tálat a vőfelyek hordják a vendegek elébe 62

Azután jő sórba a sült hus ezt a gazda igy mondja bé:

Mostan uraimék én pecsenyét hoztam amiért
a konyhán sokat varakoztam
a szakács asszonnyal essze barátkoztam
egy kis darab húsért ugyan hadakoztam
~~ez ám jó baratim az e~~ Kedves vendegeim aki eszik ebből mint egy hentes mester ugy meg hizik ettől kik pecsenyét esznek mind sokáig élnek, Őseink is ettöl lettek ojan venek mert a pecsenyét ők mindenkor szerették utána torkikot borval őblőgették ezután jő a tötött kaposzta igy mondja bé a gazda:

Most kedves násznagy úr én káposztát hoztam sietséggel egyet én meges kostoltam ez ám vendegeim az étkek

veréve a mi szép hazánknak dicső
hiressége még a királynak es
van gondja am erre áldott ahol
terem ennek a gyökere tessék hát
uraim vegyenek belöle ne fel jen
senki nem lesz beteg tölle. —
A vacsora alatt a vendegek ezeket
isznak és a zenének zenélnek:
Kerek es a zsemle nem fér a
zsebembe kétfelé kell vág ni ugy
kell meg próbalni élyen Garibaldi
Garibaldi vagyok senkitöl se tartok
Kosuth a paytesom Klapka a
barátom élyen mind a három
vagy! Fel legyen pardra tarca
legyen farcdra kutya fejta
ha el vettél met nem veretsz
te engemet tudod mivel csalo
gatsad a szüvemet en el mene
velet ha veletek lehetek stb.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

63 vezére a mi szép hazánknak dicső híressége még a kirájnak es van gondja am erre áldott ahol terem ennek a győkére tessék hát uraim vegyenek belőle ne feljen senki nem lesz beteg tőlle. —

A vacsora alatt a vendegek esznek isznak és a zenészek zenélnek:

Kerek ez a zsemle nem fér a zsebembe kétfelé kell vágni úgy kell meg próbálni éljen Garibaldi

Garibaldi vagyok senkitöl se tartok
Kosuth a pajtásom Klapka a barátom éljen mind a három vagy: Tél legyén páródra tavasz legyen parodra kutya fajta ha el vettél mét nem szeretsz te engemet tudod mivel csalogatad a szüvemet én el menek velet ha veletek lehetek stb.

Teritsen asztal közepe van az asztalokra
és sokféle a süteményeket hozzák és
tálalják egyéb egyébkor megint
asztalhoz ülnek az egész vendégség
sült húst gulyáskát kását sót aszalt
szilvát raknak a vendégek elé
esznek és isznak mikor az asztal
nak vége a vendégek ülve maradnak és a gazda fel nyúlt a
a vendégeket ajándék adásra;
Tisztelt vendég köszönni egy keresem
volna. segítsük ki az új párt egy
kis ajándékkal adhat hát mindenki
az új párnak kedvre annyit megengedd
a szebe. — A másnap az első
aki először ad 1 óráig időben 5 koronát
a gazda kezébe egy tányér a kalán
van arra tesik az ajándékot
a gazda a volegenyhez fordul
és mondja N.N kedves vendégünk

[Erdélyi Magyar Adatbank]

64

Ezután asztal bontas van az asztalokat és szekeket a vöfelyek kihordják és táncolnak ejfélig éjfélkor megint asztalhoz űlnek az egész vendégség

Sűlt hust galuskát kását főt aszalt szilvát raknak a vendegek elé esznek és isznak mikor az asztalnak vége a vendegek űlve maradnak és a gazda fel szollitsa a vendegeket ajándék adásra:

Tisztelt vendég kőszoru egy keresem volna. segitsük ki az uj párt egy kis ajándekkal adhat hát mindenki az új parnak kedvre amenyit megenged a zsebe. — A násznagy az első aki először ad /Beke időben 5 koronat a gazda kezébe egy tanyer s kalan van oda teszik az ajandekot a gazda a volegenyhez fordul és mondja NN kedves vendegünk

itt kedveskedik 10 koronájával
de ezt' monta ével ki nem
fizeti hanem meg sok mindenve
fogja segiteni. akkor az ajándek
adonak ezt mondja: az uj pér
igen szépen köszöni kedves ajén
dékát s arra iggisi magét hogy
hasonló alkalomkor duplán adja
vissza. Mikor befejeződött az ajándek
zedés. A Gazda igy szól: az örömapa és
örömanya s az uj pár igen szépen
köszönik a szép ajándekokat arra igyelik
magukat hogy mindenkinek vissza fogják
szolgálni. Az örömapa és örömanya
ezt mondjak hogy ez a szép mulatság
addig tart amig a zöld faszujka be jö
addig minden vendégnek itt kell marad
Akkor fej a mulatság hajnalig akik
haza mentek azokhoz elmennek hajnalosni
három négy felöltözik maszkaruhak

[Erdélyi Magyar Adatbank]

65 itt kedveskedik 10 koronájával de azt monta evel ki nem fizeti hanem még sok mindenve[l] fogja segiteni. Akkor az ajándék adonak ezt mondja: az uj pár igen szépen köszöni kedves ajándékát s ara igyiri magát hogy hasonló alkalomkor duplán adja vissza. Mikor befejeződött az ajándék szedés. A Gazda így szól: az öröm apa és az öröm anya s az új pár igen szépen köszönik a szép ajándékokat ara igérik magukot hogy mindenkinek vissza fogják szolgálni. S az öröm apa és öröm anya azt mondják hogy ez a szép mulatság addig tart amig a zőld faszujka bé jő addig minden vendégnek itt kell maradjon

Azután foj a mulatság hajnalig akik haza mentek azokhoz elmennek hajnalozni három négy felöltözik maszkaranak

és ugy mosdikásval mennek kajnálozni
össze gyüjtik a vendégeket és vika mennek
a lakadalmas hàzhoz ahol megint asztal
hon ülnek most husval sarranyó levet
adnak ami kiszarnitsa a vendégek
asztán jö a kontyolás a nánnagyné le bont
sa a hasai fejéről a tokrétát s elé vesik
a fökötöt sa kontyoló ruvát ami nagy
lepedö nagysàgu rozsai kendö piros kék
vagy kàrè szin. et hasai hajàt kontyba
tesi a fökötöt fejère illesti s a kontyoló
ruvàt a fejère igazitsa es hèz az uj
menyecske de itt asztán férfi nem szabad
leggen. Három illetve bèt hasonlo
termetü asszony a hasaival leülnek
egy padra s egy lepedövel leteritik
egesen s asztán hijàk a völeget hogy
találja ki miejik as ö felesége. Ha
eltalálja van örüm de ha nem találja
el akkor ki kell váltsa egy vagy két
liter pálinkával

[Erdélyi Magyar Adatbank]

és ugy mozsikával mennek hajnalozni össze gyüjtik a vendégeket és visza mennek a lakadalmasházhoz ahol megint asztalhoz ülnek most husval savanyó levet adnak ami kijozanitsa a vendégek

azután jö a kontyolás a násznagyné le bontsa a hazai fejéről a bokrétát s elé veszik a főkötőt s a kontyoló ruvát ami nagy lepedő nagyságu rozsás kendő píros, kék vagy kávé szín. A hazai haját kontyba teszi a főkötőt fejére illeszti s a kontyoló ruhát a fejére igazitsa és kész az uj menyecske de itt aztán férfi nem szabad legyen. Három illetve két hasonló termetü asszony a hazaival leülnek egy padra s egy lepedővel leteritik egészen s aztán hiják a vőlegént hogy találja ki mejik az ő felesége. Ha eltalálja van öröm de ha nem találja el akkor ki kell váltsa egy vagy két liter pálinkával

A kantyolára eljönek a hazai hazától való vendégek és ajándékval italval ételvel feldiszitett tyukokval és ezek nek asztalt teznek és igy fely estig a mulatsag. Este letelt a lakadalom a vendegek haza mennek de másnap megint össze gyülnek ujjogyulni ujra mozsikast viznek s meginf fely estig nehol egész hétig tart. / másodos leirandó / Pálfordulás öregek beszéde

A farsangon egy éjfelre szokták csinálni ajándék táncot. ekkor nem kell fizetni s aki ebbe táncol az hushagyat kor es kell táncoljon végig.

Most van a kalakok ideje es gonyoz kalak Gyertya szentelö boldog asszony napjan a télnek fele. Ma ha megis epp en az ex terhéje akkor késöre tavaszodunk ki A Gyertya rendeles igen fontos a mü vallasunkba ami gyertyat ma rendelnek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

67 A kontyolóra eljőnek a hazai hazától való vendégek és ajándékval italval ételvel feldiszitett tyukokval és ezeknek asztalt tesznek és igy foly estig a mulatság. Este letelt a lakadalom a vendégek haza mennek de másnap megint össze gyülnek gyógyulni ujra mozsikást visznek s megint foly estig néhol egész hétig tart. /mátkasodás leirandó/

Pálfordulós öregek beszéde

A farsangon egy éjjelre szoktak csinálni ajándék táncot. ekkor nem kell fizetni s aki ebbe táncol az hushagyatkor es kell táncoljon végig.

Most van a kalákák ideje es ganyézo kalaka

Gyertya szentelö boldog asszony napján a télnek fele. Ma ha megcseppen az eszterhéja akkor későre tavaszodunk ki

A Gyertya szentelés igen fontos a mü vallásunkba ami gyertyát ma szentelnek

azon nagy nükség van. A haldoklónak est adjak a kezébe s a nyáron ha valami veszedelmes üdö jö est meg gyüjtve e mellett imádkozik a család. Egi hóban jég vay felhö nakad ástor.

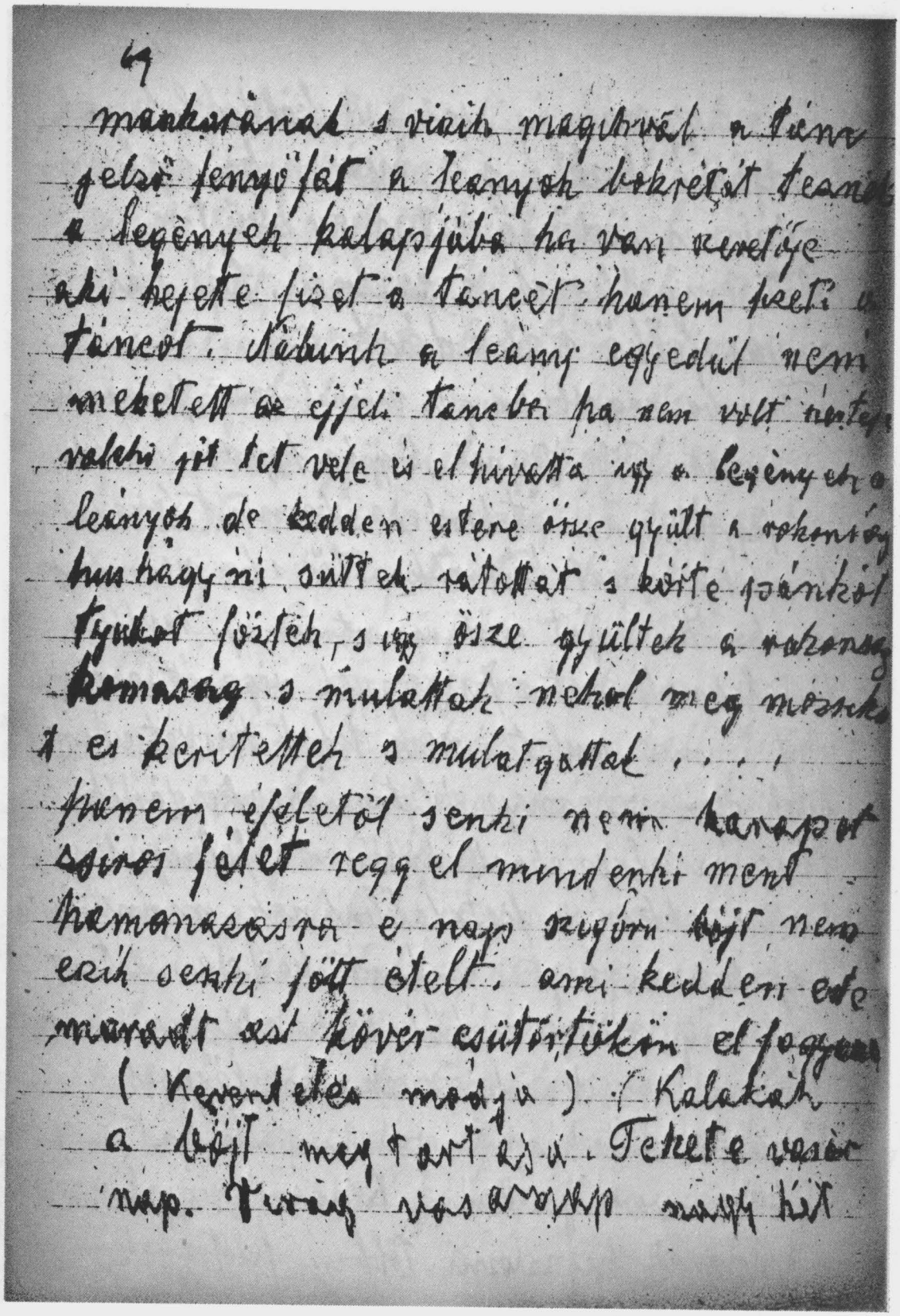
Februárba naggobb hideget vannak mint Januárba ast monata Febr. Jer nak. hogy ha hegedbe vánek meg fagglal nem a tehenbe a bornyút / ereget bevy Ha elletyes jeget kap akkor tör s ha nem kap esinal. Hushagyat estöt ünnet innap kivált a fiatalok nak met a farsangnak vége itt a nagy böj innia mulatni nem lehet husvét utánig hushagyó vasárnap delutan megkezdödik a tánc az alregiekne k külön s a felregieknek külön akkor a fiatalabbaknak megint külön vay karom hejt s es tart kedden este éfféig zünet nélkül csak addig van zünet mig a muzsikások esnek. os elöjáros vesznek két három vidor palinkát ostan van jo kedv. Kedden tegyel visznek hajnalozni többen felöttesnek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

arra nagy szükség van. A haldokloknak ezt adják a kezébe s a nyáron ha valami veszedelmes üdő jő ezt meggyüjtva e mellett imádkozik a család. Egi háboru jég vaj felhő szakadáskor. 68

Februárba nagyobb hidegek vannak mint Januárba azt mondta Febr. Jan.nak hogy ha hejedbe vónék meg fagylalnam a tehenbe a bornyút /eregek besz/

Ha Matyas jeget kap akkor tőr s ha nem kap csinál. Húshagyat erőst üsmert innap kivált a fiataloknak met a farsangnak vége itt a nagy bőt immá mulatni nem lehet husvét utánig hushagyó vasárnap delutan megkezdődik a tánc az alszegieknek külön s a felszegieknek külön akkor a fiatalabbaknak megint külön vaj harom hejt s ez tart kedden este éjfeléig szünet nékűl csak addig van szünet míg a mozsikások esznek. az előjárok vesznek két három vider pálinkát osztán van jó kedv. Kedden reggel mennek hajnalozni többen felőtoznek



4

mankarának s viaik magukról a lány
első fényét a leányok bokréját tanul
a legények kalapjába ha van remélye
aki legette őket a táncot hanem feeti a
táncot. Akkurik a leány egyedül nem
mehetett az éjfeli tanchoz ha nem volt nevető
valaki jött vele és elhivatta ugy a legényeh a
leányok de kedden estére össze gyült a rokonság
hunhagyni onnét vatottat s kötte fánkot
tyúkot főzték, s ugy össze gyültek a rokonság
Komaság s mulattak mehol meg másnak
i es keritettek s mulatgattak . . . .
Szenem estétől senki nem kaparta
sárost sőt reggel mindenki ment
Komamasszra e nap szigorn böjt nem
esik senki sőtt ételt. ami kedden este
maradt est köver csütörtökön el fogyasztják
(Kevert étel maradék) Kalakak
a böjt megtartásu. Tehete vasár
nap. Tavaly vasárnap nagy hó

[Erdélyi Magyar Adatbank]

69 maszkorának s viszik magikvál a tánc jelző fenyőfát a leanyok borkétát tesznek a legények kalapjába ha van szeretője aki hejette fizet a táncét hanem fizeti a táncot. Nálunk a leány egyedül nem mehetett az ejjeli táncha ha nem volt szereteje valaki jót tett vele és el hivatta igy a legények a leányok de kedden estére össze gyült a rokonság hus hagyni süttek rátottát s körte pánkót tyukot főztek, s igy ösze gyültek a rokonság komaság s mulattak nehol meg mozsikast es keritettek s mulatgattak…

Hanem éféletől senki nem harapot zsiros félét reggel mindenki ment hammazasra e nap szigoru böjt nem eszik senki főtt ételt. ami kedden este maradt azt kövér csütörtökön el fogyasza

(Keresztelés módja) (Kalákák a böjt megtartása. Fekete vasárnap. Virág vasárnap nagy hét

Tojás vás pimp a
Husvét Feltámadás elsejére
piros tojás Husvét napi reggel
étel szentelés kókonyr 3 innap
második napján gyermekek járnak
veres tojást
tanács vetés sor rendje kalákák
szent mihály napi szertartás
hant gyúrny tavon kerget
Kenyér szűrés mérje mudé jöjés
A juhok ertenára adása
A marha csorda a durmy csorba
tavik buza vetés pityóka ültetés
kaszma ültetés kapasta ültetés
Pünkösd ünnepe szent Antal napja
szent Péter napja szent Anna napja
Medárd Boldog asszony napja Jó kenyér
Zab kaszálás Kézműlődés a mü
keresztre a kereszt szerelése ünneplése
három napi tánc mulatság.
Terebere rodés pityóka ásás őrz vetés

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Hosszu Husveti Miszió Tojas irás pimpo elégetése szertartasai. Husvét Fetamadás piros tojás Husvet napi rend étel szentelés kókónya 3 innap masod napján gyermekek jarasa veres tojását 70

szantás vetés sor rendje kalakak

Szent márk napi szertartás

Szent György tavasz kezdet

Kenyer sutés módja malé főzés

A juhok esztenára adása

A marha csorda a disznyo csorda

török buza vetes pityoka ültetés

hagyma ültetés kaposzta ültetés

Punkösd ünnepe Szent Antal napja

Szent Péter napja szent Anna napja

Medárd Boldog asszony napja fű kaszál[ás]

Zab kaszálás Készülődés a mű bucsunkra a bucsu sorrendje ünneplése

három nap tánc mulatság.

terebuza szedés pityoka ásás ősz vetés

(71)

Ja hosa hagyma mosas, hagyma eladasa
Rosa Szecsen Homor Karika szeletim
szent Mihaly ablakon nemtek Vlelottek
Kanter rea gyujtes Harang ozo rea
gyujtes Mise volgaltatas a hetakert
ontozgatas Vlelott mellett es temeteri
rohasok

Gonyeco kalakak, telbe hus hozo es
ja hozo halaka, kenyer sutes modja,
vaj vetes, en ontes, kisertetek, torozas,
koma tintelet, bucsura jarasok,
kapallas, kavallas, torok buza nedes,
potyoka asas, hagyma sas, hagyma
eladas

[Erdélyi Magyar Adatbank]

71 fa hozás hagymászás hagyma eladása Radoc Szucsáva Homor Kacsika Szeletim Szent Mihály Minden szentek Halottak Kantor rész gyujtes Harangozó rész gyüjtés Mise szolgaltatás a hotakert osztogatás Halott mellett és temetési szokasok

Ganyézó kalákák, télbe ház hozo és fa hozo kaláka, kenyer sütes módja, víz vetés, on öntés, kisertetek, torozás, komatisztelet, bucsura járások, kapállás, kaszállás, török buza szedés, pityoka ásás, hagymászás, hagyma eladás

[Erdélyi Magyar Adatbank]

★

Sokat lehetne írni a böjtről, virágvasárnapról, húsvétról, eledel szentelésről a kösség búcsújáról, mit Mária nevenapján tartunk, de tovább nem untatlak. Temetési és egyéb szokások es mind érdekesek, de azt hiszem az eddigiekből es meggyőződtél, hogy mű becsületes jó magyarok vagyunk. Ezt hirdeti a festékes, a szép szedettes keresztszemes párnafejek, a hímesen szőtt kendőzők és még sok egyéb. De úgy vagyunk hogy aki jóindulatú itt Magyarországon annak nem kell sokat bizonyítani met lát, a többi ha néz es nem akar látni, oláhnak, cigánynak, csángónak, nevez bennünköt, pedig mű Bukovinába elszármazott valódi székelyek vagyunk.

Befejezésként hallgasd meg születésem körülményeit.

1895. március 31-én születtem Istensegítsen. Itt van egy kicsi baj, met az anyakönyvbe április 1-e van béírva. Én nem tudom, hogy ki tévedett a pap-e aki keresztelt, vaj a keresztszülők mondták bé rosszul, de ez így nem jó. Édesanyám erőst állítja, hogy március 31-én születtem. Ezt el es hiszem met ő erőst igazmondó. De március 31-e mellett maradok azétt es, met a csízió azokra akik márciusban születtek sok jót mond, de akik áprilisban azokra sok ojan rosszat, hogy még rossz kutya se venné a farkára. Én maradok tehát a márciusval. Egyébként hadiki keresztanyám Lukács Orbánné, aki keresztelni vitt, azt mondják sokat csókolgatott, nem győzött eleget gyönyörködni bennem. Én nem tudom mi szépet látott bennem, sze már több mint 60 éves vagyok s mégsem vagyok szép. Ami később történt azokról majd máskor írok ha érdekel kedves olvasó!

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[BUKOVINAI NYELVJÁRÁS (SZÓTÁR)]

Bukovinai nyelvjárás

/Szótár/ Önök gyüjtötte Gáspár S. Antal

Székelyesen		Magyarosan
Krecsán	=	Kabát
Nagydrág	=	Nadrág
Lajbi	=	Mellény
Mejes	=	Ujatlan bunda
Örmènyes bunda	=	Ujjas bunda
Muntyán -v-	=	Nagy bunda
Gagya	=	Bögötya
Kücsma	=	Bárány bör sapka
Sejem ruva	=	Férfi nyakkendö
Harisnya	=	Fehér posztó nadrág
Istrinfli	=	Harisnya zokni
Rokoja	=	Szoknya
Karincza	=	Kötény
Krecsán	=	Blúz
Nagykrecsán	=	Nöi kabát
Nagy ruva	=	Nagy kendö
Fejre való ruva	=	Fejkendö
Kezkenyö	=	Zsebkendö
Papucs	=	Cipsö
Alsó rokoja	=	Alsó szoknya
Pendelej	=	Alsó vánon szoknya
Könyökös bunda	=	Nöi rövid ujjas bunda
Kozsók	=	Nöi hosszu bunda
Sejmes lajbi	=	Sejemmel kivarott bárány bör lajbi

Bukovinai nyelv járás
/Szótár/ Összegyüjtötte Gáspár S. Antal

Székelyesen		Magyarosan
Krecsán	=	Kabát
Nagydrág	=	Nadrág
Lájbi	=	Mellény
Mejes	=	Ujatlan bunda
Örményes bunda	=	Ujjas bunda
Muntyán –”–	=	Nagy bunda
Gagya	=	Bőgatya
Kucsma	=	Bárány bőr sapka
Sejemruva	=	Férfi nyakkendő
Harisnya	=	Fehér posztó nadrág
Istrinfli	=	Harisnya zokni
Rokoja	=	Szoknya
Karincza	=	Kötény
Krecsán	=	Blúz
Nagykrecsán	=	Női kabát
Nagy ruva	=	Nagy kendő
Fejre való ruva	=	Fejkendő
Keszkenyő	=	Zsebkendő
Papucs	=	Czipő
Alsó rokoja	=	Alsó szoknya
Pendej	=	Alsó vászon szoknya
Könyökös bunda	=	Női rövid ujjas bunda
Kozsók	=	Női hosszu bunda
Sejmes lájbi	=	Sejemmel kivarott bárány bőr lajbi

Pántika	=	Szallag
Gyüngy	=	Nyakra való gyöngy
Besztercei rokoja	=	Erdelyből hozott szokmya
Szokmán	=	Fekete gyapju pontó kabát
Mentaira	=	Ferfi köpsseny pontóból
Köntös	=	Kis gyermek ruha
Poka párna	=	Polya párna
Poka ribanca	=	Pelenka
Poka köto"	=	Polyázó szallag
Köto"	=	Szallag
Papucs köto"	=	Czipö" füzö"
Morzlag	=	Spárga
Donyha	=	Dunna
Derékalj	=	A Szekelyek azon fekünnek
Magyaros párna	=	Kihimzett hosszu párna
Nemetes párna	=	Pehej párna
Festékes	=	Könyeg ágyra való
Lepedö alj	=	Rúdra való himzések
Kendezö	=	Törülközö"
Innapló kendezö"	=	Hímzett törülközö"
Abrosz	=	Asztal teritö
Lepedö"	=	Agyteritö"
Csergе	=	Gyapju takaró"
Kontyoló riva	=	Menyasszonyi fejkendö"
Fö"köto"	=	Kontytartó

Pántika	=	Szallag
Gyüngy	=	Nyakra való gyöngy
Besztercei rokoja	=	Erdelyből hozott szoknya
Szokmán	=	Fekete gyapju posztó kabát
Mentáva	=	Férfi köppeny posztóból
Köntös	=	Kis gyermek ruha
Poka párna	=	Polya párna
Poka ribancz	=	Pelenka
Poka kötő	=	Polyázó szallag
Kötő	=	Szallag
Papucs kötő	=	Czipő fűző
Madzag	=	Spárga
Donyha	=	Dunna
Derekalj	=	A szekelyek azon feküsznek
Magyaros párna	=	Kihimzett hosszu párna
Nemetes párna	=	Pehej párna
Festékes	=	Szönyeg ágyra való
Lepedő alj	=	Rúdra való himzések
Kendező	=	Törülköző
Innapló kendező	=	Hímzett törülközö
Abrosz	=	Asztal teritö
Lepedő	=	Ágyteritő
Cserge	=	Gyapju takaró
Kontyoló ruva	=	Menyasszonyi fejkendő
Főkötő	=	Kontytartó

Buba	=	Baba
Gyermek	=	Fiu gyermek
Leánka	=	Leány gyermek
Legén	=	Nötlen fiu
Leány	=	Felnött leány
Ember	=	Házas, nös
Nannya	=	Nagy anya
Ángy	=	Sógornö
Komám uram	=	Kerest koma
Komám asszon	=	Koma asszony
Vej	=	Vö
Meny	=	A fiuk felesége
Apatárs	=	Nász uram
Anyatárs	=	Nász asszony
Koma társ	=	ha többen keresztelnek
Koma társné	=	így szóllitsák egymást
Kerest	=	fiatal legény fogadott komasága
Fát	=	Druszám
Szemej	=	Megesett leány
Bitang	=	Törvénytelen gyermek
Doktor	=	Orvos
Ispotáj	=	Kór ház
Czikó	=	Halgass !
Ükö	=	Füj
Cserepes	=	Szemtelen

Buba	=	Baba
Gyermek	=	Fiu gyermek
Lejánka	=	Leány gyermek
Legén	=	Nőtlen fiú
Leány	=	Felnőtt leány
Ember	=	Házas, nős
Nannya	=	Nagy anya
Ángy	=	Sógornő
Komám uram	=	Kereszt koma
Komám asszon	=	Koma asszony
Vej	=	Vő
Meny	=	A fiúk felesége
Apatárs	=	Nászuram
Anya társ	=	Nászasszony
Koma társ	=	{ ha többen keresztelnek
Koma társné	=	{ igy szóllitsák egymást
Kereszt	=	fiatal legény fogadott komasága
Ját	=	Druzsám
Szeméj	=	Megesett leány
Bitang	=	Törvénytelen gyermek
Doktor	=	Orvos
Ispotáj	=	Kórház
Czikó	=	Halgass!
Ühő	=	Pfúj
Cserepes	=	Szemtelen

Fütő	=	Tűzhely
Espár	=	Spárhely
Kupstor	=	Kéményre
Gudu	=	Lyuk, sütő
Kürtő	=	Kémény
Farak	=	Fazék
Lábos	=	Lábas
Fángyér	=	Fányér
Kanolér	=	Nagy fülű edény bádogból
Vizes kanolér	=	Vizes vedér
Kártya	=	Vizes edény fából
Csipor	=	Bögre
Kalán	=	Kanál
Nagy kalán	=	Leves merő
Tálos	=	Edényes szekrény
Törő	=	Mozsár
Sütő vas	=	Tepsi
Lámpás	=	Lámpa
Pakura	=	Petróleum
Gyújtogató	=	Gyufa
Pácska	=	Paklis dohány
Spicc	=	Szipka
Cilinder	=	Lámpa üveg
Fijú	=	Padlás, padlás
Eren	=	Elő nyúl

Füttő	=	Tűz hely
Espár	=	Sparthet
Kuptor	=	Kemencze
Gudu	=	Ler, sűtő
Kürtő	=	Kémény
Fazak	=	Fazék
Lábos	=	Lábas
Tángyér	=	Tányér
Kandér	=	Nagy főző edény bádogból
Vizes kondér	=	Vizes veder
Kártya	=	Vizes edény fából
Csipor	=	Bögre
Kalán	=	Kanál
Nagy kalán	=	Leves merő
Tálos	=	Edényes szekrény
Törő	=	Mozsár
Sütő vas	=	Tepsi
Lámpás	=	Lámpa
Pakura	=	Petróleum
Gyútogató	=	Gyufa
Pácska	=	Paklis dohány
Spicc	=	Szipka
Czilinder	=	Lámpa üveg
Hijú	=	Padlás, padlás
Eresz	=	Elő szoba

Nagy ház	=	Tiszta nagy szoba
Kicsi ház	=	Lakó szoba
Oldal ház	=	Keskeny hosszu szóba
Kamara	=	Spajz
Árnyékalj	=	Kocsi szin
Pajta	=	Disznó ól
Tyuk pajta	=	Tyuk ól
Főző ház	=	ideiri konyha
Eszterhéj	=	A ház födél alsó széle
Arja	=	Szérüs kert
Kicsi kert	=	A ház előtti virágos kert
Nagy kert	=	A ház után levő vetemenyes kert
Majorság	=	Baromfi
Csürke	=	Csirke
Lud	=	Liba
Pipse	=	Kis liba
Récze	=	Kacsa
Disznyo	=	Sertés
Kan	=	Kan
Göje	=	Kocza
Juh	=	Birka
Berbécs	=	Kos
Manyas	=	Csödör
Csitkó	=	Csikó
Ünő	=	Üsző

Nagy ház	=	Tiszta nagy szoba
Kicsi ház	=	Lakó szoba
Ódal ház	=	Keskeny hosszu szóba
Kamara	=	Spájz
Arnyékalj	=	Kocsi szin
Pajta	=	Disznó ól
Tyuk pajta	=	Tyúk ól
Főző ház	=	Nyári konyha
Eszterhéj	=	A ház födél alsó széle
Árja	=	Szérüs kert
Kicsi kert	=	A ház elötti virágos kert
Nagy kert	=	A ház után levő veteményes kert
Majorság	=	Baromfi
Csürke	=	Csirke
Lúd	=	Liba
Pipe	=	Kis liba
Récze	=	Kacsa
Disznyo	=	Sertés
Kam	=	Kan
Gője	=	Kocza
Juh	=	Birka
Berbécs	=	Kos
Manyas	=	Csödör
Csitkó	=	Csikó
Ünő	=	Üszö

Szeker	=	Korsi
Borona	=	Fogas
Ham	=	Ló szerszám
Töngörgö	=	Henger
Szán	=	Szánkó fogatos
Korcsova	=	Kézi kis szánkó
Csákia	=	Korcsolya
Fiáker	=	Hintó
Gőzös	=	Vonat
Futó gőzös	=	Gyors vonat
Kántor ház	=	Vasúti fakter ház
Bánhof	=	" Állomás
Alolás	=	Termény
Pityóka	=	Burgonya
Törökbúza	=	Kukoricza
Faszujka	=	Paszuj, bab
Haldán	=	Magos kender
Bószlán	=	Takarmány tök
Harcska	=	Pohánka, tatárka
Trifój	=	Lóhere takarmány
Málé	=	Pulisztka
Avilánka	=	Tejjel sütött kukorica pogácsa
Pitán	=	Kukoricza lisztből sütött kenyér
Oláh bab	=	Ló bab
Murok	=	Sárga répa

Szeker	=	Kocsi
Borona	=	Fogas
Hám	=	Lószerszám
Töngörgő	=	Henger
Szán	=	Szánkó fogatos
Korcsova	=	Kézi kis szánkó
Csákia	=	Korcsolya
Fiáker	=	Hintó
Gőzös	=	Vonat
Futó gőzös	=	Gyors vonat
Kántor ház	=	Vasúti bakter ház
Bán hóf	=	” Állomás
Áldás	=	Termény
Pityóka	=	Burgonya
Törökbúza	=	Kukoricza
Faszujka	=	Paszuj, bab
Haldán	=	Magos kender
Bósztán	=	Takarmány tök
Haricska	=	Pohánka, tatárka
Tri fój	=	Lóhere takarmány
Málé	=	Puliszka
Ávilánka	=	Tejjel sütött kukorica pogácsa
Pitán	=	Kukoricza lisztből sütött kenyér
Oláh bab	=	Lóbab
Murok	=	Sárga répa

Mocha czékla	=	Tokarmány répa
Veres czékla	=	Konyha czékla
Nádmér czékla	=	Czukorrépa
Nádmér	=	Czukor
Tőt répa	=	Csicsóka
Tős	=	Evő répa
Csikán	=	Csalán
Turós káposzta	=	Karfiol
Szilvaiz	=	Lekvár
Gügör	=	Alma, körte. bór
Fülke	=	Túrós tészta
Bálmos	=	Juh túróval rakott pulinka
Tokán	=	Gulyásos hús
Preczhús	=	Disznósajt
Galuska	=	Töltött káposzta
Vert tej	=	Irós tej
Csinált tej	=	Edes tej megsavanyitva
Orda	=	Sajt tejből főzött édes túró
Zsenvicze	=	Ebből csinálják az órdát
Otott	=	Kocsonya
Rongyos leves	=	Kanálvert
Kemén leves	=	Kömén magos leves
Rátott	=	Fánk
Kókonyo	=	Husvéti kalács
Estrudli	=	Rétes

Marha czékla	=	Takarmány répa
Veres czékla	=	Konyha cékla
Nádméz czékla	=	Cukorrépa
Nádméz	=	Czukor
Tót répa	=	Csicsóka
Tős	=	Evő répa
Csihán	=	Csalán
Turós káposzta	=	Karfiol
Szilvaiz	=	Lekvár
Csűgör	=	Alma, körte bór
Fűlke	=	Túrós tészta
Bálmos	=	Juh túróval rakott puliszka
Tokán	=	Gulyásos hús
Preczhús	=	Disznósajt
Galuska	=	Töltött káposzta
Vert tej	=	Irós tej
Csinált tej	=	Edes tej megsavanyitva
Órda	=	Sajt tejböl főzött édes túró
Zsendicze	=	Ebböl csinálják az órdát
Ótott	=	Kocsonya
Rongyos leves	=	Kanálvert
Kemén leves	=	Kömén magos leves
Rátott	=	Fánk
Kókonya	=	Husvéti kalács
Estrudli	=	Rétes

Innap	=	Ünnep
Müjesnap	=	Munka nap
Csipke	=	Mindenféle szúrós tövis
Kötés	=	Mindenféle csipke
Ribanc	=	Rongy
Gúnya	=	ruha
Ágyi gúnya	=	Ágynemü
Pórtéka	=	Mindenféle szerszám
Kaskas	=	Kosár
Oka	=	1 1/4 liter
Vider	=	20 liter
Fertáj	=	1/4 liter
Szinzsák	=	1/8 "
Fluska	=	1/16 "
Bálerka	=	10-20 litres pálinkás fa edény
Eveg	=	Üveg
Urusság	=	Orvosság
Gaj	=	Görönyy
Tégláró	=	Vasaló
Osztováta	=	Szövö szék
Kupsa	=	Doboz
Estrázsa		Éjjeli ör

Gásgoár I. Antal

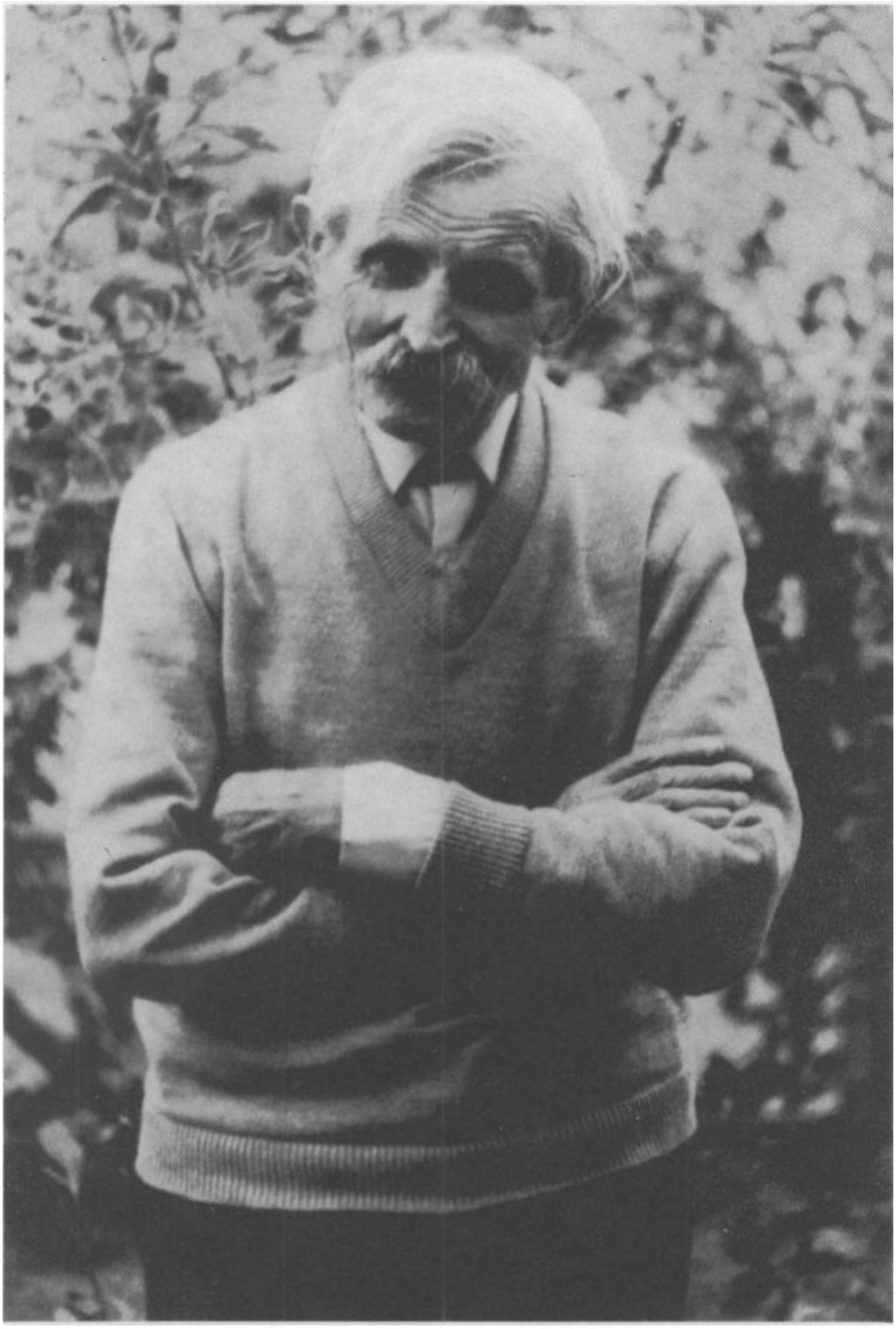
Innap	=	Űnnep
Müjesnap	=	Munka nap
Csipke	=	Mindenféle szúrós tövis
Kötés	=	Mindenféle csipke
Ribancz	=	Rongy
Gúnya	=	ruha
Ágyi gúnya	=	Ágynemü
Pórtéka	=	Mindenféle szerszám
Kas kas	=	Kosár
Oka	=	1 ¼ liter
Vider	=	20 liter
Fertáj	=	¼ liter
Szinzsák	=	⅛ ”
Fluska	=	1/16 ”
Bálerka	=	10–20 litres pálinkás fa edény
Éveg	=	Üveg
Urusság	=	Orvosság
Gaj	=	Göröngy
Téglázó	=	Vasaló
Osztováta	=	Szövő szék
Kupa	=	Doboz
Estrázsa	=	Éjjeli őr

Gáspár S. Antal

[Erdélyi Magyar Adatbank]

KÉPEK

[Erdélyi Magyar Adatbank]



1. Gáspár Simon Antal (Bosnyák Sándor felvétele)

[Erdélyi Magyar Adatbank]



2. Gáspár Simon Antal édesanyjával 10 éves korában

[Erdélyi Magyar Adatbank]

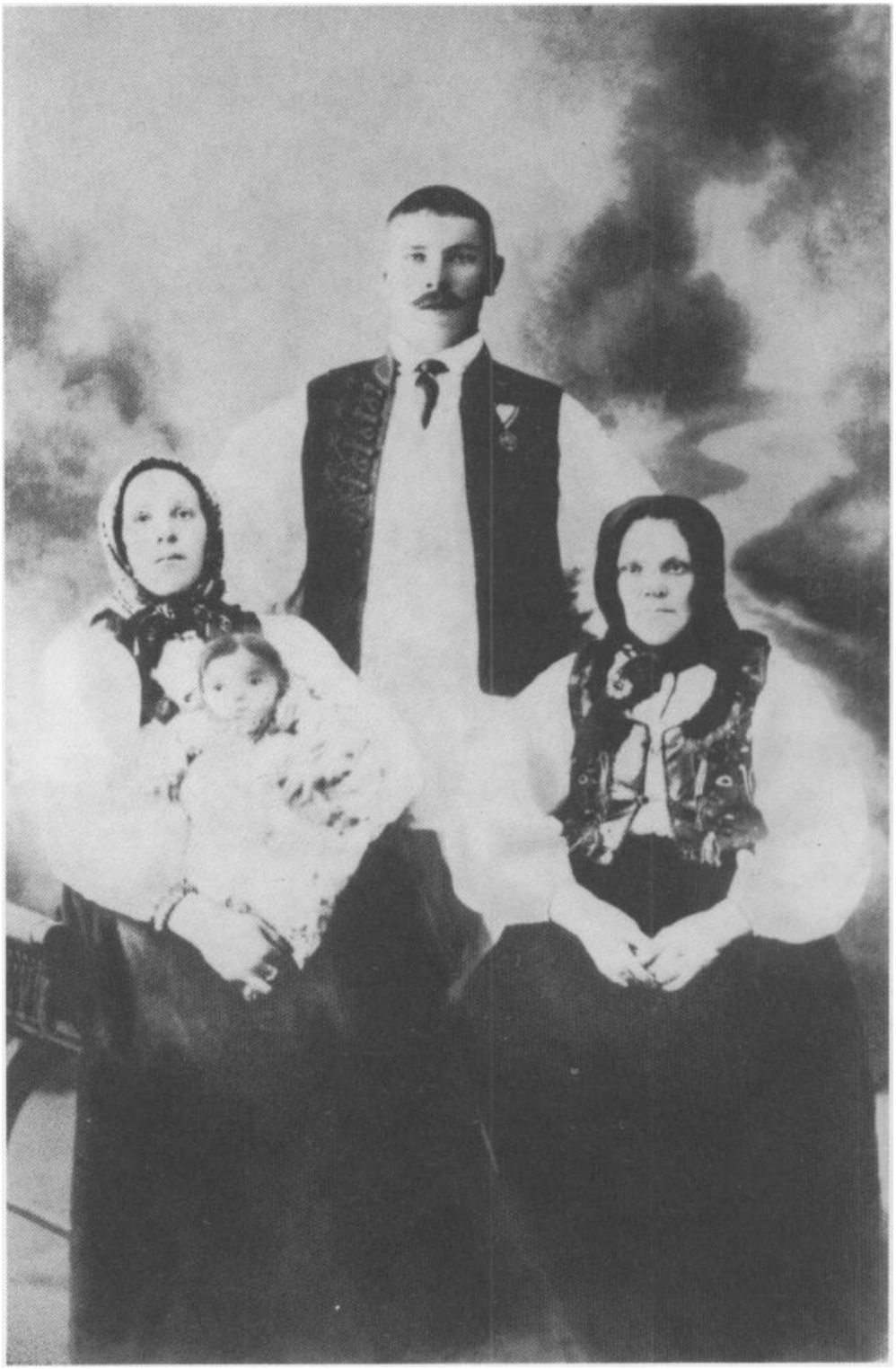


3. Bukovinai székely porta utcára nyíló bejárata



4. Szántás a kertekben

[Erdélyi Magyar Adatbank]



5. Hadikfalvi asszonyok ünnepi viseletben

[Erdélyi Magyar Adatbank]



6. Andrásfalvi székely család



7. Csobányok (pásztorok) az utcán — a betlehemes játék szereplői



8. A gazda megtiszteli a pásztorokat

[Erdélyi Magyar Adatbank]



9. Hadikfalvi család ünneplőben



10. Hadikfalvi fiatalasszony ünneplőben

[Erdélyi Magyar Adatbank]



11. Templomba indulók



12. Táncba induló fiatalok

[Erdélyi Magyar Adatbank]



13. Lakodalom



14. Andrásfalvi székely család ünneplőben

[Erdélyi Magyar Adatbank]



15. Nagyleányok nyári ünneplőben



16. Fiatalasszony kisfiával nyári ünneplő viseletben

[Erdélyi Magyar Adatbank]



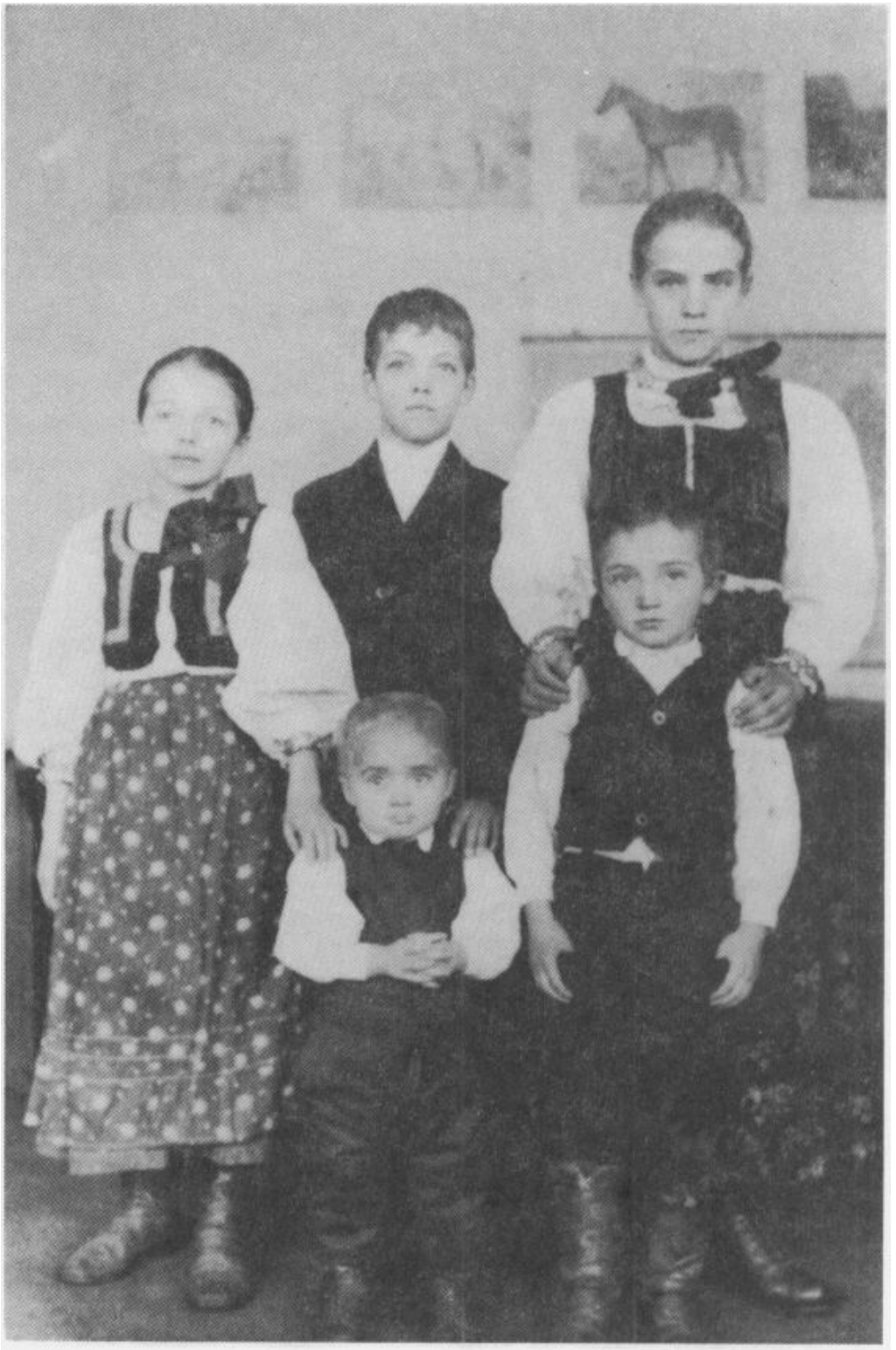
17. Házaspár

[Erdélyi Magyar Adatbank]



18. Székely öregasszony

[Erdélyi Magyar Adatbank]



19. Iskolás gyermekek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

UTÓSZÓ

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A bukovinai székelyek kéziratos irodalma

A bukovinai székelység a mai magyar társadalom egyik jól körülhatárolható népcsoportja, amely — történelmi sorsa következtében — igen rövid idő leforgása alatt többszörös emigrációnak volt kitéve. A népcsoport történetével számos könyv, tanulmány foglalkozik. Tudjuk, hogy a XVIII. század második felében a Székelyföldről menekültek ki Moldvába, majd hosszas bujdosás után kerültek Bukovinába. Tudjuk azt is, hogy itt az öt székely telepes falu, miközben teljes nyelvi és vallási elszigeteltségben élt, gyarapodott is, és rajokat bocsátott ki magából az Al-Duna mellé, Erdély számos vidékére, sőt Dél-Amerikába és Kanadába is. Ismerjük — bár nem eléggé — áttelepedésük és áttelepítésük történetét előbb Bácskába, majd a dunántúli megyékbe.

Kiss Károly hadnagynak 1824-ben megjelent Holmi apróságok Bukovinában című tudósítása óta sűrűn érkeztek üzenetek a hajdani bukovinai székelyek életéről. De „bévülről" jövő híradás egy sem volt közöttük.[1] Napjainkban is alig ismert még az a kéziratos irodalom, amely a néprajzi kutatások során, az utóbbi évtizedekben került elő.

E kéziratok közül Gáspár Simon Antal: Az én szülőföldem, a bukovinai Istensegíts című elbeszélését adjuk közre.[2] A szerző és a mű bemutatása előtt azonban szeretnénk rövid áttekintést nyújtani a bukovinai székelység népi írásbeliségéről.

Az eddig feltárt kéziratos emlékanyag[3] mind századunkból való. Számuk és tartalmuk alapján ítélve elmondhatjuk, hogy a XIX. század derekától már egy országszerte elterjedt szokásrendbe sorolható a bukovinaiak népi írásbelisége. Az anyaműveltségtől való elzártsága következtében ugyan erősebben hagyományőrző és műfajilag szűkebb skálájú, később is alakul ki, mint a magyarság más csoportjainál, de a történeti-gazdasági-társadalmi megkötöttségekből eredő korlátok ellenére is, a magyar népi műveltség szerves része. Ez az írásos emlékanyag a szórványba kényszerült római katolikus egyházhoz, illetve istentiszteleti gyakorlatához kötődve alakult ki, fő műfajai a vallásos ének, a cantilena, a sajátos egyházi alkalmakhoz, formákhoz kapcsolódó énekek (pl. litániák, búcsús énekek, halotti búcsúztatók, siratók). Ezeket az énekeket és a „világi tárgyú" verses emlékeket a bukovinai székelység írástudói verses füzetekbe, kolligátumokba gyűjtötték, írták össze, amelyekbe történetük fontosabb eseményeit, dátumait is feljegyezték és hagyományozták egyrészt tárgysze-

rűen, időnként átadva a versgyűjteményt arra alkalmas fiatalabbaknak, másrészt az éneklési gyakorlat, a szájhagyományozás, a funkcionális felhasználás révén.[4]

Az énekek — eredetük szerint — részben a XVII. századi énekköltészethez nyúlnak vissza; s egyes csoportjaik, valamint az énekek közt szereplő számos legenda, magyarázat, tudósítás, hasznos tudnivaló, a múlt század második felében és a századfordulón megjelent imakönyvek, vallásos ponyvák, kalendáriumok ismeretét és elterjedtségét mutatják.[5]

A füzetek írói közt asszonyokat, férfiakat egyaránt találunk. A különbség az, hogy míg az asszonyok saját, illetve családi használatra írják a „könyveket", addig a férfiak közösségi szerepük, funkcióik betöltéséhez, szertartáskönyvként írják vagy íratják és használják.

Figyelemre méltó, hogy jelentős az 1945 után összeállított énekes füzetek száma. Ezek közül sok a néprajzi pályázaton keresztül került a Néprajzi Múzeum gyűjteményébe. Gyűjtőik, illetve lejegyzőik általában az idősebb nemzedék tagjai, s közülük is főleg a férfiak írják össze az emlékezetükben elevenen élő keserveseket, bujdosóénekeket, a különböző alkalmakra szóló verseket. Ezek a „könyvírók" az előző időszakokban (Bukovina, Bácska) majd mindegyik esetben ún. szertartásmesterek voltak, vagyis előénekesek, énekvezetők, szokások, játékok betanításának és irányításának gazdái.[6] A közösségi funkciók ellátására kevés tér és lehetőség adódott a dunántúli falvakban 1945 után. Az ismeretek megőrzésére és átadására való igény azonban nem szűnt meg, csak a lehetőségek korlátozódtak. Az új helyzetben, az új életkeretekben a családok összejárása, rokoni kapcsolatok tartása révén, téli összejöveteleken nyílt alkalom az ismeretek gyakorlására — a hagyományos kultúra élésére valójában már nem. Kivételt képeztek a keresztelők, lakodalmi, halotti szokások — egy ideig. Ilyen alkalmakkor a közösségi emlékezet segítségével felelevenített ének- és szokásszövegeket összeírták. Ezek a füzetek alapul szolgálhattak a későbbi, az 1960-as évektől jelentkező szokásfelújításokhoz, népi együttesek létrejöttéhez — megőrizvén a korábbi időszak örökségeként tovább élő közösségi jellegű énekkincset, ismeretanyagot.[7]

E versgyűjtemények, halottaskönyvek, énekeskönyvek mellett egyéni alkotások is keletkeztek; krónikák, naplók, visszaemlékezések, önéletírások. Java részük 1945 után íródott, belső indíték s kis részben külső biztatás hatására.[8]

Az írások zömében határozottan kifejezésre jut a népcsoport törekvése, hogy történetét, hagyományait megőrizze és a közvéleménnyel megismertesse.

László János, dévai telepes gazda 1935-ben írt krónikáját így kezdi:

„Nem költeményt, nem tűnő álmodozást akarok megírni, hanem igaz történetet. Történetét annak a székely származású, maroknyi magyar népnek, amelynek őseit, a »mádéfalvi hóhér« Buccov generális ártatlanul lemészároltatta vagy földönfutóvá tette. Hivatottnak érzem magam e történelem megírására azért is, mert 1878. május 16-án, abban a történelmi házban láttam napvilágot, amelyben Istensegíts község előljáróságát Wolansky József, a serbóczi földbirto-

kos elzáratta és hosszú időn keresztül botoztatta, mert nem akartak neki robotmunkát végezni.

Házunk gerendáján felvésve ez olvasható:

»Ezt a házat építette Szabó Mihály 1821-ben. A falut 1777-ben«

De hivatottnak érzem magam azért is, mert a bukovinai magyaroknak édes gyermeke vagyok és mint ilyen kötelességemnek érzem, hogy fajom történetét megörökítsem."[9]

Gáspár Simon Antal majd mindegyik írását hasonló megokolással, »előszó«-val vezeti be:

„Édes atyámfia, aki ezt a tökéletlen megemlékezést olvasod, ne gondold, hogy én a tudatlan ember azért vettem írószerszámot a kezembe, hogy hírnevet szerezzek magamnak. Isten ments! Hanem azért, hogy egy kicsit megismertesselek a mű szokásainkval vagyis erényeinkvel és gyengeségeinkvel. Mert mióta itthon vagyunk a drága magyar földön, sok rosszat híreszteltek rólunk azok akik ellenségnek néztek münköt. Hát az bíza nem igaz, amit rejánk mondtak a rossz szájak, mert egy kicsit bépiszolták nevünköt, de idővel bébizonyítsuk, hogy ezek rágalmak vótak, s akkor mű es felemelt fővel járhatunk és mindenki láthatja, hogy hű gyermeki vagyunk a drága magyar hazának."[10]

A példákat sorolhatnám tovább (Sebestyén Ádám, Lőrinc Imre, Ambrus Vilmos, Bíró István stb.) — az emlékiratok mind hasonló előszavakkal kezdődnek.

Bár az eddig megismert kéziratok javarészt 1945 után íródtak, néhány előkerült, megmaradt töredék alapján feltételezhetjük, hogy a kitelepítés előtt is több „könyvíró" működött az egykori bukovinai falvakban. S az is bizonyos, hogy történetük számontartásának igénye régibb keletű, mint annak XX. századi emlékei. Íróik — csakúgy, mint a gyűjtemények esetében — az egykori közösségek szellemi képviselői, a kulturális megnyilvánulások és az ízlés formálói, krónikások. Írásaik ismertek (és másolati példányokban terjednek is némelyek) a dél-dunántúli falvakban.[11] Egy népcsoport fejezi ki rajtuk keresztül etnikus és kulturális identitását. Így válhat a csoportkultúra — a bukovinai székelyek kulturális öröksége — a magyar nemzeti kultúra részévé. A szerzők és írásaik népszerűsége abban rejlik, hogy a közösség nyelvén, közös gondokat, megtörtént, átélt eseményeket fogalmaznak újra a visszaemlékező vallomásokban. Előadásmódjukra jellemző, hogy a személyes jelleg kidomborítása mellett az objektivitásra törekvést is hangsúlyozzák. A kettő — személyes jelleg, illetve az objektivitásra törekvés — aránya az egyes művek műfaji hovatartozását is eldönti.

A krónikákban a népcsoport életének jelentős vagy jelentősnek vélt eseményeiről számolnak be az írók. Általában harmadik személyben szól az elbeszélés, az írók háttérben maradnak, s dokumentumokkal, olvasmányok adataival igyekeznek alátámasztani, hitelesíteni a tudósításokat. Ide soroljuk a már említett *László János* által írt krónikát, *Gáspár Simon Antal* krónikáját, *Sebestyén Ádám:* A bukovinai andrásfalvi székelyek élete és története Mádéfalvától napjainkig c.

művét.[12] Verses krónikáról is tudunk, mely az ötvenes évek elején, Cikón íródott. A kéziratot szerzőik elküldték Veres Péternek. A krónika további sorsáról nem tudunk semmit, íróik azóta meghaltak.[13]

A krónikánál jóval személyesebb a *visszaemlékezések* — memoárok — műfaji csoportja. Témájuk szerint sokféle változatát megkülönböztethetjük. Ezek belülről jött híradások, az egykori közösség tagjai adnak számot azokról az eseményekről, amelyeknek részesei vagy tanúi voltak. *Ambrus Vilmos* sok munkáját, *Lovász Ferenc, Bitó István, Bognóczky Gézáné* írásait és *Gáspár Simon Antal* néhány munkáját soroljuk ebbe a csoportba.[14]

A visszaemlékezésekből megismerjük az I. világháborús eseményeket, a bukovinai élet egy-egy mozzanatát, a családok mindennapi életét, szokásait, egyéni tragédiákat és örömöket; az áttelepítések szerveződését és folyamatát, a bácskai menekülés és az újbóli letelepítés, alkalmazkodás gondjait — a közös boldogulásig, a nagyüzemi gazdálkodás keretei között. Az írások mindenről a szemtanú hitelességével számolnak be. Az események sorrendje kusza, talán éppen az erős érzelmi kötődés, személyes vonatkozások miatt. Ezekből az elbeszélésekben a bukovinai falvak s az ottani élet megszépítve jelennek meg.

Visszatekintve az elmúlt, szenvedésekkel teli esztendőkön, Bukovina úgy áll a mai öregek előtt, mint valami tündérország. Halban bővelkedő folyammá dagad a kis folyócska, a Szucsáva, dús talajjá a szegényes, szűkös földterület, meleg, barátságos palotákká a kis faházak; még a levegő meg a víz is különb volt ott, mint bárhol a világon. (Jó példa erre a már idézett *Bíró István:* Sorsunk feljegyzése c. írása is.)[15]

Mindezt a II. világháború előtti viszonylagos nyugalomra való visszaemlékezés teszi, hiszen az élet — akkor is, ott is — nehéz és keserves volt. De tudták, hogy mikor, mit és hogyan döntsenek. A Dunántúlon, viszonylagos egyensúlyuk, biztonságuk megteremtéséig nagyon sok ellentmondó tapasztalatot szereztek a tágabb világ dolgairól, s környezetük hozzájuk való viszonyáról. Nem véletlen, hogy sok hasonló vallomást hallunk, s olvashatunk az írásokban is, mint az itt következő:

„Az életembe, hogy mi minden történt, azt hosszú volna elmondani, de azt mondhatom, hogy a jóból nekem igen kicsi jutott. Nem mondhatok semmi örömet, csak bánat és kesergés életem javarésze. ... Amikor kijöttünk Magyarországra, akkor elmaradt minden, egyik bánat jött a másik után. Kilenced magamval jöttem, nem volt sok élvezet a világban."[16]

Leegyszerűsítés, torzítás, túlzás-beszűkítés, hamisítás — mind olyan mozzanatok, amelyek az emlékezet korlátaira is utalnak. De nem kérdőjelezik meg egészében e vallomások igazságtartalmát.

Ezt az életérzést indokolja, hogy 1945 után értetlenül álltak a változások sodrában. A régi közösségi normák, szabályok — amelyek az egyén életét is irányították — nem adtak elégséges válaszokat a kor kihívásaira. Mégis, a korábbi értékrendszer érvényességét vitték tovább, megőrizve belőle amit lehetett a megkapaszkodáshoz. Ezt az életérzést így fogalmazzák meg ma is: „Mi magunkkal hoztuk a szokást, hogy egyik a másért legyünk."[17]

A visszaemlékezések mondanivalójuk hitelesítésére sok dokumentumot (okirat, újság, levél, fénykép) mutatnak be.

Az Önéletírások is a befejezett múltat tárják fel, meghatározott pontról tekintve vissza az átélt s utólag összefoglalt és értékelt eseményekre. A szerzők elsősorban saját életükről, legfontosabb élményeikről számolnak be egyes szám első személyben, egyúttal önigazolást is keresve az írásban.

Az írást kiváltó okok eltérőek. Lőrincz Imrét pl. egyéni tragédiája készteti arra, hogy megírja élete hiteles történetét, így próbál megkapaszkodni, megnyugvást találni:[18]

„1954. október 21.

Ezt a könyvemet életemnek ötvenedik esztendejében írom. A legfájdalmasabb életkorom esztendeje. 17 éves Eti leányom halála, keserves kínszenvedése késztet arra, hogy ezt a könyvet megírjam emlékül az utókornak.

Ez a könyv csak az én önéletrajzom és családom főbb eseményei vannak beleírva. Ha majd egyszer olvasni fogja valaki és hibásan írtam volna, elnézést kérek, mert én író nem vagyok, magasabb iskolát nem végeztem.

Csak egyszerű, magamtól kitalált szavak szerint akarom vázolni — szóval írni — önéletrajzom és családom főbb eseményeit. Erre kérem a jó Isten segítségét, hogy tisztán, érthetően megírhassam.

Életemben mindig a szerénységet szerettem, nagyravágyás nem volt bennem, nem törődtem azzal, hogy másnak van és nekem nincs. Mindig megelégedett voltam, annyival elégedtem meg, amennyi volt. Mindig jókedvű szerettem lenni és másokat is vigasztalni. Ha valami anyagi kár ért, nem szoktam azon búsulni, ha pedig szerencse, akkor sem szoktam túl örvendezni. Mindenféle baj ha ért, békében el szoktam tűrni és nem zúdolódtam azok miatt. De most a leányom halála olyan fájdalmas sebet ütött rajtam, szinte elviselhetetlen. Nincs sehol megnyugvásom nem tartom az életet örömnek, elvesztettem minden reményemet. Hiába próbálok megnyugvást keresni, sehol nem találok.”

Lőrinc Imre (1906, Istensegíts) asztalos, aki Brassóban és Bákóban tanulta mesterségét német asztalosoktól, s aki mesterségbeli tudását magasabb művészi szinten is próbára tette — faragásai ismertek, több kiállításon is bemutatták őket. 1945 óta Majoson él családjával s egykori bukovinai társaival. 1954-ben kezdi írni élettörténetét füzetekbe, kisebb-nagyobb kihagyásokkal. Vallomásából tudjuk, leánya halála váltotta ki nála azt a belső kényszert, hogy megírja életrajzi regényét, megtalálva az önkifejezés számára legjobb lehetőségét. Sokat és könnyedén ír, történeteit az élő beszéd természetességével adja elő színesen, hatásosan. Bár a mű terjedelme első látásra ijesztő (1021 oldal, 52 fénykép, 30 okirat), mégis élvezetes olvasmány, őszinte, egyszerű írás. Szerzőjében megvan az a készség, hogy újraéljen régmúlt emlékeket, jelenné varázsolva a múltat. Azt a múltat, amely a szerző és olvasó számára létező valóság, mint tanulság, és hatásos, mint élmény.

Az élő beszéd közvetlenségével, különálló, kerek történetekben mondja el gyermek- és férfikorának emlékeit önmagáról és arról a közösségről, amelyben felnőtt, s amelyből kinőtt. Erénye, hogy bármilyen köznapi dolgot vagy tájékoztatást meggyőző egyszerűséggel, s mégis élményszerűen, szemléletesen ad elő.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Felszabadultan mesél. Szép, kikerekített történeteiben a falu — Istensegíts — jelenik meg ügyes-bajos dolgaival, néha nevettető visszásságaival. Megismerjük az amerikásokat, a környéken lakó népeket, háborús és békés hétköznapok idején.

Ezek a történetek — munkáról, családokról, ünnepekről, robotról, orosz és román katonákról, kereskedőkről, cserekapcsolatokról stb. — teljes társadalmi képet állítanak elénk bőséges néprajzi és szociográfiai megfigyeléssel. Családja és egyéni életének alakulásán keresztül megismerjük a bácskai, majd a dunántúli telepítés körülményeit, az együttélésből adódó ellentmondásokat, konfliktusokat, a beilleszkedés nehézségeit, a gazdálkodás és mindennapi élet megszervezésének gondjait (iskola, egészségügy, szolgáltatások megindulása). A politikailag is nyugtalan, bizonytalan évek légkörét számos konkrét példán láttatja (tsz-szervezés, agitációk, perek, személyes ellentétek). Az író és az általa megismert emberek számára megtartó erő a család és a munka volt, a közéleti szerepléstől visszavonulnak. Lőrincz Imre esetében ez a háttérbe vonulás véglegesedik leánya halálával, s ez az életrajz lezárása is valójában. Az 1956—83 közötti időszakról keveset és vázlatosan ír. Törvényszerűen közli az 1956-os események helyi hatását, a tsz felbomlását, majd az újjászervezés körülményeit. Ugyanilyen vázlatos áttekintést ad családja sorsának alakulásáról és saját sikereiről, amelyeket faragásaival ért el.

A könyv természetes tagolását az életkor adja, illetve szabja meg: egyes emlékei gyermekkorából, mások cselédsége, a brassói inasévek idejéből valók; a többit pedig a felnőtt férfi sorsát, küzdelmeit illusztráló események képezik.

Ugyanezt a szüzsét találjuk — fő vonalakban — a többi önéletírásban is, csak az epizódok különböznek, ki-ki a maga számára fontosabbat, maradandóbb eseményt részletezte. Az önéletírások az eseményeket szigorú kronologikus rendbe szedik. Múlt és jelen idő (az események értékelésénél), egyéni és közösségi történet egymás mellett futnak. Az események megítélése, értékelése azonos előjelű az írásokban: a történelemnek kiszolgáltatott emberek igazságkereső szándéka és kérdései fogalmazódnak meg bennük, a kételyek s a közös akarat, hogy választott sorsuknak megfelelően „magyarok” lehessenek új hazájukban. Furcsa ellentmondás, hogy ezt éppen másságuk hangsúlyozásával akarják elérni.

E vázlatos ismertetés is megvilágítja, hogy a gazdasági, történeti, társadalmi körülmények változásával párhuzamosan az írásbeliség gyakorlata milyen irányba fejlődött. A fejlődési folyamatban legszembetűnőbb a funkcióbeli változás: a század elejéről származó füzetek, kéziratos könyvek az ismeretek megtartására és bővítésére készültek, jól illeszkedve az országosan elterjedt gyakorlatba. Az újabb írások „jelkép” szerepe szembetűnő, s e többletjelentésükkel ki is válnak, eltérnek más tájak szokásaitól. Jelentőségüket abban látjuk, hogy egyrészt a kulturális folyamatosság biztosítói, fenntartói a közösség és tagjai között, ugyanakkor nemcsak az ismeretek s az élettapasztalat átadására szolgálnak, hanem közvetítik is a közösség értékeit a társadalom egésze felé; és végül mint folklór alkotások, jól reprezentálják a folklór mai tartalmi és formai megújulását. Ezt a fejlődésvonalat mutatja Gáspár Simon Antal munkássága is.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Gáspár Simon Antal élete és munkássága (1895–1978)

Gáspár Simon Antal élete népének sorsát példázza. 1895-ben született Istensegíts községben. Apja szegély földműves. Négy testvére volt, ezek közül három még gyermekkorában meghalt. Hat elemit végzett, kitűnő eredménnyel. Tanítói javasolták továbbtanulását, a család anyagi helyzete miatt azonban erről le kellett mondania. 1911-ben elkerül Debrecenbe, szabóinasnak:

„Azonban hamarosan kapom a levelet, a melyben édes anyám írja, hogy ha még látni akarod édes apádot életben, úgy azonnal siess haza. A gazdám bár nem szívesen de elengedett két hétre látogatóba. Otthon csakugyan nehez beteg volt édes apám. Az orvos és a patika felemésztette ami kicsi pénz volt a háznál. A tanulással fel kellett hagyjak és el kellett menjek pénzt keresni. 1912. Egy bojér hét hónapra munkásokat fogadott, ide én es elszegődtem. A bojér az egész pénzt előre ki fizette. Kaptam 80 forintot ezzel lettünk egyelőre kisegítve... Hogy elmentünk két hét múlva meghalt édesapám."[19]

Hat esztendőben szerződött le moldvai munkára. Innen viszik el katonának az első világháborúba. Többször sebesült oroszországi, olaszországi, és szerbiai katonáskodása alatt. A háború után otthon is pusztulást talált: házuk leégett, mindenük elpusztult. Első feleségétől elvált, Andrásfalváról hozott új asszonyt. Született 11 gyermekük — négy Bukovinában halt meg, egy Bácskában s egy Nagyvejkén.

A háború pusztításait pótolták lassan, vettek földet, tehenet. Ám helyzetük hamarosan újra megváltozott. „A románok hencegni kezdtek, a vasgárdisták s a kuzisták, hogy Románia a románoké, minden nemzet menjen a hazájába. 1940-be a németek kitelepítése után a helyzet csak rosszabbodott. Egyes embernek nem volt tanácsos kimenni a faluból, mert az oláhok megtámadták. 1941-ben teljesült az oláhok kévánsága münköt es hazahozott a magyar kormány."[20]

Földjüket, házukat otthagyták, a jószágot olcsón eladták. Bácskában Kiscservenkán telepítették le őket. Mindenki családja szerint kapott házat, juttatást — 35 évi törlesztésre. Gáspár Simon Antal 10 hold földet, 1 tehenet és 1 lovat kapott. A falut, illetve a telepet Istenvelünknek nevezték el. Közel négy esztendőt töltöttek Bácskában.

„Jött 1944 szomorú októbere. Mindenünket, amit Bukovinából hoztunk, azt es ott kellett hagyni, s menekülni kellett. A menekülésünk másodnapján a feleségemnek született egy lejángyermeke Bácsalmás határába... Úgy vándoroltunk, hogy még a pogányok es szántak."[21]

Több hétig tartott a menekülés, míg ideiglenesen Zala megyében, véglegesen a Tolna megyei Nagyvejkén telepedtek le. Itt 14 hold földet kaptak, de 1951 őszén

már a szövetkezet tagjai. Rengeteget dolgoznak, jövedelmük mégis kevés, mert a termelőszövetkezet rosszul működik. A sok kínlódás után 1963-ban Halásztelekre költözik fiához, aki a Csepeli Vas- és Fémműveknél dolgozik.

Gáspár Simon Antalt a néprajzosok, népzenekutatók az 1950-es évektől kezdve gyakran felkeresték, s nála mind gazdag szellemi kincsestárra találtak.[22] Ekkor már a „muzijum" — ahogy ő mondta -— számára írta füzeteit, és mindazok kérésére, akik a régi keserveseket, énekeket, szokásokat gyermekeikkel is meg akarták ismertetni, tanítani. Nemcsak az istensegítsiek, de a többi faluból származók is felkeresték őt, hiszen jól ismerték énekmondójukat. (Gyermekkorom óta ismertem magam is őt, nagyapám révén, akivel ismeretségük régi keletű volt: együtt katonáskodtak az első világháborúban.)

1963-ban a „Népművészet Mestere" címet is megkapta. Ettől kezdve — távol sorstársaitól — emlékei leírásának élt.

Gáspár Simon Antal mintegy 60, kézzel írott vékonyabb-vaskosabb füzetbe rögzítette nyelvi—történeti—néprajzi följegyzéseit, énekeit. Ezek javarésze a Néprajzi Múzeum gyűjteményében található. Gyűjtői, majd lejegyzői munkáját tudatosan kezdte és végezte. Az 1920-as évek elején, fiatal parasztemberként jelentkezett nála annak az igénye, hogy Istensegíts zenei és egyéb hagyományait leírja, összeszedje, ezzel utódai számára megörökítse, feledéstől megmentse. Bizonyságul szolgál erre egyik, még 1924-ben írott füzete:

„Dúsgazdag Históriája
Mely a régi töredékekből össze szedett és a kegyes olvasó kedvéért most újonnan leíratott."[23]

Naplót is vezetett, nem napi feljegyzésekkel, hanem évi visszatekintéseit írta meg. Nem személyes, családi és magánéletére vonatkozó gondjait rögzítette naplójába, hanem a közösség, a bukovinai magyarság sorsára vonatkozó megjegyzéseit.

Idézzük 1937—1939-es évekről szóló feljegyzéseit:[24]

„1937. évben Igen nagy szárazság van. Nagy a takarmány hiány majdnem semmi nem termett a gazdák sokan eladják a marháikot met nem lesz mivel kiteleltetni. Sok ember látva hogy nem lesz áldás csoportoson mennek pénz keresni hogy aval pótolják megvásárlásval amiből hiány van. Mentek vasúti munkára, boérokhoz mezőgazdasági munkára, és igen sokan elmentek Krajovába csatornát ásni. Az oláh aki toborozta a munkásokat aszondta hogy sok pénzt lehet keresni, s az élelmiszer olcsó.

Sokan mentek a regátba gépmellé csépelni es. Nagyilván Kosnán s Florénba megkezdődött a vasút építés. Oda es sokan mentek munkára különösen Istensegítsből. Krajovából rossz hírek jöttek. Nehez a munka s csak keveset lehet keresni. De vannak többen akik még az élelemre valót se tudja megkeresni. 1938. év. Nagy érdeklődés lett a falunkban arra hírre hogy ki akar lehet utazni Budapestre az Eurocharisztikus Kongresszusra többen jelentkeztek a plebánosnál hogy el akarnak menni.

De mentek vóna sokval többen ha nem került vóna ojan drágába az utazási költség. Így csak a tehetősebbek s vallásosak vették reja magikot a Pestre menésre. Ezek mentek: A Plebános vezetésivel: özvegy Sántha Jordánné szül: Antalfi Mária

Varga József s felesége Gáspár Pál s felesége, Gáspár Márton s felesége, Győrfi Á. János s felesége, Szabó A. Lajosné, Lőrinc Antalné.
Ezek részesültek abba a kegylembe hogy ott lehettek a magyar fővárosba s innapolhatták az oltári szentséget a sok százezrekkel akik a világ minden tájáról gyűltek essze. Mikor haza jöttek mindenki kiváncsian érdeklődött. Hogy vót Budapesten? Mit Láttak? Mit Halottak? Mit mondtak a magyarországi testvérek? Ezer és ezer ijen kérdés hangzott el az itthon levöktől. S a Pesten jártak nem győzték el mondani azt a sok élményt a mejbe részik volt a magyar fővárosban. Aza fogadtatás a mikor megérkeztek Pestre leírhatatlan mikor megtudták hogy Bukovinai magyarok érkeztek.
Kormánybiztosok fogadták s mindenről gondoskodtak hogy jól érezzék magikot. Azok akik Pesten jártak mind aszonygyák hogy egész életikbe ez vót a legszebb élmény.
A kormány férfiak külön kihalgatáson fogadták a Bukovinai Székelyeket s el beszélgettek velük. S meg lepődve halgatták hogy mijen zamatosan beszélnek. Non igaz amit egyesek állítottak rólluk hogy el oláhosodtunk s a beszédünköt se lehet megérteni. Az egyik falunkbeli ember kérte a kormány férfiakat hogy telepítsenek vissza magyarországra met az oláhok minden képpen el akarnak oláhosítani.
Magyarul nem szabad tanulni az iskolába, nem adnak magyar tanítót. Az iskolába nem engedik meg a hittant magyarul tanítani a papnak. A templomba kellett azért tanítsa a vallást. Csak a templom a hol az ember anyanyelvén hallhat igét, imádkozhat s énekelhet...
A magyar kormány férfiak azt az ígéretet tették hogy ha Magyarország csak egy négyzet kilométervel nagyobbodik az első dolguk a Bukovinai magyarok haza telepítése lesz. Ezt az örömhírt hozták haza Pestről ami nagy örömet szerzett az egész falunak, s reménységet hogy tán a jó Isten nekünk es felhozza a napunkot. Aztán lassanként elterjedt a hír hogy münköt haza fognak telepíteni. S mindenki várta hogy minél hamarabb bételjesedjék.
1939. év. Az oláh kormány rendelete szerint bármely munkára csak oláhokat volt szabad alkalmazni. Csak ha nem volt elég munka erő oláh akkor vettek fel küssebbségeket es de csak tíz százalékot. Ennek dacára a Bukovinai magyarokat fel vettek munkára bárhova akármilyen nagy számban. Különösen vasút építésnél s mezőgazdaságnál majdnem mind magyarokat alkalmaznak. Met bélátták a munka adok hogy ahol tíz oláh dolgozik, azt a munkát két magyar könnyen elvégzi. Ha valami nehezet kellett felemelni, amit 14 oláh nem tudott felvenni azt hat magyar könnyen viszi. Ezért hát a munkást keresők gyakran felkeresik a magyar kösségeket és jó fizetést ígérve viszik a magyarokat munkára. Ebbe az esztendőbe es igen sokat elvittek vasúti munkára Kosnára Nagyilvára Aranyos gyéresre. s még sok másfelé.
Áldozó csütörtökön töllünk 45 km.re levő magyar falu Józseffalva teljesen leégett. Borzalmas szerencsétlenségnek az oka a falu végin lakó oláh Vaszile Beráriu nevű családja.
Neki fogtak s a csürbe törökbúzát pattogtattak. A csürbe meggyúlt a szalma aztán az épület lángba borult. Nagy szél vót s percek alatt égett az egész falu. Elégett

[Erdélyi Magyar Adatbank]

mindenük. A testvér kösségek siettek azonnal a Józseffalviak segítségére. Szekerekkel vitték az élelmet s gúnyát, hogy enyhítsék a szenvedést. De nemcsak a Bukovinai magyar faluk siettek segítségire a szerencsétlenség sújtotta testvéreinknek hanem Erdély összes magyarsága vallásra való tekintet nélkül sőt a határon túl az édes magyar haza es.
Bizottság alakult Erdély jeles embereiből s el tervezték az Új Józseffalva felépítését."

E régebbi füzetei, feljegyzései közül csak néhány töredék maradt meg. De tudjuk, hogy tudatosan gyűjtötte a szóbeli és írásos emlékeket, mindent, amit őseik tudtak, ami életükhöz, hétköznapjaikhoz, ünnepeikhez tartozott. Mindezt belső igényből, hiszen külső indítást nem kapott, s iskolázottsága mértékét — a hat elemit — sorsa szabta meg. Bartók és Kodály törekvéseiről akkor még nem tudott.

1945 után ez a belső kényszer csak erősödött a körülmények hatására (egyrészt a néprajzkutatók biztatására gondolok, másrészt a környezet ellenséges magatartására, amelyet e népcsoporttal szemben tanúsított). Fokozott igyekezettel, szenvedéllyel látott munkához, hogy bemutassa múltjukat, egykori önmagukat. Ez a szenvedélyes értékmentő igyekezete avatta őt énekmondóból könyves emberré, a bukovinai székelyek krónikásává.

Füzeteinek egyik csoportja énekszövegeket, szokásleírásokat, szólásmondásokat, közmondásokat, számos találóskérdést, hiedelem- és igaztörténeteket tartalmaz.[25] Javításainak, átírásainak nyomát majd minden füzetben megtaláljuk. Az énekszövegeket ellenőrzésképpen énekelve „olvasta" fel, mivel külön gondja volt dallamainak élőben tartása, megtartása. Előszeretettel ápolta az egyházi énekhagyományt. Az énekek mellett, ha tudta, a forrásokat is feltüntette. Különösen gyakran hivatkozott a Kájoni énekeskönyvre, a „Kanconále" — ahogy ő ejtette — dallamaira. A közelmúltban a Szent István Társulat kiadásában újra megjelent *Kájoni János:* Cantionale Catholicum (1676) zenei anyagának rekonstruálását elvégző Domonkos Pál Pétertől tudjuk, hogy ő munkája során milyen biztonsággal vehette igénybe Gáspár Simon Antal és csíki—bukovinai—moldvai társai emlékezetét.[26]

Füzeteinek második csoportjában önéletrajzi vallomásait találjuk: „Életrajzom és családi eseményeim" (357 l) címmel. (Gyűjteményünkben három változata szerepel és két részlet, de tudomásunk szerint Domonkos Pál Péter tulajdonában is megvan egy változata.)[27]

Vallomásaihoz előszót ír:

„Elő szó
Kedves atyám fia! Ne ítélj meg ha esetleg ez a könyv kezedbe kerül s látod hogy ki írta. Talán személyesen üsmersz vagy csak látásból vagy csak hírből, vagy egyáltalában sohse hallottál róllam, ez a legjobb ha nem üsmersz mert akkor legalább el bírálsz, móndasz valamit jót vaj rosszat. Ha tetszik neked az nem az én érdemem hanem azoké az embereké akik írásra biztatgattak. Ha pedig nem tetszik hát ne csudálkozz sze én nem vagyok tanult ember hat ellemivel ennél többre nem vihettem. Dehát nemes akartam én író lenni nem vagyok én arra való. Csak a Bukovinai Székelyeknek az élet módját s szokásait akarom üsmertetni s ezétt

vettem pennát a kezembe hogy leírjam az én életem fójását. Ebből tiszta képet adok a többiekről es. Nem érdekfeszítő, nincs benne nagy tettek csak a minden napi élet.

Ami benne van az mind igaz megtörtént dolgok s a fajunk szokásai. Nincs benne semmi szépítgetés úgy ahogy volt s történt úgy írtam le."[28]

Gáspár Simon Antal és családja élete, mint a többi bukovinai székelyé, rendkívül hányatott volt. Lőrincz Imre már említett önéletírásához hasonlóan itt sem csak egy ember, egy család történetét ismerjük meg, de az egész népcsoportét, ahogy ezt előszavában is hangsúlyozza az író. A különbség a két életrajz között az epizódok, az egyes részletek kiválasztásában van, s talán még ott, hogy Gáspár önkéntelenül is erkölcsi ítéletet mond minden őt érintő vagy számára fontos eseményről. Életrajzának példányai is különböznek egymástól: hol háborús élményeit, hol a „moduvázást", hol a debreceni inaséveket részletezi jobban. Házassága körülményeit mindegyikben kiemeli. Sokszor párbeszédes formába vált át. Különösen erőteljes képekben, újraélt indulatokkal láttatja a Bácskából való menekülést, a sorozatos „megszégyenüléseket". Az eseményeket végigszenvedő ember közvetítésében éli át az olvasó is a télvíz és harcok közepette történő ide-oda barangolást a Dunántúlon, majd megtelepedésüket. Az utolsó évekről számadása vázlatos, józserivel csak betegeskedéseit sorolja el, készül a halálra: „A jó Isten még életbe tartott hogy meddig, nem tudom de mindig várom. Ha mát Isten adta, holnapot nem ígérte, minden utainkot erősen megkötötte."[29] — Az olvasóra és hallgatóra is Isten áldását kérve fejezi be vallomásait, amely őszinte és igaz, mint az utolsó gyónás.

Ezt a „golgotás utat" írja meg krónikáiban is, csak bizonyos távolságtartással, többes szám első személyben fogalmazva. Írói szándékkal készültek krónikái, visszaemlékezései. Ezek az írások már „könyvek", számos példányban közkézen forognak ma is a dél-dunántúli falvakban.[30]

A gyűjteményünkben szereplő „200 éves évforduló" c. krónika változatain („A bukovinai magyarok története" címen szerepelnek) kívül még ismertek: „A mádéfalvi veszedelemről", a „A bukovinai magyarok hazatelepítése", „Harminc éves évforduló (1941—1971)" című írásai. Ezek az idézett első, legteljesebb áttekintés egy-egy részét dolgozzák fel részletesebben.

A változatok jól mutatják, hogyan egyezteti össze az olvasmányokból és a néphagyományból származó ismereteit. A „200 éves évforduló" című írásban még észrevehetően ragaszkodik az írott forrásokhoz, néha egész sorokat átvesz (pl.: Sántha Alajos leírásaiból), mégis sajátjának érezzük átfogalmazásában. Forrásait is megnevezi ebben a példányban:

„Azt a részt a könyvben, hogy Buccov az oláhokat be szervezi határ őrnek a Sántha Alajos könyvéből írtam ki a menekülésig. Ugyancsak a Sántha Alajos könyvéből írtam a Madéfalva kára, és az emlékművön levő írást is.

És a többit az öregektől hallottam. Édes apámtól a Bújdosást nagy anyám beszélte és más eseményeket. Bíró Mózest anyósomtól Palkó Rózsitól. 1866 évi szűkesztendőt édes apámtól hallottam. 1883 ba telepítés az aldunához édes

anyámtól hallottam. Megy a gőzös Pancsovára Sántha Jordánné sz. Antalfi Máriától hallottam."[31]

Más változatokban a Bukovinába település nem adatszerűen leírt tudósítását, hanem az olvasás során elsajátított ismeretek mondai változatát közli.

Mindegyik krónikában komoly, ünnepélyes hangvételű előszó szerepel:

„Elő szó.
Ezt a vissza emlékezést a »Székely öldöklés« két száz esztendős év fordulójára írtam. 1764—1964 Két száz esztendő telt el azóta hogy őseinket ki üldözték a németek, de még ma es elevenen él a késő unokáknak az a szomorú emléke amit nagyapáink el mondtak a Székelység szomorú sorsáról. Buccov, Siskovics, Sröder neveit ma es borzadva mondjuk. Ezt a megemlékezést amit a bújdosó Székelyekről úgy nagyjában írtam ezt részint száj hagyomán részint régi feljegyzésekből vettem. A munkám tökéletlen ezt én legjobban tudom de azért még es megírom."[32]

Utószavaiban hangsúlyozza, hogy az igazsághoz híven ragaszkodott:
„Kedves olvasó! Ezek a leírt dolgok valóban megtörténtek. Csak a tényeket írtam azért senkit megsérteni nem akartam. Azért elnézését kérek."[33]

Ha marad néhány üres lap egy-egy füzetben, oda énekszövegeket ír, általában a keservesek közül (Erdők mezők között járok. Kiindultam a hazámból stb.), így zárja könyveit.

*

Visszaemlékezései közül „Az én szülőföldem, a bukovinai Istensegíts" a legelterjedtebb.

1954—55-ben írta, még abban az évben Kanadába is elküldte. E kis könyv kanadai fogadtatásának illusztrálására idézzük Fülöp Fáni Gáspár Simon Antalhoz írott levelét:[34]

„Kelt Canadabol 1955 október 31 kén
Tisztelt barátom gáspár Antal hogy mejik gáspár antal azt igazán nem tudom elgondolni én írom fülöp Fáni nelepögy meg ha a levelemet megkapod én ezt a levelet egy találomra írom nem tudom megkapode vagy nem mert a tiszta címedet nem tudom aroles tudatlak hogy amit küldtél kis könyvet Páther sánta pálnak müjes olvastuk és nagyon érdekelt benünköt amit aban a kis könyübe oljan szépen és pontosan belé tudtál jegyezni ami amü gyönyörű szép szülő hazánkra vissza emlékeztet sajgo szível olvastuk búsköny szököt a szemünbe hazánk drága szép bukovina aki nekünk az egész világon a leg szeb volt ot születünk ot nötünk azon a szép gyönyörű tájon ahol mű a szép gyermekort éltünk szép viselet volt drága szép viselet mindenki tiszteséges ruhába járt nem fél mesztelenjül mind az indiánjok a nők nem botránkoztaták meg a férfijakot nem kelet a pap kiprédikálja a templomba hogy a nők tiszteséges ruhába jöjenek a templomba mindenki tudta mihez tarcsa magát nagyon szép viselet volt ösi székely szokás amit a nagy apáinkra hagytak az ős székely anyák meg apák nem divatoztak minden esztendőbe meg maratak az ősi viselet melet talán még most is amü magyarjaink bukovinai magyarok most es meg tarcsák a régi ősi viseletet ami nagyon szép volt

most még hozád szolok aztat írdmeg kifija vagy mert mü ugy számicsuk hogy neked kakas simo volt apád nehogy sértve érezd magadat denem tudunk eligazodni hogy kilehet gáspár antal azt es meg írom neked hogy a kis könyvecske hogy került reginába a Páther sánta ide küldte a barabás lukácséknak és apuloném barabásné ata ide nekem a templomnál ot voltunk a vecsernjére és mongya nekem ájmeg fáni adok valamit neked és kérdeztem talán hazabéli levél és apuloném monta hogy az és idejes ata nekem azt monta hogy tüktökötes fog érdekelni és ha el olvasuk hát adjuk visza neki mertők visza kel külgyék sánta tisztelendő úrnak hát benünköt nagyones érdekelt apuloném barabásné kérdezte te fáni kicsoda gáspár antal én azt montam és kakas antalt tudom gáspár antalnak más gáspár antalt nem tudok éldes anyámtól többször halotam hogy simolán kakas simo közelröl rokon éldes anjámval az anjám nagy anja gáspár erzsébet volt írjál visza ingemet jol ismertél még rokonokes vagyunk akor énes töbet írok a családomroles teljes írjál sokat tudatom minden magyar jol vagyunk szoval a magyarok nagyon jol van mindenki ezel zárom levelemet maratam tiszteletel várok visza hamar még egyszer fel kérlek antal írjál visza és írd meg kik laknak aba a faluba mond meg mindenkinek a drága magyar testvéreknek hogy szeretetet szívből üdvözlöm az egész falu székely testvéreket én

fülöp fáni”

Alkotói módszerét kötetünk elbeszélésében figyelhetjük meg legjobban. Az előszóban elmondja, hogy írását bizonyítéknak szánja; s a közvélemény felvilágosítására összefoglalja egykori életükből mindazokat az értékeket, amelyeket fontosnak tart.

Mondanivalóját keretes elbeszélésben fejti ki: egy képzeletbeli olvasó-útitársat vezet végig szülőfaluján, novembertől a farsang végéig. Az elbeszélés egyes szám első személyben, őszinte közvetlenséggel tárja fel a II. világháború előtti időszak gazdasági életét, a bukovinai családi közösségek szokásait, étkezési kultúrájukat, a vallásos hagyományvilágot, a karácsonyi ünnepkör és a jeles napok rendjét. Bár nyelvezete nem mindig következetes, a leírás fordulatos, színesen tárja elénk a korabeli életet.

Nem jelöli meg pontosan a történések idejét, az elbeszélés akár úgy is kezdődhetne, mint a mesék — „Egyszer volt, hol nem volt... ”. A lazán összefüggő részeket az ünnepek rendje fogja egységbe, s az olvasó-vendéghez való kiszólások. Itt is két idősíkon folyik az elbeszélés: a jelen idejű cselekmény az elbeszélés meghallgatásának vagy elolvasásának időtartamát jelenti — ezekben a betétszerű részekben aktualizálja mondanivalóját; a másik szál a múlt időből életre hívott emlékképek sorozata — ezek az elbeszélés egységeit adják—, amelyek nem egy személyhez kötöttek, hanem általános érvényűvé szélesednek a két idősík egymásra játszásával megjelenített képsorokban. Az elbeszélés egységei — a falu bemutatása, a család, a névnapi köszöntés, fa-, élelem- és pénzbeszerzés, advent, böjt stb. — külön-külön kis kerek történetek, melyeket a kitűzött cél és az időrendhez való alkalmazkodás foglal szerkezetbe. Ez a szerkezet nyitott, bármikor és bárhol folytatható, kiegészíthető, az olvasó akár saját emlékeivel helyettesítheti az egyes történeteket — mindez a mondanivalót csak erősíti.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Az egyik fő szervező elv tehát az időrend, a másik az emlékezet. Az emlékezés során a legváratlanabb asszociációs képek és jelentéstársítások jöhetnek létre, amelyek kialakítják az elbeszélés arányait, megbontva a szüzsé fő idő- és cselekményvonalát. Ugyancsak arányeltolódásokat okoznak a részletezések: a helyszínek, szereplők, egyes tárgyak, körülmények megelevenítő, aprólékos leírásai (pl. román család konyhájában az étkezés; az alkudozás a hídnál; a viseletre vonatkozó tájékoztatás stb.), amelyek hangulatteremtő erővel is bírnak. Mindezek teljesebbé teszik azt az intim, bensőséges hangulatot, amelyet az író személyes hangvétele, érzelmi azonosulása teremtett meg, már az elbeszélés elején.

A mindennapi élet és az ünnepek rendjének általánosított tapasztalatát sűríti az elbeszélésbe az író. Ily módon megmutathatja mindazt az értéket — erkölcsi, gazdasági, kulturális —, életműveltséget, amellyel a népcsoport rendelkezett.[35]

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Kísérő jegyzetek

1. Kivétel *László Mihály* 1877, 1882; l. még kéziratban a múlt században megjelent cikkek, leírások bibliográfiáját — összeállította *Kerékgyártó Adrien,* Bp. 1984. Sorsukról székely telepes kezétől származó, igazi művészi „üzenetek" *Tamás Menyhért* könyvei.
2. A közölt kéziratok a Néprajzi Múzeum Etimológiai Adattárában EA 4238, 4236, 4239 és 4242. ltsz-k alatt találhatók.
3. L. erről összefoglalóan *Forrai Ibolya:* Népi írásbeliség a bukovinai székelyeknél. 1984 (kézirat) — e munkában saját gyűjtéseimen kívül a korábbi néprajzi gyűjtések és az Országos Néprajzi Pályázat anyagát is számbavettem.
4. Az első világháború után e gyűjtemények száma és jelentősége növekszik, amikor Bukovinát a Román Királysághoz csatolták. A bukovinai magyar falvak is román tanítókat kaptak; visszaszorult a magyar nyelvhasználat és kultúra, nehezen jutottak magyar nyelvű könyvekhez. Részben ezek pótlására íródtak nagyobb számban a kéziratos könyvek. Ilyen jelentősebb gyűjtemények:

   Pék Istvánná János Borbálát kéziratos füzete
   (1893—1954, Istensegíts—Hőgyész) — EA 45/72.

   Töredék, mérete: 16 × 20 cm. Vonalas füzet, táblája és néhány lapja hiányzik; 30 lapot tartalmaz. A szöveg jól olvasható. Az írásról, a tinta és a toll különbözősége alapján megállapítható, hogy nem egy alkalommal másolták, hanem többször, folyamatosan írták.

   A család szerint a gyermekeknek olvasott fel ebből hajdani tulajdonosa. „A haldokló ember fohászai" címszó alatt Szent Gergely történetét olvashatjuk benne és „Magyarázat" címmel egy Szent Albertről szóló példázatot. Mindkettőben énekbetétek is szerepelnek. Még néhány egyházi ének szerepel a füzetben. A szövegek feltehetően ponyvanyomtatványokból kerültek a repertoárba, a szükséges (ti: az érthetőség miatt) nyelvi átköltéssel.

   Máté Mártonné 1938-ban irt könyve — (Hadikfalva). EA 33/83.

   9,5 × 15,3 cm-es vonalas füzet, 104 oldalas, hiányos, sérült példány. Eredeti tulajdonosa még Bukovinában meghalt, nem tudunk róla semmi közelebbit.
   A 27. lapon találjuk tükörírással a bejegyzést:
   „Máté Mártonné Éva írta 1938 ba".

   A szövegek tartalma: többségében különböző alkalmakra rendelt egyházi énekek; ezek „nagyböjti ének", „Karácsonyi ének", „lourdi ének", címen szerepelnek. Néhány Mária ének és halotti énekek mellett a 86—95. oldalakon „Kelemen kőműves éneke" címen a balladának egy vsz. ponyvái kiadásból átvett változatát találjuk.

   Több füzetből összefűzött, vegyes tartalmú énekeskönyv — EA 32/83.

   250 oldalas, 17,5 × 25 cm-es, szétesett lapokból áll. A tulajdonos Galambos Péterné (Érd) szerint édesanyjáé volt, a hadikfalvi Illés családban íródott

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Számozott népdal- és nótaszövegeket tartalmaz. A 40-es években Bácskában és később Bonyhádvarazsdon újabb katonanóták és emlékversek kerültek a füzetbe.

Táncnóta-gyűjtemény — EA 31/83.

134 lapból áll, hiányos. Összeállítóját nem ismerjük. Az írásmód és a tinta alapján kb. 1910—20 közötti években íródhatott. 200 számozott dalt tartalmaz, mindenütt találunk utalásokat a táncnem megjelölésére (pl.: csárdás, valcer stb.).

A 200. dal után: „Vége a könyvnek" megjegyzés olvasható, majd az utolsó néhány lapon más kézírással magyarnóta-szövegek, bácskai címek feljegyzése található.

Illés Gergely három kéziratos füzetének töredékei — EA 14/83.

8 lapos, 14,5 × 18,7 cm-es töredékben Tamás Lázár, Illés Ferenc és Jakab Istvánné nevére írt halotti búcsúztatókat találjuk;

15 lapos, 12 × 21 cm-es füzetben: a halottkémlés szakszerű leírását, halotti énekeket (8 db) és két kántorbúcsúztatót találunk;

Halottaskönyv: 64 oldalas, 13 × 19,8 cm-es, füzetlapokból összevarrt könyv. Elején a temetési szertartás latin címszavait sorolja fel a szerző, a pap és kántor tisztjének sorrendjében. Ezt követően 32 számozott halotti ének következik.

Bíró István füzete (1879—1952) EA 67/84.

30 lapos, 13 × 20 cm-es, cérnával összevarrt vonalas füzet, hiányos.

„Kik még életbe maradtak kedves gyermekeim részére jegyeztem" címmel a hadikfalviak sorsát írja le, rövid történetekben. Ezután következnek a hiányos, töredékes részek: a próféták felsorolása, szentek története, példabeszéd az utolsó ítéletről és a dúsgazdagról.

Márton Emerencia füzete (1953) — EA 67/84.

32 lapos, 13 × 20 cm-es, cérnával összevarrt vonalas füzet.

A pápista és kálvinista ABC-t, majd elmélkedéseket, példabeszédeket és közmondásokat tartalmaz: lányokról, menyecskékről, asszonyokról, özvegy emberről, vénekről, a földi életről, a takarékosságról és a gazdagságról. Rövid történetek szólnak Heródesről, Dávid királyról, Salamon királyról, Attiláról, gazdag amerikaiakról. A történetek között találhatók a fontosabb történelmi dátumok.

Bíró István halottaskönyve — EA 67/84.

88 számozott oldalt tartalmazó, 23 × 15,5 cm-es vonalas füzet.

20 halottas ének, halotti ima és könyörgés, 1 esti ének, pápista és kálvinista miatyánk és ABC után következnek a példabeszédek, közmondások.

Orbán József (kántor) énekes füzete — EA 67/84,

Különálló lapokból, hiányos és sokat használt füzet, kemény borítóban.

A megmaradt tartalomjegyzék első lapja 39 éneket sorol fel; ezek az énekek és *Bíró István:* Sorsunk feljegyzése c. írásának másolata található együtt a füzetben.

Dolha Bertalan halottaskönyve — EA 13083

Kéziratos könyvének gépelt példánya van gyűjteményünkben (40 old.)

Domokos Ferenc és Farkas János vőfélykönyve — EA 7181

Gépelt másolat (30 old.).

László Márton halottaskönyvei: 1919, 1927, 1932, 1934, 1933—36, 1940-es és egy év nélküli példányt őrzünk gyűjteményünkben: EA 7401, 7799, 12045,19873, 19874, 45/83 és P. 104/83. ltszon. A bukovinaiak körében közismert halotti énekeket, valláserkölcsi tanításokat, hasznos tudnivalókat, fontosnak tartott történeti adatokat, történeteket tartalmaznak a könyvek.

L. erről *Dégh Linda*, 1955, 1960; *Kovács Ágnes,* 1984, *Fábián Margit,* 1985.

5. Arról, hogy pontosan milyen olvasmányanyag terjedhetett el Bukovinában, csak következtetéseink lehetnek. A valamikori könyvállomány megállapításakor részben

bizonytalan közlésekre, részben pedig a népi szövegekben és az írásos emlékanyagban felbukkanó nyomokra támaszkodhatunk. A szóbeli elbeszélésekben, mesékben előforduló régi klasszikus ponyvahistóriák, szokásaik számtalan eleme (pl. betlehemes játék, katonajáték), a kéziratos énekeskönyvek, halottaskönyvek szövegei feltűnő egyezéseket mutatnak a székelyföldi anyaggal, s ez valószínűsíti, hogy közös irodalomismeretre vezethetők vissza. Innen eredhet a történeti események megőrzésének, megismerésének igénye, s innen az egyházi műveltség, amelyen a csíki ferencesek hatása érződik. Csak utalok itt Kájoni Cantionaléjának ismeretére, amelyet egészen a Bácskába való kitelepülésig használtak pl. Andrásfalván, ahol a templom tulajdona volt. Domokos Pál Péter az istensegítsi Gáspár Simon Antaltól a Kájoni-énekek egész sorát jegyezte föl.

A bukovinai magyarság mindvégig főleg az egyházon keresztül jutott történeti, ismeretterjesztő és vallásos tárgyú olvasmányaihoz.

Az 1880-as évektől a Szent István Társulat, majd a Szent László Társulat küldött könyveket, tanítókat Bukovinába. Régi könyveik közül néhány imakönyv, ponyva 1—1 példánya elvétve ma is előkerül: pl. Verses Szentírás, Nagy világcsapás, A bűn hatalma, Szent Gergely története, Genovéva, Az ember szíve, A hét bölcs mester ... L. még *Dégh L.,* 1960 *Kovács Á.,* 1984.

6. Pl. Gáspár Simon Antal — ő a legismertebb közülük; Sebestyén Ádám munkái nyomtatásban is megjelentek; jelentősek Ambrus Vilmos füzetei is.
7. Pl. a betlehemes játék felújítása Kakasd, Kéty, Izmény falvakban; Hőgyészen az elmúlt két évben szerveződött népdalkör; az érdi asszonykórus stb., s a példák egész sorát említhetném. Ezek az együttesek a nagyobb nyilvánosság — rádió, TV — előtt is szerepelnek, községük határain túl is ismertek. Forrai I., 1974.
8. Nyomtatásban megjelent — Sebestyén Ádám munkáin kívül — Dávid Albertné Csobot Borbála naplója 1979-ben; Lőrincz Imre önéletírásából részletek 1984-ben.
9. EA 17352. 2. p.
10. EA 4239. 1. p.
11. Pl. László János, Gáspár Simon Antal, Bíró István, Sebestyén Ádám munkái.
12. EA 17352, EA 13991; *Sebestyén Ádám,* 1972.
13. Barabás Gáspár, Forrai András, Bogos Jeromos és Illés Fábián írták Cikón, 1951-ben — Illés István adatközlése szerint.
14. A kéziratok a Néprajzi Múzeum Etimológiai Adattárában találhatók, a szerzők az Országos Néprajzi Pályázatra nyújtották be azokat.
15. EA 67/84. ltsz; és Lovász Ferenc 1961-ben írt „naplója", tkp. életútja — az EA 13082. ltsz-on. A mesemondók — pl. Fábián Ágostonné, Kóka Rozália — a mesék színhelyét mindig a bukovinai falvakban jelölik meg; az „egyszeri ember" történetek is ott játszódnak.
16. Ak: D. Ané (82 é); saját gyűjtés, Szekszárd, 1982.
17. Ak: N. A. (60 é); saját gyűjtés, Hőgyész, 1972. *Tamási Áron* Szirom tátója is így fogalmazza meg ezt.
18. A kéziratot 1. P. 247/80. ltsz-on. Az életrajz 1945-ig szóló részét a Magvető Kiadó tervezi kiadni.
19. Idézet az EA 14 421 ltsz. kéziratból.
20. Uo.
21. Uo.
22. Domokos Pál Péter teljes dalkincsét feljegyezte, Sándor István több mesét, Bosnyák Sándor mese- és hiedelemanyagot; Andrásfalvi Bertalan, Erdélyi Zsuzsanna, Rajeczky

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Benjámin, Csermák Géza, Morvay Péter stb. jártak nála. A tőle gyűjtött anyagból és írásaiból az UMNGY-ben terveznek többkötetes válogatást kiadni.

23. L. EA 9579. ltsz-on.
24. EA 4240. 1—6. p. — 1. még *Sántha Alajos,* 1942.
25. L. EA 4236,4241,4244, 4636, 9578,9380, 9581,14 731. ltsz kéziratokat.
26. *Domokos Pál Péter,* 1979.
27. EA 4235/1—115. p; EA 14421/1—351. p; EA 14744/1—64. p. kiegészítések: EA 14742, 14743. ltsz-on.
28. EA 4235. 1. p.
29. EA 11421. 350. p.
30. Ld. EA 13991, 15207, 4238, 4239, 16976 és P. 304/81. ltsz-on.
31. EA 13991. 112. p.
32. EA 13991. 2. p.
33. EA 13991. 108. p.
34. EA 5658. ltsz-on szerepel gyűjteményünkben a levél gépelt másolata.
35. A közölt kézirat és változatai EA 4239, 16976 és P. 304/81. ltsz-on, találhatók. A kéziratos füzetben, amely valószínű az első elkészült példány, nincs befejezés, csak a további elvégzendők, írnivalók felsorolása. Ezt a 2 lapnyi szöveget is közöljük, de egy gépírásos változatból átvett befejezéssel zárjuk a szövegközlést.

*

A közölt fényképeket a Néprajzi Múzeum Etimológiai Adattárában őrzött kéziratos anyagból válogattuk. Egy kivételével mind 1900—1941 között készült archív felvétel.

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Irodalmi áttekintés

Albert Gábor
1983 Emelt fővel (Magyarország felfedezése c. sorozat) Bp.
Andrásfalvy Bertalan
1973 A bukovinai székelyek kultúrájáról. In. Népi kultúra-népi társadalom VII.
Antalóczi Lajos
1983 Egri vallásos ponyvák. Új ember 26, 27. sz.
Belényesy Márta
1958 Kultúra és tánc a bukovinai székelyeknél. Bp.
Benedek András—Vargyas Lajos
1943 Az istenesi székelyek betlehemes játéka. Ethn., LIV: 155–176.
Bodor György
1975 Székely honfoglalás 1945-ben. Forrás, 3: 70—83; 4: 56—68.
Bodroghy Szabolcs
1942 A bácskai székelyek karácsonyi szokásai. Kalangya
Bosnyák Sándor
1977 A bukovinai magyarok hitvilága. Bp. (Folklór Archívum 6.)
Csupor Tibor
1979 Bukovinaiak. Valóság 5: 58—68.
Dégh Linda
1955, 1960 Kakasdi népmesék. I—II. Bp. (UMNGY VIII., IX.)
Domokos Pál Péter
1931, 1934 A moldvai magyarság. Csíksomlyó.
1979 „... édes Hazámnak akartam szolgálni...” Bp.
Fábián Ágostonné
1982 Az aranyszőrű bárányka. Szerk. Kovács Ágnes. Hanglemez. Bp.
1984 Az eltáncolt papucsok. Szerk. Kovács Ágnes. Bp.
Fábián Margit
1985 László Márton, a bukovinai székelyek halottaskönyv írója. Honismeret, XIII. 2: 34—38.
Forrai Ibolya
1974 Betlehemezés a bukovinai székelyeknél Tolnában. Ethn. LXXXV: 465—468.
Gegő Elek
1838 A moldvai magyar telepekről. Buda
Gombos György
1942 A bukovinai székelyek hazatelepítése. Újabb tennivalók. Bp.
Györgyi Erzsébet
1963 Házasságkötés és szokásköre a bukovinai székelyeknél. Népr. Közl., VIII: 1—90.
Halász Antal
1941 A hazatértek. A bukovinai magyarok kétszáz esztendeje. Nagyvárad

Jakab Elek
1896 Székely telepesek Magyarországon. Századok
Jancsó Elemér
1934 A bukovinai magyarok mai helyzete. Magyar Szle, 14—21.
1938 A bukovinai magyarok. Kolozsvár
Jernei János
1851 Keleti utazás... 1—2. köt., Pest
Jénáki Ferenc
1914 Kájoni János énekes könyve és forrásai. Kolozsvár
Kelemen Zoltán
1964 Tolna megyei népmesék. Szekszárd
Kertész János
é. n. A bukovinai székelyek és a moldvai csángók irodalma. Klny.
Kiss Károly
1824 Holmi apróságok Bukovinából. Tudományos Gyűjtemény, VII: 98—105.
Kis-Várday Gyula
1933 A bukovinai székely falvak. Ethn., LXIV: 131—139.
Kolumbán Samu
1906 A dévai csángók népdalaiból. Ethn., XVIII: 162—167.
Kovács Ágnes
1977 A XX. században rögzített magyar népmeseszövegek XIX. századi nyomtatott forrásai. Népi kultúra—népi társadalom IX: 138—188
1984 Bukovinai székely mesemondók. Folklór és tradíció I: 291—313.
Kövesi Lajos
1903 Katholikus énekeink és énekeskönyveink a XVII. században. Kecskemét
Krisár Károly
1866 Bukovinában szenvedő magyar testvéreinkről. Hazánk s a külföld, 28—29.
László Mihály
1877 A bukovinai és moldvai csángók. Földr. Közl., 53—68, 193—199.
1882 Keleti testvéreink. Bp.
Lőrincz Imre
1984 Istensegítstől Majosig. Kortárs, I: 84—108.
Mayland Oszkár
1896 Csángó-magyar karácsonyi misztérium. Ethn., VII: 107—113.
Mikecs László
1941 Csángók. Bp.
Nagy György
1883 Emlékirat az aldunai munkálatokról és a bukovinai magyarok hazatelepítéséről. Szeged
Németh Kálmán
1943 Százezer szív sikolt. Bácsjózseffalva
Notter Antal
1904 A Szent István Társulat Története. Bp.
Oberding József György
1939 A bukovinai magyarság településtörténeti és társadalomrajzi vázlata. Kolozsvár. Klny. a Hitel-ből.
Olsvai I.—Könczöl F. szerk.
1974 Tolna megyei népdalok. Szekszárd

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Ortutay Gyula
1947 Két előadás. Bp.
Ősi-Oberding József
1967 A bukovinai székelyek letelepítése a Dunántúlon. Agrártört. Szle IX: 183—194.
Salamon Anikó szerk.
1979 Így teltek hónapok, évek... Öt önéletrajz. Bukarest
Sántha Alajos
1942 Bukovinai magyarok. Kolozsvár
Sebestyén Ádám
1972 A bukovinai andrásfalvi székelyek élete és története Madéfalvától napjainkig. Szekszárd
1976 Népdalcsokor. Bukovinai andrásfalvi népdalok. Szekszárd
I979, 1981, 1983 Bukovinai székely, népmesék I—III. Szekszárd
Szabó Imre
1903 A dévai csángó-székely telepesek lakása és lakberendezése. NÉ, IV: 208—221.
1904 Dévai csángó-székely népviselet és táplálkozás. NÉ, V: 69—84.
1905 A dévai csángó-székelyek karácsonya. NÉ. VI: 12—24.
Szabó T. Attila
1934 Kéziratos énekeskönyveink és verses kéziratink a XVI—XIX. században. Zilah
1939 A bukovinai székely falvak múltjából. Erdélyi Helikon
Szádeczky Lajos
1880 A bukovinai magyarok közt. Úti emlékek. Pesti Napló. 1880. dec. 25.
1881 Moldván át. Úti emlékek. Pesti Napló. 1881. jan. 13.
1908 A székely határőrség szervezése 1762—64-ben. Bp.
Szemes József
A Szent László Társulat története 1861—1941. Veszprém
Talpassy Tibor
1945 A föld gazdát cserél. Bp.
Tamás Menyhért
1981, 1983 Vigyázó madár
1983 Holtág
1984 Esőrácsok
1985 Mérleges idő
Tamási Áron
1960 Szirom és boly. Regény
Thomka Viktor
1939 Egy aldunai székely község szociográfiája. (Hertelendyfalva). Magyar Közlöny
Újváry Zoltán
1968 Népdalok és balladák egy aldunai székely közösségből. Debrecen
1980 Népszokás és népköltészet. Debrecen
Várnai Ferenc szerk.
1983 Hadikfalvi székely népdalok. Pécs-Somberek

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda főigazgatója
Felelős szerkesztő: Gelléríné Lázár Márta
Műszaki szerkesztő: Gábor Péter
A kötésterv Szabó János munkája
Terjedelem: 15,37 (A/5) *ív — AK 2393 k 8689*
86.15888 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Hazai György